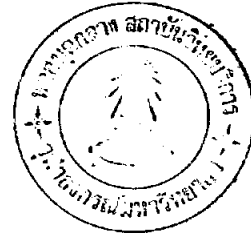

บรรณานุกรม

หนังสือ

จตุพร รัตนวราหะ. เพลงหน้าพาทย์. กรุงเทพมหานคร : ประพันธ์สาส์น, 2519.

จรูญ วงศ์สายัณห์. "เทคโนโลยีทางการศึกษา." ในประมวลบทความเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษา. พระนคร : กรมวิชาการ, 2515.

จักรพันธ์ โปษยกฤต และ กาลโยค. บันทึก. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดวงตา, 2520.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. บทเจรจาละครอิเหนา. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การพิมพ์, 2516. (พญา ประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ พิมพ์เป็น
ธรรมเนียมบรรณาการในงานฉาบนักจิตพ คุณแม่ส้มจิ้น กาญจนวัฒน์ 10 พฤษภาคม
2516).

เฉลิมเชตรมงคล, พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า. บทละครเรื่องบันทมิมิสาทรงและ
รุ่งฟ้าคอยสิงห์. พระนคร : โรงพิมพ์สหกรณ์การพิมพ์, 2500 (เจ้าภาพ
พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงพระศพ พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าหญิง
เฉลิมเชตรมงคล 26 มิถุนายน 2500).

เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย. กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการ
ประชาสัมพันธ์การจัดงานพระบรมราชานุสรณ์ ปี 2521 พิมพ์เพื่อเฉลิมพระเกียรติ
โดยพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในศุภวาระ
ครบ 210 ปี วันพระบรมราชสมภพ 24 กุมภาพันธ์ 2521.

ชวาล แพร่ตฤกล. เทคนิคการวัดผล. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช,
2518.

ชมพูนุช พงษ์ประยูร ผู้เรียบเรียง. จิตรกรรมฝาผนังและภาพลายเส้นในประเทศไทย.
พระนคร : กรมศิลปากร พิมพ์ถวายพระภิกษุ สามเณร ซึ่งเข้าชมนิทรรศการ
สถานแห่งชาติ ในเทศกาลเข้าพรรษา 2515.

คำทรงราชานภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยา. ตำนานละครอิเหนา.
พิมพ์ครั้งที่ 4. พระนคร : คลังวิทยา, 2508.

เต็มสิริ บุญยสิงห์ และ เจือ สตะเวทิน. วิชาชุดครูประกาศนียบัตรครูมัธยมของคุรุสภา
วิชานาฏศิลป์ (การละครเพื่อการศึกษา). พิมพ์ครั้งที่ 3. พระนคร :
องค์การคุรุสภา, 2516.

ทอง หงส์ศการมภ์. ผู้แปลและเรียบเรียง. ราชনীติ พากย์บาลีและพากย์ไทย.
พระนคร : โรงพิมพ์ประยูรวงศ์, ม.ป.ท. [เจ้าภาพพิมพ์เป็นที่ระลึกในการ
พระราชทานเพลิงศพ พลโท พระยาศรีสรรราชภักดี (ม.ร.ว.จาย กำภู)].

ชนิต อยู่โพธิ์. โขน. พระนคร : คุรุสภา, 2508.

น. ณ. ปากน้ำ. ความงามของศิลป์ไทย. พระนคร : โอเคียนสโตร์, 2510.

_____ ศิลป์ไทยตามวัด. พระนคร : โอเคียนสโตร์, 2515.

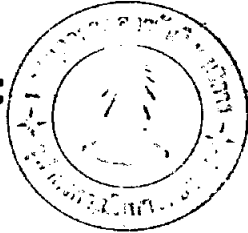
นริศรานุกัฏวรงค์, สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยา, ชุมนุมบทละครและ
บทขับร้อง. พระนคร : โรงพิมพ์ศิวิลพร, 2514.

นายตำรา ณ เมืองใต้. ภาษาและวรรณคดี. พระนคร : รวมสาส์น, 2515.

นายตำรา ณ เมืองใต้ และจักรพันธ์ โปษยกฤต. ภาพจิตร-วรรณคดี : อิเหนา
ลักษณะวงศ์ สมุทรโฆษ. พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2515.

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. วิเคราะห์สุวรรณคดีไทย. กรุงเทพมหานคร : โครงการ
ตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย,
2517.

_____ "หัวเลี้ยววรรณคดีไทย" ใน วรรณไวทยาการ : วรรณคดี. พระนคร :
โครงการตำราฯ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2514.

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล., กุหลาบ มัลลิกะมาส และ แม้นมาส ชวลิต. สนทนา
เรื่องพระราชพิธีในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย. กรุงเทพ
มหานคร : กรมศิลปากร, 2520. (หอสมุดแห่งชาติจัดพิมพ์เนื่องในวัน
พระราชสมภพ พ.ศ. 2510).

ปิ่น มาลากุล, ม.ล. "วัฒนธรรม" ใน หนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ - ระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2520.

พระปริชาญาณทางศิลปะและวรรณกรรมของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย.
พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2511. (คณะกรรมการจัดงานฉลองวัน
พระบรมราชสมภพครบ 200 ปี จัดพิมพ์ 24 กุมภาพันธ์ 2511).

พิทยลาภพฤฒิยากร, พระวรวงศ์เธอกรมหมื่น. เรื่องวิจารณ์นิทานพื้นบ้านหรืออิเหนา
เรื่องพระรามและสุจิตร์โชน-ละคร. พระนคร : กรมศิลปากร, 2518.

พุทธเลิศหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. อิเหนา 2 เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ 12. ฉบับ
กรรมการหอพระสมุดวชิรญาณ ตรวจสอบ. พระนคร : แพร่พิทยา, 2514.

มนตรี ทรามิโท. การละเล่นของไทย. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, 2518.
(อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายนพ บุญเกียรติ ณ วัดโสมนัสสวรวิหาร
19 มีนาคม 2518).

เรณู โกศิยานนท์. รำไทย. กรุงเทพมหานคร : กุรุสภา, 2518.

ละม่อม โอชกะ. ผู้เรียงเรียง. สิ่งอนุสรณ์รัชกาลที่ 2 ในพระบรมมหาราชวัง. พระนคร : โรงพิมพ์กุรุสภา, 2512. (มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดพิมพ์เนื่องในสมัยคล้ายวันพระบรมราชสมภพ พ.ศ. 2512).

วรรณภา ปุณฺณโชติ และนิสิคบัณฑิต. "การวิเคราะห์แบบทดสอบคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาชั้นอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2517." ใน ประชุมวิชาการครั้งที่ 3 เรื่องการทดสอบสัมฤทธิ์ผล. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ, 2518.

วาจวน. อสังการศาสตร์. แปลโดย ป.ส. ศาสตรี. พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2504. (นางอุบล หุระนันท์ พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ คุณหญิงวิวิธ เกษตรศิริฤกษ์ ณ วัดเทพศิรินทราวาส 23 พฤศจิกายน 2504).

วิเชียร กุลคัมภ์. ผู้รวบรวม. ประมวลบทร้องเพลงไทยเดิม. พิมพ์ครั้งที่ 7. พระนคร : โรงพิมพ์ไทยเซนม, 2514. (พิมพ์ในงานฌาปนกิจศพนางสาครสิทธิการ (மாக กุลคัมภ์) ณ วัดโสมนัสวรวิหาร 21 กรกฎาคม 2514).

ศิลป์ พีระศรี. คุณค่าของจิตรกรรมฝาผนัง. พระนคร : กรมศิลปากรพิมพ์เนื่องในการเปิดแสดงจิตรกรรมฝาผนัง ณ หอศิลป์ กรมศิลปากร, 2502.

ศิลปากร, กรม. จิตรกรรมไทยแบบประเพณี (Traditional Thai Painting) กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์, 2521. (กรมศิลปากรพิมพ์ในวาระจัดนิทรรศการพิเศษจิตรกรรมไทยแบบประเพณี 6 พฤษภาคม - 6 กรกฎาคม 2521).

ศิลปากร, กรม. ตำราพิชัยสงครามคำกลอน. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2510.
(อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ร้อยเอกขุนวรนิติปัสย (สอน นิธินันท์)
ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม 22 พฤษภาคม 2510).

ตำราพ้องร่ำ. พระนคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2514. (อนุสรณ์ในงาน
ฌาปนกิจศพ นางศรีสวัสดิ์ ส่งแสงเต็ม ณ ฌาปนสถานคุรุสภา วัดสระเกษราช
วรมหาวิหาร 9 ธันวาคม 2514).

ประวัติและบทขับร้องเพลงไทยบางบท เล่ม 1. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา
2516.

ประวัติวัดอรุณราชวราราม. กรุงเทพมหานคร : คณะสงฆ์วัดอรุณราชวราราม
จัดพิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพสมเด็จพระพุฒาจารย์ (วน จิตฺตฺยาณมหาเถร)
ณ วัดเทพศิรินทราวาส 3 กรกฎาคม 2521).

พงศาวดารอิเหนาฉบับอารีนคร. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, 2520.

หอศิลป์แห่งชาติ. (The National Gallery). กรุงเทพมหานคร :
อมรินทร์การพิมพ์, 2520. (กรมศิลปากรพิมพ์เนื่องในการแสดงศิลปกรรม
เปิดหอศิลป์แห่งชาติ 8 สิงหาคม 2520).

อธิบายเพลงและบทร้องแผนเสียง. ชุดที่ 5,6. พระนคร : โรงพิมพ์ศิวิล,
2508, 2514.

อธิบายเพลงแผนเสียง. พระนคร : โรงพิมพ์ศิวิล, 2501.

ศึกษาธิการ, กระทรวง, กรมวิชาการ. หนังสืออ่านภาษาไทยสำหรับรายวิชา ท.503
ท.504 ตอนที่ 1. กรุงเทพมหานคร : คุรุสภา, 2519.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. บทความเกี่ยวกับวรรณกรรม. หนังสือชุดวัฒนธรรม. พระนคร :
กองวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2515.

ศึกษาศึกษา, กระทรวง. สำนักงานปลัดกระทรวง, กองวัฒนธรรม. วัฒนธรรม.

พระนคร : 2514. (หน่วยประกาศ ศูนย์ชุมนุมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย
กองวัฒนธรรมพิมพ์เป็นที่ระลึกในการจัดงานชุมนุมเพื่อส่งเสริมและปลูกฝัง
วัฒนธรรมไทย 19 มิถุนายน 2514).

สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. ปากกัณณ์วรรณกรรมวิพากษ์. กรุงเทพมหานคร :
สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย, 2518.

สมประสงค์ ปิ่นจินดา. "เขาวงกตวรรณคดีไทย." ใน สรุปผลการสัมมนาวรรณคดีไทย.
กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, 2521.

สามัญศึกษา, กรม. ชุมนุมทางวิชาการ. พระนคร : สหกรณ์ชายส่ง, 2510.

สามัญศึกษา, กรม. หน่วยศึกษานิเทศก์. ประมวลการสอนวิชาภาษาไทยตามหลักสูตร
ประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2518. กรุงเทพมหานคร : ครูสภา,
2518.

ลีทรา พินิจภูวดล และคนอื่น ๆ. แบบฝึกหัดเชิงพฤติกรรมวรรณคดีไทย ท.503 ท.504
พิมพ์ครั้งที่ 2. ปรับปรุงเพิ่มเติมตามหลักสูตรภายหลังวันที่ 6 ตุลาคม 2519.
กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, 2520.

สุจริต ถาวรสุข. พระประวัติและงานศิลปะของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรม
พระยานริศรานุวัติวงศ์. พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2515.

เสาวลักษณ์ อนันตศาสน์. วรรณกรรมรัชกาลที่ 2. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, 2520.

อธิบายเพลงและบทขับร้องเพลงไทย. พระนคร : การพิมพ์พระนคร, 2516. (อนุสรณ์
ในการสถาปนาณิศจศก คุณแม่แถม สุริยะประสิทธิ์ ณ เมรุวัดสังเวชวิศยาราม
2 เมษายน 2516).

อาภรณ์ มนตรีศาสตร์ และ จาตุรงค์ มนตรีศาสตร์. วิชาชุดครูประกาศนียบัตรวิชาการ
ศึกษาของครูสภา ศึกษานาฏศิลป์. พระนคร : ครูสภา, 2517.

บทความ

ก้อ สวัสดิ์พานิช. "ศิลปะศึกษากับการพัฒนาประเทศ" วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ
4 (พฤษภาคม 2513) : 37 - 44.

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. "ข้างสังเวียน" สยามรัฐ (27 ตุลาคม 2521) : 5.

เจตนา นาควัชร. "ศิลปะและอักษรศาสตร์" ศูนย์ศึกษา 16 (มีนาคม - เมษายน) :
10 - 24.

ชุมนุมวิชาการ. อักษรศาสตร์พิจารณา 3 (สิงหาคม 2517) ชุมนุมวิชาการคณะอักษร
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิมพ์วิฑู. "เพลงไทยในวรรณคดีเรื่องอิเหนา" ตอนที่ 2 - 4. วารสารวัฒนธรรมไทย
8 - 10 (ตุลาคม - ธันวาคม 2510).

ชนิด อยู่โพธิ์. "พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย" อนุสาร อ.ส.ท. 7 (กุมภาพันธ์
2511) : 34 - 74.

บุญเหลือ เพ็ญสุวรรณ, ม.ล. "แก่นและกระพี้ของวัฒนธรรมไทย." ครูศาสตร์
1 (ธันวาคม 2513) : 32 - 48.

—————"การสอนภาษาไทยกับกวีนิพนธ์ปัจจุบัน" วิทยาสาร 25 (1 ธันวาคม 2521) :
12 - 14.

มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะอักษรศาสตร์. จักรวรรดิศาสตร์ 2 (ธันวาคม 2520 - พฤษภาคม
2521).

วนิกา สถิตานนท์. "กวีและวรรณกรรมสมัย ร.2." อนุสาร อ.ส.ท. 7 (กุมภาพันธ์ 2511) : 20 - 24.

วิจิตร ศรีสอาน. "เทคนิควิทยาทางการศึกษา." ศูนย์ศึกษา 16 (กันยายน-ตุลาคม 2512) : 22 - 26.

_____ "ศิลปศาสตร์กับวิชาชีพ." ศูนย์ศึกษา 16 (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2512) : 9 - 16.

เอกสารอื่น ๆ

จิรพันธ์ เขมะสุวรรณ. "การใช้ประโยชน์สไลด์เทปเสียงในการสอนวิชาสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.

จูน ประภาวิวัฒน์. "คำกล่าวรายงานของผู้อำนวยการอบรม." เอกสารการอบรมทาง วัฒนธรรม โดยคณะกรรมการฝ่ายวัฒนธรรมของคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วย การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ระหว่างวันที่ 23-31 สิงหาคม 2511.

ญาณะวิสุทธิ์ สีมะสิงห์. "การสร้างสไลด์เทปเสียงสำหรับการสอนเป็นรายบุคคล วิชา ประวัติศาสตร์ศิลป์สำหรับชั้นอุดมศึกษา." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.

ดวงฤดี บุญจันทร์. "การศึกษาเรื่องอิเหนาเพื่อการสอนภาษาไทย." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515.

ถนัด มานะพันธุ์นิยม "การสร้างสไลด์เทปเสียงสำหรับการสอนเป็นรายบุคคลวิชาการผลิต ภาพยนตร์การศึกษา" วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย แผนกโสตทัศนศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.

นิยงศา สาริกฤติ "ความสัมพันธ์ระหว่างละครไทยและละครการ์ตูน" วิทยานิพนธ์ปริญญา
โท มหาวิทยาลัย แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515.

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ "แนวทางการวิจารณ์วรรณคดีประเภทร้อยกรอง" อนุสารหมวด
วิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2511.

เป็รื่อง กุญฑ "การสร้างบทเรียนสำเร็จรูป" เอกสารประกอบการศึกษาวิชา
Multi -- Media Approach for Programmed Instruction
แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2516.

พงษ์ศักดิ์ ศรีภิรมย์. "การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่องเสียงในภาษาไทยระดับ
ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง" วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย
มัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.

ณัฏรัตน์ อุกววรรณนท์. "การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมวิชาภาษาไทย เรื่องคำอุปมา
อุปไมยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย แผนกวิชามัธยม
ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

วิษณะ จุฑะวิภาค. "การสร้างชุดเรียนเบ็ดเสร็จรายบุคคลวิชาวัสดุและการออกแบบสำหรับ
นิสิตแผนกศิลปศึกษา วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.

วารี คัมพุดากร. "การศึกษาเชิงวิเคราะห์ผลผลิตเพชรมงกุฎของ เจ้าพระยาพระคลัง (หน)
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2520.

วิชัย บุญอัญชุลีกุล. "ถวการศึกษาเปรียบเทียบการสอนวิธีทำหุ่นจำลองผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
โดยใช้โปรแกรมฟิล์มคู่กับการสาธิต." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนก
วิชาสัตตศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.

ศักดิ์ดา ปั้นเหน่งเพชร. "คุณค่าเชิงวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน " วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต แผนกศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2517.

สมคิด เมตไตร์พันธ์. "การสอนวิชาถ่ายรูปแบบรายบุคคลโดยใช้สไลด์เทปเสียง."
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาสัตตศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.

สุนันท์ บัณฑิต. "บทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์เทปเรื่องการวัดอุปสงค์การสอน"
หน่วยพัฒนาอาจารย์ ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.

..... "ทำความรู้จักกับบทเรียนสำเร็จรูป" เอกสารประกอบการสอน
Programmed Instruction แผนกวิชาสัตตศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.

สุนันทา เอกเวชวิท. "บทเรียนสำเร็จรูปปรนนิศโลกประกอบเสียงสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่
ที่ 6 เรื่องการขยายพันธุ์พืช" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาสัตต
ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.

สุปราณี พงศ์การณ. "บทเรียนแบบโปรแกรมเรื่องโคลงสี่สุภาพระกับมัธยมศึกษาตอนต้น"
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกศึกษาศาสตร์, 2518.

อารดา สุมิตร. "ละครในของหลวงรัชกาลที่ 2" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชา
ภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515.

อุษณีย์ เจริญน้ำ. "การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมวิชาภาษาไทยเรื่อง "ลักษณะภาษาไทย"
สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย." วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย
บูรพา กรุงเทพมหานคร, 2521.

ภาษาอังกฤษ

Books

Anuman Rajadhon, Phya. Thai Literature in Relation to the
Diffusion of Her Cultures. Bangkok : The Fine Arts
Departments, 2506.

Bhanit Yupho. The Khon and Lakorn. Bangkok : The Department
of Fine Arts, 1963.

Ebel, Robert L. Measuring Education Achievement. Englewood
Cliffs, N.J. : Prentice Hall, 1965.

The Encyclopedia of Education Vol 7. The macmillan company the
Free Press, 1971.

Fine, Benjamine. Teaching Machines. New York : Sterling Publishing
company, 1962.

Fry, Edward B. Teaching Machine and Programmed Instruction.
New York : McGraw-Hill Book Company, 1963.

Glaser, Robert. Teaching Machines and Programmed Learning II
Data and Direction. New York : Association for Educational
communication and Technology, 1965.

Goff, Regina M. "Programmed Instruction in the Language Arts,"
in Programmed Teaching : A Symposium on Automation in
Education. Edited by Joselp Roucek. London : Peter
Owen, 1966.

Groulund, Norman E. Constructing Achievement Tests. Englewood
Cliff, N.J. : Prentice-Hall, 1968.

Guilford, J.P. Fundamental Statistics in Psychology and Education.
New York : McGraw-Hill Book Company, 1966.

Lyons, Elizabeth. The Tosachat in Thai Painting. Thai Culture.
New Series No. 22. Bangkok : The Fine Arts Department,
2515.

Thai Traditional Painting. Thai Culture. New Series.
No. 20. Bangkok : The Fine Arts Department, 2506.

Muttani Rutnin. Editor. The Siamese Theatre. Bangkok : Siamese
Society, 1975.

Saettler, Paul. A History of Instructional Technology. New York :
McGraw-Hill Book Company, 1963.

"The Rise of Programmed Instruction," Change and
Innovation in Elementary and Secondary Organization.
Edited by Maurrie Hillson and Ronald T. Hyman, 2d. ed.
New York : Holt Rinehart and Winston, 1965.

Stojurow, Lawrence M. "Programmed Instruction," Encyclopedia of Educational Research. 4th.ed. London : the Macmillan Company Collier-Macmillan, 1969.

Unesco. The Healthy Village : An Experiment in Visual Education in West China. Great Britain : Western Printing Services, 1969.

Articles.

Allen, William H. "Research on New Educational Media : Summary and Problem," A.V. Communication Review (Spring, 1959) : 84 - 91.

Fowler, Charles B. "The New Arts Education," The Journal of the National Education Association 65 (March - April, 1976) : 72 - 74.

Thai Airway International. Sawasdee Vol. 7 No. 6 (November - December 1978)

Volkman, Roberta and Uhl, Gladys C. "Language and Literature Through Music," Edited by Katherine Hunt Swartz.

Instructor 334 (August - September 1974) : 102 - 104.

Zyve, Clair T. "Experimental Study of the Teaching of Arithmetic combination," Educational Methodology 16 - 18 (September 1932) : 12.

Other Materials

- Bartel, Marvin Percy. "Programmed Self-Instruction Learning in Art as Applied to Ceramics," Dissertation Abstracts International, 31 (May, 1971) : 5963-A.
- Doss, E. Sue Harrison. "The Unity of Play and Song in Shakespeare," Dissertation Abstracts International 18 (May 1958), 1786 A.
- Emling, Robert C. "An Evaluation of the Use of Programmed Instruction at Six Dental Schools," Dissertation Abstracts International, 36 (September, 1975) : 1378 A.
- Froelich, Robert William. "Programmed Instruction in The Department of Aural Discrimination of Musical Instrument Timbres by College Students," Dissertation Abstracts International, 31 (January 1971) 3580-A.
- Lanshe, Richard James. "A Programmed Learning Series for the Study of Music Rudiments (Volumes I and II)," Dissertation Abstracts International, 31 (December, 1970) : 2959 - 2960-A.
- Maxson, William Lynn. "Introduction to the Analytical Techniques of Music : A Programmed," Dissertation Abstracts International, 31 (September 1970, : 1311 - 1312-A.

- Montemuro, Paul Michael. "A Comparative Analysis of Three Models of Instruction Programmed Text-Audio-Project Program and Lecture-Demonstration," Dissertation Abstracts International, 31 (June 1971) : 6312 - 6313-A.
- Romano, Louis. "The Role of 16 m.m. Motion Pictures in Science Unit Vocabulary Learning at Grade 5, 6," Ph.D.Dissertation, University of Wisconsin, 1955.
- Shaw, Albert Charles. "The Development and Evaluation of A Programmed Learning Approach in Teaching the Elements of Snare Drum Technique," Dissertation Abstracts International, 31 (June 1971), 6653-A.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ของบทเรียน

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อให้นักเรียนมีความรู้เรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมิงกู่หนึ่ง

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

- หน่วยที่ 1 ความนำตัวละครเรื่องอิเหนา เมื่อนักเรียนเรียนบทเรียนนี้จบลงแล้วจะมีความสามารถดังต่อไปนี้
1. บอกที่มาของบทละครเรื่องอิเหนาได้
(กรอบที่ 10 - 15, แบบฝึกหัดข้อ 1 - 3, แบบทดสอบข้อ 1 - 5)
 2. บอกพระราชประสงค์ในการทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องอิเหนาได้
(กรอบที่ 14 - 15, แบบฝึกหัดข้อ 3, แบบทดสอบข้อ 5)
 3. ระบุสถานที่ที่มีภาพเขียนเรื่องอิเหนาได้
(กรอบที่ 16 - 48, แบบฝึกหัดข้อ 4 - 5, แบบทดสอบข้อ 6)
 4. เล่าบทละครเรื่องอิเหนาโดยย่อได้
(กรอบที่ 51 - 69, แบบฝึกหัดข้อ 6, แบบทดสอบข้อ 7)
 5. ระบุแก่นสำคัญของบทละครเรื่องอิเหนาได้
(กรอบที่ 70 - 76, แบบฝึกหัดข้อ 7, แบบทดสอบข้อ 8)
 6. ระบุลักษณะดีเด่นของบทละครเรื่องอิเหนาได้
(กรอบที่ 77 - 107, แบบฝึกหัดข้อ 8 - 11, แบบทดสอบข้อ 9 - 11)

หน่วยที่ 2 เนื้อเรื่องอิเหนาตอนท้าวกาหาแจ้งข่าวสงครามและท้าวกะหมังกูหนึ่งเตรียมรบ

เมื่อนักเรียนเรียนบทเรียนนี้จบลงแล้วจะมีความสามารถดังต่อไปนี้

1. เล่าเรื่องย่อของบทละคร เรื่องอิเหนาก่อนถึงตอนที่ก๊ะหมังกูหนึ่งได้

(กรอบที่ 4 - 8, แบบฝึกหัดข้อ 1, แบบทดสอบข้อ 1)

2. ระบุแก่นสำคัญของเรื่องอิเหนาตอนที่ก๊ะหมังกูหนึ่งได้

(กรอบที่ 9 - 11, แบบฝึกหัดข้อ 2, แบบทดสอบข้อ 2 - 3)

3. เล่าเรื่องย่อของบทละคร เรื่องอิเหนาตอนท้าวกาหาแจ้งข่าวสงคราม และท้าวกะหมังกูหนึ่งเตรียมรบได้

(กรอบที่ 17 - 35)

4. บอกลักษณะนิสัยตัวละครสำคัญของเรื่องอิเหนาตอนท้าวกาหาแจ้งข่าวสงครามได้

(กรอบที่ 18 - 24, แบบฝึกหัดข้อ 3 - 5, แบบทดสอบข้อ 4)

5. บอกลักษณะนิสัยตัวละครของเรื่องอิเหนาตอนอิเหนาลานางจินตะหราได้

(กรอบที่ 25 - 29, แบบฝึกหัดข้อ 6 - 8, แบบทดสอบข้อ 5)

6. บอกลักษณะนิสัยตัวละครของเรื่องอิเหนาตอนอิเหนายกกองทัพออกจากหมันทยาได้

(กรอบที่ 32 - 34, แบบฝึกหัดข้อ 9, แบบทดสอบข้อ 6 - 7)

7. ชี้บ่งได้ว่าบทชมกึ่งในคอนอิเหนายกทัพจากหมันทยาไปสู่ทรีภพทางภาษาในค่านิด

(กรอบที่ 33, แบบฝึกหัดข้อ 10, แบบทดสอบข้อ 8)

8. บอกลักษณะนิสัยตัวละครสำคัญของเรื่องอิเหนาตอนท้าวกะหมังกูหนึ่งเตรียมรบได้

(กรอบที่ 35, แบบฝึกหัดข้อ 11 - 12, แบบทดสอบข้อ 9 - 10)

หน่วยที่ 3

เนื้อเรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมังกูหนึ่ง

เมื่อนักเรียนเรียนบทเรียนนี้จบลงแล้วจะมีความสามารถดังต่อไปนี้

1. เล่าเรื่องย่อของบทละคร เรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมังกูหนึ่งได้
(กรอบที่ 5 - 35)
2. ระบุความสามารถทางการรบของอิเหนาได้
(กรอบที่ 6, แบบฝึกหัดข้อ 1 - 2, แบบทดสอบข้อ 1 - 2)
3. เห็นข้อแตกต่างระหว่างการจัดทัพแบบเอื้องกันเป็นทัพปลากับการจัดทัพแบบคังแนเท็บ และสามารถชี้บ่งได้ว่าการจัดทัพแบบเอื้องกันเป็นทัพปลาเหมาะสมกว่า
(กรอบที่ 6, แบบฝึกหัดข้อ 3, แบบทดสอบข้อ 3)
4. ระบุความประมาททางการรบของท้าวกะหมังกูหนึ่งได้
(กรอบที่ 7, แบบฝึกหัดข้อ 4, แบบทดสอบข้อ 4)
5. บอกลักษณะนิสัยของท้าวกะหมังกูหนึ่งได้
(กรอบที่ 13, 31, 33, 35, แบบฝึกหัดข้อ 5, 11, 12
แบบทดสอบข้อ 9)
6. บอกลักษณะนิสัยของวิหยาสะก่าได้
(กรอบที่ 20, 22, 24, 27, แบบฝึกหัดข้อ 8, 14)
7. บอกลักษณะนิสัยของสังคามาระกาได้
(กรอบที่ 10, 21, 23, 25, 26, แบบฝึกหัดข้อ 9)
8. ชี้บ่งได้ว่าค่ากอลนตอนศึกกะหมังกูหนึ่งมีส่วนเหรียญภาพทางภาษาในคำใด
(กรอบที่ 16, 28, 31, 32, 33, แบบฝึกหัดข้อ 10, 13,
แบบทดสอบข้อ 8)
9. ระบุค่านิยมทางสังคมที่ปรากฏในตอนศึกกะหมังกูหนึ่งได้
(กรอบที่ 17, 20, แบบฝึกหัดข้อ 6, 7 แบบทดสอบข้อ 5, 6)

10. ระบุความสำคัญของบทละครมกายคือผีปากและบทรำยรำ
ทอสูของแม่ทัพที่ออกมารบตัวคือตัวใด
(กรอมที่ 11 - 17, 20 - 26, 31 - 33, แบบฝึกหัดข้อ
5, 8, 9, แบบทดสอบขอ 7)
11. ระบุสาเหตุที่ทำให้ท้าวกะหมังกุหนิงต้องเสียชีวิตได้
(กรอมที่ 34 - 35, แบบฝึกหัดข้อ 15, แบบทดสอบขอ 10)

หน่วยที่ 4 เนื้อเรื่องอิเหนาคอนอิเหนาเข้าเฝ้าและคุณค่าของบทละครเรื่อง
อิเหนาคอนคือกะหมังกุหนิง เมื่อนักเรียนเรียนบทเรียนนี้จบลงแล้ว
จะมีความสามารถดังต่อไปนี้

1. เล่าเรื่องย่อของบทละครเรื่องอิเหนาคอนอิเหนาเข้าเฝ้าได้
(กรอมที่ 4 - 16)
2. บอกลักษณะนิสัยของประสันตาได้
(กรอมที่ 7, แบบฝึกหัดข้อ 1)
3. บอกลักษณะนิสัยของท้าวกาหาได้
(กรอมที่ 9, 10, แบบฝึกหัดข้อ 2)
4. บอกลักษณะนิสัยของนางบุษบาได้
(กรอมที่ 11, แบบฝึกหัดข้อ 3)
5. บอกลักษณะนิสัยของจรงกาได้
(กรอมที่ 12, 14, แบบฝึกหัดข้อ 4)
6. บอกลักษณะนิสัยของอิเหนาได้
(กรอมที่ 6 - 13, 15, แบบฝึกหัดข้อ 5)
7. บอกลักษณะนิสัยของนางจินตะหราได้
(กรอมที่ 23, แบบฝึกหัดข้อ 9)
8. บอกลักษณะของอิเหนาในค่านเป็นนักรบผู้มีความสามารถได้
(กรอมที่ 19, 21, 22, แบบฝึกหัดข้อ 6, 7, แบบทดสอบขอ 3)

9. บอกลักษณะของอิเหนาในก้านเป็นนักรักผู้มีความสามารถได้
(กรอบที่ 23 - 27, แบบฝึกหัดข้อ 7, แบบทดสอบข้อ 4)
10. ระบุดัชนีประมุขชนคนธรรมดาที่มีกิเลสครอบงำของอิเหนาได้
(กรอบที่ 28 - 29, แบบฝึกหัดข้อ 10)
11. ระบุดูค่าของบทละคร เรื่องอิเหนาตอนที่กษัตริย์กษัตริย์หนึ่งในค่าน
คือพร้อมทั้งความคือ เนื้อเรื่องได้
(กรอบที่ 19, 31, แบบฝึกหัดข้อ 14, แบบทดสอบข้อ 1, 2)
12. ระบุดูค่าของบทละคร เรื่องอิเหนาตอนที่กษัตริย์กษัตริย์หนึ่งในค่าน
มีสุนทรียภาพทางภาษาได้
(กรอบที่ 34 - 42, แบบฝึกหัดข้อ 11 - 14, แบบทดสอบ
ข้อ 5 - 11)
13. ระบุดูค่าของบทละคร เรื่องอิเหนาตอนที่กษัตริย์กษัตริย์หนึ่งในค่าน
คือพร้อมทั้งกระบวนการที่จะเล่นละครได้
(กรอบที่ 43 - 44, แบบฝึกหัดข้อ 15, แบบทดสอบข้อ 12)
14. ระบุด่านิยมทางสังคมที่ปรากฏในตอนที่กษัตริย์กษัตริย์หนึ่งในค่าน
(กรอบที่ 7, 11, 23, แบบฝึกหัดข้อ 1, 9, แบบทดสอบข้อ
13 - 15)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
5	Cap. บทที่ 1 ความนำ บทละครเรื่องอิเหนา	บทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์เทปเรื่องอิเหนาตอนกึ่งกะหมังกุหนิง ทั้งหมดมี 4 บท บทที่ 1 ความนำเกี่ยวกับบทละครเรื่องอิเหนา
6	Cap. บทที่ 2 เนื้อเรื่องอิเหนา และท้าวกะหมังกุหนิงเตรียม รบ	บทที่ 2 เนื้อเรื่องอิเหนาตอน ท้าวคานหาแจ้งข่าวสงคราม และท้าวกะหมังกุหนิงเตรียมรบ
7	Cap. บทที่ 3 เนื้อเรื่องอิเหนาตอนศึก กะหมังกุหนิง	บทที่ 3 เนื้อเรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมังกุหนิง
8	Cap. บทที่ 4 เนื้อเรื่องอิเหนาตอนอิเหนา เข้าเฝ้า และคุณค่าของบท ละครเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง	บทที่ 4 เนื้อเรื่องอิเหนาตอนอิเหนาเข้าเฝ้า และคุณค่าของบทละครเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง
9	Cap. บทที่ 1 ความนำ บทละครเรื่องอิเหนา	ดนตรีบรรเลงเครื่องสายวงใหญ่เพลงลาวเสียดเขียน
10	Copy ภาพอิเหนากับมุนษา ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	เรื่องอิเหนาเดิมเป็นพงศาวดารชวา เล่าสืบต่อกันมาช้านาน เป็นเรื่องของกษัตริย์วงศ์เทวาทั้งสี่พระนคร กล่าวถึงอิเหนา โอรสท้าวกูรมัน ไต่หมิ่นกับราชธิดาท้าวคานหา ยูรวางศ์ เทวาเดียวกัน

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

11 Copy อีเหนากับจินตะหรา
ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต

แล้วอีเหนาก็ไปดุ่มหลงนางอื่นเสีย จึงเป็นเหตุให้ทองพลัด
พรากจากบ้านเมือง เที่ยวมะงุมมะงาหราไปตามเมืองน้อย
ใหญ่ในแดนชวา และเมืองที่ตั้งอยู่ตามเกาะอื่น ๆ

12 Copy อีเหนาข้ามไปเกาะมะละกา
ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต

อีเหนามีคุณภาพมาก เมื่อเที่ยวไปก็ปรามปรามเมือง
น้อยใหญ่เอาไว้ในอำนาจได้โดยมาก ครั้นเมื่อกลับมา
ครองเมืองเคิม จึงมีราชอาณาจักรกว้างใหญ่ไพศาลยิ่งกว่า
กบัตริย์แตกอน ๆ ด้วยเหตุนี้พวกชวาจึงนับถือว่าเป็น
มหाराของคหนึ่ง

13 M.S. ลมหอบนางบุษบา
ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต

มูลเหตุที่ไทยเราเล่นเรื่องอีเหนานั้น มีคำเล่าแถลงสืบมา
ว่า สมัยอยุธยาตอนปลาย เมื่อครั้งสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ
ครองกรุงศรีอยุธยา มีพระราชธิดาคือเจ้าฟ้าสังวาลย์
ทรงพระนามว่า เจ้าฟ้ากฤษณา พระองค์ 1 เจ้าฟ้ามงกุฎ
พระองค์ 1 เจ้าฟ้าราชธิดาทั้งสองพระองค์นี้ มีข้าหลวง
เป็นหญิงแขกมลายูเชื้อสายพวกเขลยที่ได้มาแต่เมืองปัตตานี
พวกข้าหลวงแขกเหล่านี้ทานเรื่องอีเหนาถวายให้ฟัง เจ้าฟ้า
ทั้งสองพระองค์โปรดมาก จึงทรงนิพนธ์เรื่องอีเหนาเป็น
บทละครขึ้น พระองค์ละเรื่อง เรียกว่าคาลังเรื่อง 1
อีเหนาเรื่อง 1 คนจึงมักเรียกว่าอีเหนาใหญ่เพราะ
เจ้าฟ้าองค์ใหญ่ทรงเรื่อง 1 อีเหนาเล็ก เพราะเจ้าฟ้า
องค์เล็กทรงเรื่อง 1 สมเด็จพระเจ้าบรมโกศ ใ้ทอด
พระเนตรเห็นบทละครนั้น พอพระราชหฤทัย จึงโปรดให้
ละครในการเล่นเรื่องอีเหนาอีกเรื่อง 1

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

14 M.S. อีเหนากับบุษบา
จากการแสดงละครใน
เรื่องอีเหนาของ
กรมศิลปากร

บทละครเรื่องอีเหนาเล็กและอีเหนาใหญ่หรือคาค้างของ
สมัยอยุธยาตอนปลาย ซึ่งเป็นต้นเค้าให้เกิดบทละครเรื่อง
อีเหนาสมัยรัตนโกสินทร์ คงจะกระจัดพลัดพรายไปตอน
เสียกรุงศรีอยุธยา พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
รัชกาลที่ 1 จึงทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเสียใหม่เพื่อเป็นคณ
ฉบับสำหรับพระนคร คือ คาค้างเรื่อง 1 และอีเหนาเรื่อง 1
ต่อมาพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2
ได้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องอีเหนาใหม่ทั้งเรื่อง โดยปรับปรุง
จากบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 ด้วยทรงพระราชดำริ
ว่า บทละครเรื่องอีเหนาฉบับรัชกาลที่ 1 ซึ่งแต่งขอมบทครั้ง
กรุงเก่า เข่ากันไม่สนิทกับท้าว เล่นละครไม่เหมาะ
จึงทรงพระราชนิพนธ์เสียใหม่หมดทั้งเรื่อง อันเป็นสาเหตุ
ให้บทละครเรื่องอีเหนาฉบับรัชกาลที่ 1 กระจัดกระจาย
สูญหายไป เพราะไม่มีคนเอาพระรักษาอีกต่อไป ดังปรากฏ
ในเพลงยาวท้ายบทละครเรื่องอีเหนาพระราชนิพนธ์ใน
รัชกาลที่ 2 ว่า

15 M.S. บุษบาจากการแสดงละคร
ในเรื่องอีเหนาของ
กรมศิลปากร

ท่านองเสนาะ

๑ อันอีเหนาเอามาทำเป็นคำร้อง
ครั้งกรุงเก่าเจ้าสตรีเชอนิพนธ์
หากพระองค์ทรงพิภพปรารภเล่น
เดิมแท้คือตึกประคินธุ์ไว้

สำหรับงานการฉลองกองกุศล
แต่เรื่องต้นตกหายพลัดพรายไป
ให้ว่าแต่เล่นละครตึกกลอน
บำรุงใจไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
16	M.S. อีเหนากับบุษบาในถ้ำทอง ผีป้อจักรพันธ์ โปษยกฤต	เรื่องอีเหนาทั้งสองเรื่องนี้ คนพากันชอบอีเหนาเล็กมากกว่าคาหลัง หนึ่งคือวรรณคดี เพลงยาว และจิตรกรรมก็ชอบอ้างและเขียนเรื่องอีเหนาเล็ก
17	L.S. ภาพตอนท้าวคานาไปไซ้บน บนลี้บแลลายกำมะลอ	รูปภาพเรื่องอีเหนาซึ่งนับว่าเก่าที่สุด เห็นจะได้แก่เรื่อง ที่เขียนเป็นตอนท้าวคานาไปไซ้บนที่ลี้บแลลายกำมะลอ ของโบราณ ปัจจุบันอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เป็น ภาพเขียนไทยสมัยรัชกาลที่ 2 ที่ประณีตงดงาม
18	M.S. กระบวนเสด็จของประไหม สุหรี บนลี้บแลลายกำมะลอ	นี้เป็นภาพกระบวนเสด็จของประไหมสุหรี ตอนไปไซ้บน
19	M.S. อีเหนาพาสี่ะตราไปทรงม้า บนลี้บแลลายกำมะลอ	ภาพอีเหนาพาสี่ะตราไปทรงม้า
20	M.S. อีเหนาลอยแพ บนลี้บแลลายกำมะลอ	ภาพอีเหนาลอยแพ
21	M.S. บุษบาเดินธาร บนลี้บแลลายกำมะลอ	ภาพบุษบาเดินธารกับที่เสียง
22	M.S. อีเหนาตัดดอกไม้และ นายกรีช บนลี้บแลลาย กำมะลอ	และนี้เป็นภาพอีเหนาตอนตัดดอกไม้และนายกรีช

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
23	ม.ร. ภาพตอนไหว้พระ ะปฏิมา บนล้นแปลายกำมะล	ภาพตอนไหว้พระ ะปฏิมา เป็นต้น
24	L.S. วัดโสมนัสวิหาร	ที่ฝ่ายนั่งพระวิหารวัดโสมนัสวิหาร เขียนเรื่องอิเหนา ตั้งแต่ต้นจนจบ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงสร้างวัดโสมนัสวิหาร และโปรดให้ เขียนภาพเรื่องอิเหนา อุทิศพระราชนิพนธ์สมเด็จพระนาง เจ้าโสมนัสวัฒนาวดี พระอัครมเหสีพระองค์แรก ซึ่งสิ้น พระชนม์เสียแต่ต้นรัชกาล กล่าวกันว่าสมเด็จพระนางเจ้า โสมนัสโปรดเรื่องอิเหนามาก
25	L.S. กระบวนเสด็จท้าวคานหา ไปไซบน ที่วัดโสมนัสวิหาร	ภาพเรื่องอิเหนาที่เขียนไว้งดงามมาก เช่น ภาพกระบวน เสด็จท้าวคานหาไปไซบน
26	ม.ร. อิเหนาแก่งลอยแพ ที่วัดโสมนัสวิหาร	ภาพอิเหนาแก่งลอยแพใส่ร้ายจรกา
27	ม.ร. อิเหนาตัดดอกไม้ ที่วัดโสมนัสวิหาร	ภาพอิเหนาตัดดอกไม้
28	M.S. อิเหนาชายกริช ที่วัดโสมนัสวิหาร	อิเหนาชายกริช
29	L.S. ภาพตอนไหว้พระ ะปฏิมา ที่วัดโสมนัสวิหาร	นี้เป็นภาพตอนมะเดหวีพามุขบาไปไหว้พระ ะปฏิมา

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
30 L.S.	อิเหนากับบุษบาในถ้ำทอง ที่วัดโสมนัสวิหาร	อิเหนากับบุษบาในถ้ำทอง เป็นต้น
31 M.S.	รูปภาพตอนลมทอบ	ความนิยมในเรื่องอิเหนา ยังปรากฏในที่อื่นอีก ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มีรูปภาพเรื่องอิเหนาเป็นเครื่องประดับพระบรมสมเด็จพระนางเจ้าโสมนัสวัฒนาวดี พระอัครมเหสีในรัชกาลที่ 4
32 C.U.	รูปภาพตอนลมทอบ	เช่น ตอนลมทอบนางบุษบา
33 M.S.	รูปภาพตอนท้าวคาคา หวงสรวง	ท้าวคาคาหวงสรวง
34 M.S.	รูปภาพตอนอิเหนาประชวร	อิเหนาประชวร
35 M.S.	รูปภาพตอนเฒ่าเมือง	ตอนเฒ่าเมือง
36 L.S.	ภาพกระบวนเสด็จท้าวคาคา	นอกจากนั้นยังมีรูปภาพเรื่องอิเหนา ซึ่งเขียนไว้แต่ก่อนเป็นของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โปรดให้เขียนไว้ ภาพเหล่านี้อยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์ เชียงสะพานพระปิ่นเกล้า เช่น ภาพกระบวนเสด็จท้าวคาคาไปไซบ้น
37 M.S.	ภาพกระบวนรถนางบุษบา และสี่เษตรา	ภาพกระบวนรถของนางบุษบากับสี่เษตรา

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
38 L.S.	ภาพนางบุษบาถูกลมหอบ	ภาพนางบุษบากับพี่เลี้ยงถูกลมหอบ
39 Copy	ภาพประสันตภาพากย์หนึ่ง	ภาพพี่พระหัตถ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ตอนประสันตภาพากย์หนึ่ง เป็นต้น
40 L.S.	ภาพลมหอบบนศักดิ์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ฝีมือจักรพรรดิ โปะยกฤต	ภาพเขียนเรื่องอิเหนาที่คงงามมาก คือ ภาพเขียนเรื่องอิเหนา ฝีมืออาจารย์จักรพรรดิ โปะยกฤต อาทิ ภาพเขียนตอนลมหอบ บนศักดิ์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ
41 L.S.	ภาพอิเหนากับบุษบาชมสวนบนศักดิ์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ฝีมือจักรพรรดิ โปะยกฤต	ภาพเขียนบนศักดิ์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ตอนอิเหนากับบุษบาชมสวน
42 M.S.	บุษบาอ่านคอกกล้าเจียก ฝีมือจักรพรรดิ โปะยกฤต	ภาพบุษบาอ่านสารคอกกล้าเจียก ภาพนี้อยู่ที่ธนาคารกสิกรไทย สาขาวิวยอร์ค
43 Copy	อิเหนาสั่งดำ ฝีมือจักรพรรดิ โปะยกฤต	นี้เป็นภาพตอนอิเหนาสั่งดำ
44 Copy	บุษบาชมสวน ฝีมือจักรพรรดิ โปะยกฤต	บุษบาชมสวน
45 M.S.	ลมหอบ ฝีมือจักรพรรดิ โปะยกฤต	ภาพลมหอบนางบุษบาไปกับพี่เลี้ยง

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
46 M.S.	ฉากไม้เรื่องอิเหนา	ผลงานเหล่านี้เป็นภาพเขียนบนฉากไม้ อยู่ที่บ้านอาจารย์จักรพันธ์ โปษยกฤต
47 M.S.	อิเหนาชมศาล	ก่อนนี้ผู้เขียนก็ได้ทราบถึงที่มาของบทละครเรื่องอิเหนา มพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2 มาแล้วกล่าวคือ เจ้าฟ้ามงกุฎพระราชาธิคาในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ได้ทรงนิพนธ์บทละครเรื่องอิเหนาขึ้น โดยได้ฟังจากข้าหลวงมลายู แต่ต้นฉบับกระจัดกระจายสูญหายไปตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาแตก พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 จึงทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องอิเหนาขึ้นใหม่เพื่อเป็นต้นฉบับสำหรับพระนคร แต่เล่นละครไม่เหมาะ เข้ากันไม่สนิทกับท่ารำ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 จึงทรงพระราชนิพนธ์ใหม่หมดทั้งเรื่อง เพื่อให้เหมาะแก่การเล่นละคร
48 L.S.	วัดโสมนัสวิหาร	ส่วนสถานที่ที่มีภาพเขียนเรื่องอิเหนานั้น คาดว่าผู้เขียนคงอยากไปดูของจริงบ้างใช่ไหม อาจไปดูได้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หรือไกล ๆ กันนั้นก็พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์ เชียงสะพานพระปิ่นเกล้า หรือไกลไปอีกนั้นก็ พระวิหารวัดโสมนัสวิหาร มีภาพเขียนเรื่องอิเหนาตั้งแต่ต้นจนจบ หรือใครอยากไปดูที่บ้านอาจารย์จักรพันธ์ โปษยกฤต ที่ซอยเอมย์ก็ได้

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
49 Cap.	แบบฝึกหัด (ใช้สไลด์ภาพตอนลมหอบ ตอน)	ตอนนี้ขอให้ทำแบบฝึกหัดข้อ 1 ถึง ข้อ 5
50 M.S.	อิเหนาแคว้นบุษบาลงตรง ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	ดนตรีบรรเลงเครื่องสายวงใหญ่เพลงลาวเสียงเทียน
51 Copy	อิเหนาพบจินตะหรา ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	เนื้อเรื่องอิเหนาโดยย่อมีดังนี้ กล่าวถึงกษัตริย์วงศ์เทวา สี่พระนคร คือกูเรบัน คาหา กาดัง และสิงหนัดสำหรับ อิเหนาโอรสท้าวกูเรบัน ได้หมั้นหมายไว้กับบุษบา ธิดา ท้าวคาหา ต่อมาอิเหนาไปช่วยงานศพอัยยิกาที่เมือง หมันหย้า แลเห็นนางจินตะหราธิดาท้าวหมันหย้าก็รักใคร่ จึงคิดลี้ลิวไม่ยอมอภิเษกกับบุษบา
52 M.S.	มาหยารัศมีกับสการะวาที ที่วัดโสมนัสวิหาร	อิเหนาเที่ยวมธุรมะงาหราไป ระบุที่เป็นเมืองขึ้นได้ ถวายธิดา คือ นางมาหยารัศมี และนางสการะวาที พร้อมทั้งโอรสคือสังคามาระตา แก้อิเหนา
53 Copy	อิเหนากับจินตะหรา ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	และได้อภิเษกกับจินตะหรา ธิดาท้าวหมันหย้า ท้าวคาหา ทราบความก็กริ้วอิเหนา ตรัสว่าจะยกนางบุษบาให้แก่ใคร ก็ตามที่มาสู่ขอ ต่อมาจรการูปชั่วตัวดำ พระอนุชาของท้าว ลาด้าแห่งเหมืองลาด้า ได้เห็นรูปนางบุษบาที่หลงรัก จึงมา สู่ขอ ท้าวคาหาจึงยกนางบุษบาให้จรกา

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
54	Copy วิชาสะก่าสลบยหลังมา ฝีมือจักรพันธ์ โปะยกฤต	กล่าวถึงวิชาสะก่า โอรสท้าวกะหมังกูหนึ่ง ไปเที่ยวป่า พบรูปบุษบาเข้าที่หลงไหลสลบลงยหลังมา
55	Copy ท้าวกะหมังกูหนึ่งเคลื่อนทัพ ฝีมือจักรพันธ์ โปะยกฤต	ท้าวกะหมังกูหนึ่งกับสองอนุชา พร้อมด้วยวิชาสะก่า พระโอรส จึงยกกองทัพมาชิงนางบุษบาที่คาคา
56	Copy อิเหนายกทัพจากหมันทยา ฝีมือจักรพันธ์ โปะยกฤต	อิเหนาจำเป็นต้องจากนางจินตะหรา และนางมัทยารศมี นางสการะวาที มาช่วยรบ
57	Copy อิเหนารบท้าวกะหมังกูหนึ่ง ฝีมือจักรพันธ์ โปะยกฤต	อิเหนารบชนะ และฆ่าท้าวกะหมังกูหนึ่ง แม่ทัพข้าศึกได้
58	Copy อิเหนาพบบุษบา ฝีมือจักรพันธ์ โปะยกฤต	ขณะอิเหนาเข้าไปท้าวคาคา อิเหนาได้เห็นนางบุษบาเป็น ครั้งแรก ก็คลุ้มคลั่งและหลงรักทันที ทำอุบายต่าง ๆ เพื่อ ให้ใกล้ชิดนาง และหาทางที่จะได้นางคืนมา
59	Copy บุษบาลงสรง ฝีมือจักรพันธ์ โปะยกฤต	อิเหนาจึงตามท้าวคาคาไปแค้นที่เขาวิไลสมุทรา อิเหนา แอบดูนางบุษบาตอนลงสรง
60	Copy อิเหนากับบุษบาตอนไหว้พระ ปฏิมา ฝีมือจักรพันธ์ โปะยกฤต	อิเหนาลอบชมนางบุษบาตอนนางบุษบาไหว้พระปฏิมา
61	Copy อิเหนาชมถ้ำ ฝีมือจักรพันธ์ โปะยกฤต	อิเหนาให้แต่งถ้ำเพื่อจะลักพานางบุษบา ตอนท้าวคาคา เตรียมการอภิเษกบุษบาภิจักรกา

ลำดับที่	ภาพ	เรื่อง
62 Copy	อิเหนาลักพานงูชบา ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	จากนั้นอิเหนาจึงทำอุบายเผาเมือง ลักพานางงูชบา
63 Copy	อิเหนากับงูชบา ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	อิเหนาพานางงูชบามาไว้ในถ้ำทอง และไคนางสมปรารถนา
64 Copy	อิเหนาพานางงูชบา ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	แล้วกลับมาแก่งสยในเมืงคากา
65 Copy	ลมทอบงูชบา ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	องค์ประศรรกะทลลา โกรชอิเหนา จึงบันดาลให้ลมทอบ นางงูชบาไปกับที่เสียงขณะกำลังชมสวน แล้วให้แปลงเป็น ชายชื่ออุณากรรณ ถ้าอิเหนามาพบเมื่อใดจึงจะให้กลับเป็นหญิง
66 Copy	อิเหนาคามหาพานงูชบา ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	อิเหนากลับจากคากาไม่พบงูชบา ก็ปลอมตัวเป็นบันหยีออก ติดตามนางไปยังเมืองต่าง ๆ ระหว่างทางก็ตีเมืองต่าง ๆ โค่นหลายเมือง และโค่นคากาเจ้าเมืองเหล่านั้นเป็นราชา
67 Copy	อิเหนาบวช ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	ต่อมาอิเหนารู้สึกเหนื่อยหน่ายพระทัย จึงบวชเป็นฤาษีเพื่อ ให้ใจเป็นสุขขึ้น
68 Copy	อิเหนาพบงูชบา ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	ฝ่ายงูชบาอุณากรรณได้ยกกองทัพติดตามอิเหนา จนมาพบอิเหนา ที่บวชเป็นฤาษี แต่จำกันไม่ได้
69 Copy	ประสันตภาพากย์หนึ่ง ผีพระหัตถ์สมเด็จพระเจ้าฟ้า นริศ	ในที่สุดอิเหนาก็สึกแล้วปลอมตัวเป็นบันหยีไปพบอุณากรรณที่ เมืองกาหลัง ตางสงวนท่าที่กันอยู่ จนอุณากรรณงูชบาเกิด เกรงจะถูกนินทาว่าเป็นหญิงเพี้ยรตามชาย จึงหนีออกบวชชี

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

- ไรชื่อว่าแหหนึ่ง ประสันตภาพเลี้ยงอิเหนา จึงทำอุบายเล่น
หนึ่ง เล่าเรื่องราวของอิเหนากับบุษบา นางบอหนึ่งบุษบา
เห็นเขาก็ก่เสราโศก พออิเหนารูความจริง ก็ให้นางแหหนึ่ง
สึก แล้วได้อภิเษกกัน
- 70 L.S. อิเหนากับจินตะหรา
ที่วัดโสมนัสวิหาร จากเนื้อเรื่องย่อข้างต้น พอจะสรุปแก่นสำคัญของเรื่องได้สอง
ประการ คือ ประการแรก เกี่ยวกับความรัก อิเหนามีเนื้อ
เรื่องเกี่ยวกับความรัก ตัวละครคือความรักเป็นใหญ่ สามารถ
ทำทุกสิ่งเพื่อความรักได้ โดยมีไค้คำนี้ถึงหลักความจริง
ที่ว่า ที่ไค้มีรัก ที่นั่นมีทุกข์ อิเหนาต้องเที่ยวมะงุมมะงาหรา
ไป เพราะไปหลงรักจินตะหรา
- 71 M.S. อิเหนาลักพาบุษบา
ที่วัดโสมนัสวิหาร อิเหนาทองเฒ่าเมือง ก็เพราะหลงรักนางบุษบา
- 72 วิชาสะก่าสอมบนหลังมา
ที่วัดโสมนัสวิหาร วิชาสะก่ายกทัพมารบจนตัวตาย ก็เพราะหลงรักนางบุษบา
- 73 C.U. อิเหนากับบุษบา
ที่วัดโสมนัสวิหาร ความรักในเรื่องอิเหนา มีทั้งความรักระหว่างชายหญิง
ความรักระหว่างพ่อกับลูก ตลอดจนความรักพวกพ้องวงศ์
ตระกูล โดยเฉพาะในวงศ์อสูรแคหว่าด้วยกัน อิเหนาพบ
บุษบา ก็เพราะความรักในวงศ์ตระกูลไม่ยากให้ค้นหาแพ
สงคราม ท้าวกูเรปันและท้าวคานาหู่จะพอใจที่อิเหนาลักพา
นางบุษบา

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
74	ม.ร. อีเหนากับสี่ะตรา ผีถือจักรพันธู์ โปะะยกฤต	ความรักระหว่างพี่น้อง ก็มีช่วยให้เรื่องอีเหนาน่าอ่าน ยิ่งขึ้น เช่น ความรักระหว่างอีเหนากับสี่ะตราน้องชาย นางนุชบาเป็นต้น
75	ม.ร. บันหยี่ข้ามไปเกาะมะละกา ที่วัดโสมนัสวิหาร	แก่นของเรื่องอีเหนาประการที่สอง คือ การเดินทางผจญภัย เพื่อหาประสบการณ์ หรือการระงุมมะงาหรา แนวคิดนี้ ปรากฏในวรรณคดีไทยส่วนมาก ตัวละครสำคัญ ๆ ในเรื่อง อีเหนาล้วนต้องระงุมมะงาหราทั้งสิ้น แม้แต่นุชบาซึ่งเป็น หญิง การระงุมมะงาหราอาจมีจุดประสงค์เพื่อแผ่ขยาย อาณาเขต หรือติดตามกันระหว่างสามภรรยา หรือระหว่าง พี่น้องจนได้พบกันสมความปรารถนาในที่สุด
76	L.S. บันหยี่ข้ามไปเกาะมะละกา ที่วัดโสมนัสวิหาร	จากการได้ฟังเนื้อเรื่องอีเหนาอย่างย่อ ๆ ผู้เรียนพอจะสรุป ถึงแก่นสำคัญของเรื่องอีเหนาได้แล้วว่า เป็นเรื่องเกี่ยวกับ ความรักและการเดินทางผจญภัยเพื่อหาประสบการณ์ ตอน ขอให้ทำแบบฝึกหัดข้อที่ 6 ถึงข้อที่ 7
77	ม.ร. อีเหนา จากการแสดงละครใน เรื่องอีเหนาของกรม ศิลปากร	ดนตรีบรรเลงเครื่องสายวงใหญ่ เพลงลาวเสียงเพียน บทละครเรื่องอีเหนาพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่สองนั้น เปรียบเหมือนรศนะของวรรณคดีไทย ในกระบวนหนังสือไทย เก่า จะหาเรื่องใดที่จับใจและขึ้นใจชาวเรายิ่งไปกว่าหรือ แม้แต่หัดเทียมเรื่องอีเหนานั้นมีน้อยนัก บทละครเรื่องอีเหนา ในรัชกาลที่สองนี้ วรรณคดีสโมสรได้ตัดสินว่าเป็นยอดของบท

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

- ละครว่า เพราะเป็นหนังสือที่แต่งดีพร้อมทั้งความ
ทั้งกลอน ทั้งกระบวนที่จะเล่นละคร ประกอบกันทุกสถาน
- 78 ม.ส. อีเหนา
จากการแสดงละครใน
เรื่องอีเหนาของ
กรมศิลปากร
- พระราชนิพนธ์บทละคร เรื่องอีเหนาที่พร้อมทั้งความ คือ
เนื้อเรื่องเป็น เรื่องรักลึกซึ้ง อีเหนาต้องแปลงตัวออกตาม
นางบุษบาไปถึงไหน ๆ บทละคร เรื่องอีเหนามีโครงเรื่อง
สำคัญ คือ ต้องการเน้นให้เห็นความสามารถ ผู้นิพนธ์
ได้สร้างฉากและเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้น ช่วยส่งเสริมให้
บทบาทของอีเหนาคำเนินไปตามจุดประสงค์ของเรื่อง
ฉะนั้นเนื้อเรื่องอีเหนาจึงเป็นที่จับใจชาวเราเป็นอย่างมาก
แม้จะแต่งมาแล้วถึง 150 กว่าปี ก็ยังไม่เสื่อมไปจากความ
นิยมของคนไทย
- 79 ม.ส. บุษบาอันสารคอกคำเจียก
ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต
- พระราชนิพนธ์เรื่องอีเหนาที่พร้อมทั้งกลอน กล่าวคือ
เชิงกลอนสละสลวยเพราะพริ้งไม่มีที่เปรียบ มีความไพเราะ
ทางภาษา หรือสุนทรีย์ภาพทางภาษาพร้อม เป็นยอดของ
กลอนทั้งหลายในวรรณคดีไทย ฉะนั้นจึงไม่แปลกเลยที่มีผู้
นำคำกลอนเรื่องอีเหนามาใช้เป็นเนื้อร้องในบทเพลงไทย
มากที่สุด กลอนที่ดีหลายแห่งในเรื่องอีเหนาเป็นเพลงที่นิยม
กันในวงมโหรีปี่พาทย์ เพราะให้ท่านองไพเราะ
- 80 ม.ส. บุษบาธมสวน
ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต
- เช่น เพลงบุหลัน ตอนบุษบาเขยมาบนรถทรงออกชมแสงจันทร์
ตอนระหว่างทางกลับจากไซบน

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

บทสัน

81 L.S. อีเหนากับบุษบาทรงม้า
 ชมสวน บนพัดสมเด็จ
 พระบรมราชินีนาถ
 ยี่มือจักรพันธ์ โปษยกฤต

หรือเพลงม้าย่อง ตอนอีเหนาทรงม้าเข้าไปแก่งสัยในเมือง
 คาทา หลังจากลักพานางบุษบาไปไว้ในถ้ำทอง
 ม้าย่อง

82 M.S. อีเหนาคัดดอกไม้และ
 ฉายกริช
 บนลี้บแดดลายกำมะลอ

๑ ครั้นถึงเชิงผาสะตามัน พระทรงฤทธิพิศพรณพฤกษา
 บ้างออกคอกควงพวงฉกา รุกขชาติคาบคาศารพัน
 ฟ้าปลูกไหวหวังว่าจะพาเจ้า โนมเจดามาเล่นสะตามัน
 เจ้ามาอยู่ถ้ำทองไคสองวัน ยังมีทันที่จะพามาชมเขย

บทละครเรื่องอีเหนา นอกจากจะตีพร้อมทั้งความ ทั้งกลอน
 ยังตีพร้อมค่านกระบวนที่จะเล่นละคร ด้วยทรงคัดแปลงร้อย
 กรองเนื้อเรื่องโดยเฉพาะให้เป็นท่วงที่ฟังทงามเหมาะแก่
 การเล่นละคร มีตอนตื้นเต้น เช่น ตอนตัดดอกไม้ฉายกริช
 ซึ่งผู้หญิงชาววังดูแล้ว เสียวไส้จะเป็นลม

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
83 ม.ร.	นางบุษมาลาประไพมธุหรี ไปชมศาลจากการแสดง ละครในเรื่องอิเหนา ของกรมศิลปากร	ในภาพเป็นการแสดงละครในเรื่องอิเหนา ตอนชมศาล ตัดดอกไม้ถวายกริช ของกรมศิลปากร นางบุษมาลาประไพมธุหรีไปชมศาล
84 ม.ร.	นางบุษมาลีกับนางกำนัลชม ศาล จากการแสดงละครใน ของกรมศิลปากร	นางบุษมาลีชมศาล
85 ล.ร.	นางบุษมาลีให้หาคอกกล้าเจียก จากการแสดงละครใน ของกรมศิลปากร	นางบุษมาลีให้หาคอกกล้าเจียก
86 ม.ร.	นางบุษมาลีคอมหลงทาง จากการแสดงละครใน ของกรมศิลปากร	นางบุษมาลีคอมให้หาคอกกล้าเจียกจนหลงทาง
87 ม.ร.	อิเหนาตัดคอกกล้าเจียก จากการแสดงละครใน ของกรมศิลปากร	อิเหนาตัดคอกกล้าเจียก
88 ม.ร.	อิเหนาให้นางบุษมาลี คอกกล้าเจียกไปถวายนางบุษมา จากการแสดงละครใน ของกรมศิลปากร	อิเหนาให้นางบุษมาลีนำคอกกล้าเจียกไปถวายนางบุษมา

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

- 89 M.S. อิเหนาฉายกริช
จากการแสดงละครใน
ของกรมศิลปากร
- 90 M.S. อิเหนากับบุษบาตอนเลี้ยง
เทียน จากการแสดง
ละครในของกรมศิลปากร
- 91 M.S. นางบุษบาลาประไพสุทรี
จากการแสดงละครในของ
กรมศิลปากร
- 92 C.U. นางบุษบาทักบี้เลี้ยงกำนัล
รำ เพลงเร็ว จากการ
แสดงละครในของกรม
ศิลปากร
- อิเหนาฉายกริชให้นางบุษบาและสบตา จนนางบุษบาสลบ
ไปด้วยความตกใจ
- หรือเนื้อเรื่องตอนไหว้พระปฏิมา หรือตอนเลี้ยงเทียน อัน
เป็นตอนที่ละครในนิยมเล่นมากที่สุด มีฉากซึ่งทับไต้มีค
แล้วมีมือผู้ชายมาถูกตองตัวนางบุษบา ร้องกรีดกราดกัน
เป็นละครที่ชาววังดูแล้วตื่นเต้นตกใจกันมาก
- บทละครเรื่องอิเหนา นอกจากเนื้อเรื่องจะดีเหมาะแก่
การเล่นละครแล้ว ในเชิงรำก็ให้ท่าที่จะรำได้แปลก ๆ
งาม ๆ เพลงปี่พาทย์ก็เพราะ เป็นเพลงของละครในโดย
เฉพาะ เช่น การแสดงละครในเรื่องอิเหนาตอนชมศาล
ศักดิ์คอกไม้ ฉายกริช ของกรมศิลปากร ตอนนางบุษบาลา
ประไพสุทรีไปชมศาล ปี่พาทย์จะออกเพลงเร็ว อันเป็น
เพลงที่อวดเชิงรำของตัวละครเพลงหนึ่ง
- รำ
- ๐ พร้อมพระที่เลี้ยงเหล่ากำนัล ตั้งควาล้อมจันทร์จรัสศรี
กรายกรย่างเยื้องจรดี้ ฝูงอนงค์เทวีก็ตามไป (ทว)

-ปี่พาทย์ออกเพลงเร็ว-

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

93 ค.บ. นางบุษมาภิมณีเสียง
กำเนิด รำเพลงเร็วจาก
การแสดงละครใน
ของกรมศิลปากร

ดนตรีบรรเลงเพลงเร็ว

94 ม.ส. นางบุษมาภิมณีเสียง
ก้านัลขมศาล จากกร
แสดงละครในของ
กรมศิลปากร

บทละครเรื่องอิเหนา นอกจากเนื้อเรื่องก็ รำงาม เพลง
ปี่พาทย์เพราะแล้ว ในเชิงร้อง เพลงที่ใช้ประกอบการแสดง
ก็ใช้เพลงละครในที่มีท่วงทำนองไพเราะจะเป็นพิเศษเช่น
เพลงขมตลาด ตอนนางบุษมาขมศาล

ขมตลาด

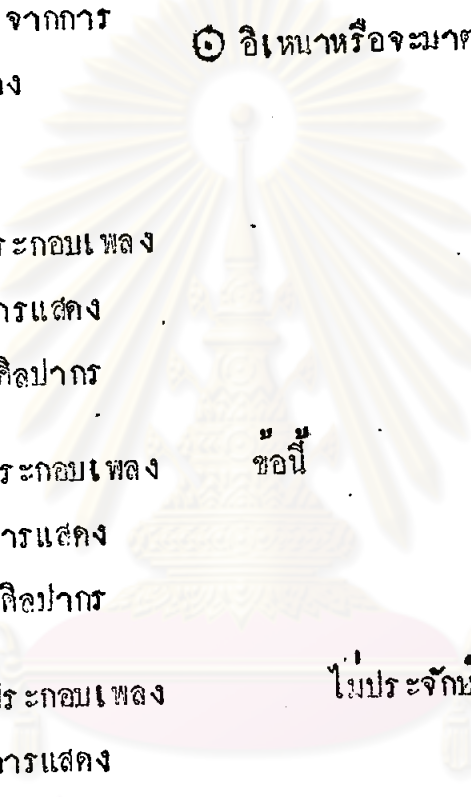
๑) ครั้นถึงซึ่งศาลเทพารักษ์
แม้ชานี้มีเหตุเภทภัย
ศาลนั้นเห็นแจ้งสนุกนัก
ทองหุ้มขุมทวารบานบัง

เรื่องฤทธิ์สิทธิ์ศักดิ์อาศัย
กับวงบนเทพไททุกครั้ง
ฉลุฉลกลายงามทั้งสามหลัง
มีบัลลังก์ตั้งรูปอาร์กบั้งไว้

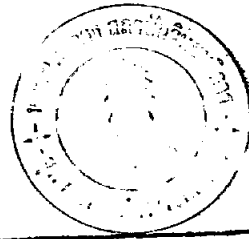
95 ม.ส. บุษมาภิมณีเคหวิ
ตอนไหว้พระ ปฐมมา
ณีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต

บทละครเรื่องอิเหนา นอกจากเนื้อเรื่องก็ รำงาม เพลงปี่
พาทย์เพราะ และร้องเพราะแล้ว องค์ประกอบสำคัญประการ
สุดท้ายของละครคือ กลอนเพราะ เชิงกลอนบทละคร
เรื่องอิเหนาสละสลวยเพราะพริ้ง เช่นคำของนางบุษมา
กล่าวแก่พระปฐมมาตอนไหว้พระปฐมมาต่อไปนี้ ขอให้สังเกตว่า
ตอนเสียงเหียนนี้ มีองค์ทำของละคร คือ เนื้อเรื่องก็ รำงาม
เพลงปี่พาทย์เพราะ ร้องเพราะ และกลอนเพราะเพียงใด

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
----------	-----	-------

- 96 ค.บ. ทำรำนางบุษบาประกอบ แยกบัตตานี
เพลงแยกบัตตานี จากการ
แสดงละครใน ของ อีเหนาหรือจะมาตาม
กรมศิลปากร
- 97 ค.บ. ทำรำนางบุษบาประกอบเพลง ด้วยความรัก
แยกบัตตานีจากการแสดง
ละครในของกรมศิลปากร
- 98 ค.บ. ทำรำนางบุษบาประกอบเพลง ขื่อนี้
แยกบัตตานีจากการแสดง
ละครในของกรมศิลปากร
- 99 ค.บ. ทำรำนางบุษบาประกอบเพลง ไม่ประจักษ์
แยกบัตตานีจากการแสดง
ละครในของกรมศิลปากร
- 100 ค.บ. ทำรำนางบุษบาประกอบเพลง ยังสงสัย
แยกบัตตานีจากการแสดง
ละครในของกรมศิลปากร
- 101 ค.บ. ทำรำนางบุษบาประกอบเพลง ซึ่งมาจากหมันทยาเวียงชัย
แยกบัตตานีจากการแสดง
ละครในของกรมศิลปากร

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
102 ค.บ. ทำรำนางบุษบาประกอบเพลง แขกปัตตานี จากการแสดง ละครในของกรมศิลปากร	เพราะคาหามีภัยจึงไคลคลา	
103 ค.บ. ทำรำนางบุษบาประกอบเพลง แขกปัตตานี จากการแสดง ละครในของกรมศิลปากร	หวังจะช่วยณรงค์	
104 ค.บ. ทำรำนางบุษบาประกอบเพลง แขกปัตตานี จากการแสดง ละครในของกรมศิลปากร		สงคราม
105 ค.บ. ทำรำนางบุษบาประกอบเพลง แขกปัตตานี จากการแสดง ละครในของกรมศิลปากร	มิได้มาด้วยความเสนาหา	
106 ค.บ. ทำรำนางบุษบาประกอบเพลง แขกปัตตานี จากการแสดง ละครในของกรมศิลปากร	นี่แะมาไหว้พระปฏิมา	
107 ค.บ. ทำรำนางบุษบาประกอบเพลง แขกปัตตานี จากการแสดง ละครในของกรมศิลปากร	แล้วจะไปพบพี่เขยชานี	

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

108 M.S. มุขนาถมະເຄສີ
ทอนไหว้พระ ะปฏิมา
ฝีมือจักรพันธ์ โปะหมกฤต

ผู้เขียนได้ทราบความนำเกี่ยวกับบทละครเรื่องอิเหนา
พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2 ในคำนำที่มาของบทละคร
ความนิยมในเรื่องอิเหนา โครงเรื่องสำคัญแล้ว ลักษณะที่
เด่นของบทละครเรื่องอิเหนา คือวรรณคดีสโมสรยกย่อง
ให้เป็นยอดของบทละครว่า เพราะเป็นหนังสือแต่งดีพร้อม
ทั้งความคือ เนื้อเรื่อง ทั้งกลอน ทั้งกระบวนที่จะเล่นละคร
ลักษณะองค์หน้าของละครที่ดี คือ เนื้อเรื่องดี ว่างาม
เพลงไพเราะเพราะ ร้องเพราะ และกลอนเพราะ

109 Cap. แบบฉีกหัด
(ใช้สไลด์ภาพทอนไหว้พระ
ซอน)

ก่อนจบบทเรียนนี้ ขอให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดข้อ 8 ถึงข้อ
11 ซึ่งเป็นข้อสุดท้ายของบทที่ 1 นี้

ดนตรีบรรเลงเครื่องสายวงใหญ่เพลงลาวเสียงเทียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์ไทยเรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมังกุหนึ่ง

สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

หน่วยที่ 2

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
1 M.S.	อิเหนาชายกริช ที่วัดโสมนัสวิหาร	ดนตรีบรรเลงเครื่องสายผสมเพลงแขกปัตตานี
2 Copy	บทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์ไทย เรื่อง "อิเหนาตอนศึกกะหมังกุหนึ่ง" สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	
3 Copy	บทที่ 2 เนื้อเรื่องอิเหนาตอนท้าวดาตหาแจ้ง ข่าวสงคราม และท้าวกะหมังกุหนึ่ง เตรียมรบ	
4 Copy	อิเหนากับนุชบา ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	เนื้อเรื่องเบื้องต้น อิเหนาโอรสท้าวกูเรบั้นไค์ขุนนางชั้นไว้ กับนางนุชบา ธิดาท้าวกาหา ผู้รวมวงศ์เทวาเดียวกัน
5 Copy	อิเหนากับจินตะหรา ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	แล้วอิเหนากลับไปลุ่มหลงนางจินตะหรา ธิดาท้าวหมันหยยา ไม่ยอมอภิเษกกับนุชบา
6 Copy	ร่างเขียนแอบวาดภาพนุชบา ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	เทพเจ้าประตาระกาหลา มีเทวประสงค์จะให้อิเหนา กับนางนุชบาได้ครองกัน จึงทำอุบายเอาภาพเขียนรูป

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

- นางบุษบาที่ข้างเขียนของจรรกาวาดและทำดอกไม้ไปวางไว้
ให้วิหยาสะกำโอรสท้าวกะหมังกูหนิง แห่งเมืองกะหมังกูหนิง
เก็บได้
- 7 Copy วิหยาสะกำสบบนหลังมา
ฝีมือจักรพันธ์ ไปขยกฤต
วิหยาสะกำได้เห็นรูปนางบุษบาที่หมดสติฟุบลงบนมาตรง
คุดมคลังถึงนางบุษบาจนประจวบหน้า ท้าวกะหมังกูหนิง
พระราชบิดาจึงมีราชสารไปถึงท้าวคานาหาร ราชบิดา
ของนางบุษบา ขอนางบุษบาให้อภิเษกกับวิหยาสะกำผู้เป็น
พระโอรสของตน ท้าวคานาหารตอบปฏิเสธเพราะจะขอเห็นได้
ตกลงยกนางบุษบาให้หมั้นกับจรรกา พระอนุชาของท้าวลาสา
แห่งเมืองลาสาไว้แล้ว
- 8 Copy ท้าวท้าวกะหมังกูหนิงประชิด
คานา
ฝีมือจักรพันธ์ ไปขยกฤต
ท้าวกะหมังกูหนิงกับวิหยาสะกำพระโอรสพร้อมด้วยพระอนุชา
สองพระองค์ จึงยกทัพมาตีเมืองคานาเพื่อชิงนางบุษบา
ฝ่ายท้าวคานาได้ทรงทราบว่าท้าวกะหมังกูหนิงยกกองทัพ
มาตีเมืองจึงส่งราชทูตให้ไปแจ้งข่าวสงครามตามบรรดากษัตริย์
ร่วมวงศ์เทวัญที่อยู่ยังเมืองต่าง ๆ รวมทั้งระตูจรรกาด้วย
- 9 M.S. อีเหนาจากการแสดงละคร
ในเรื่องอีเหนาของ
กรมศิลปากร
ดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 ว่า บทละครเรื่องอีเหนา
เป็นรัตนของวรรณคดีไทย และวรรณคดีสโมสรคัดค้านว่า
เป็นยอดของบทละครว่า เพราะเป็นหนังสือที่แต่งดีพร้อม
ทั้งความคือเนื้อเรื่อง ทั้งกลอน ทั้งกระบวนที่จะเล่นละคร
ประกอทุกสถาน เนื้อเรื่องอีเหนา เป็นเรื่องรักลึกซึ้ง

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

10 Copy อีเหนาลานางจินตะหรา
ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต

ต้องการเน้นให้เห็นความสามารถของอีเหนา ซึ่งเป็น
ทั้งนักรบและนักรัก ผู้ที่หนังสือได้สร้างฉากและเหตุการณ์
ต่าง ๆ ขึ้น เพื่อช่วยส่งเสริมให้บทบาทของอีเหนาคำเนิน
ไปตามจุดประสงค์ของเรื่อง โดยเฉพาะในตอนศึก
กะหมิงกุกุหนิงนี้ แสดงให้เห็นความสามารถของอีเหนา
ทั้งในด้านเป็นนักรบและนักรักเป็นอย่างดี

อาทิ บทรักบทแค้นตอนอีเหนาลานางจินตะหรา นั้นว่ายอด
ไฉนมีการหยิบยกเอาธาตุหญิงธาตุชายมาวิเคราะห์ แล้ว
ขยายออกเป็นบทกวีอย่างลึกซึ้ง

ราย

๑) เมื่อนั้น

พิงศรีสชัคแคนฤทัยนัก

แล้วคอยถอยน้อยหรือพระทรงฤทธิ

ฉวนกลดาวแกดงแสงเสไลเลหลม

พระจะไปคหาปรัมขาศึก

ควยสงครามในจิตยังคิดพัน

จินตหราวาที่มีศักดิ์

สะบัดพัทตรีณิศหลังไม้งังคม

ช่างประดิษฐ์คิดความพองามส

คคคมแบบคบายหลายชั้น

หรือรำลึกถึงคู่ตุนาหงัน

จึงบิคณันพจนามาอาศัย

เจรจา

๑) ไหนพระผ่านฟ้าสัตตยาน้อง

ไม่เ็นราศแรมร้างทางไกล

พระวajan่าเชื่อเป็นพณนัก

จะปกป้องครองความศิสมย์

จนบรรลัยมอคม้วยไปควยกัน

จึงหลงรักภักดีไม่เสียคณันท์

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

พาชื่อสุจริตคิคสำคัญ
มีรูมาอาภัพกลับกลาย
ยังสมคำสัญญาที่พาที่

หมายมั่นว่าเนตตาปราณี
จะหลีกเลี้ยงเป็ยงบ้ายนายหนี
ก็รอยปีพระจะกลับคืนมา

โอโอม

๑) เมื่อนั้น

โอมนางกลางกลาววาจา
ซึ่งสัญญาว่าไว้กับนวน้อง
มิได้แกงกลอกกลับอภิปราย

พระสุริวงศ์เทวัญอัญญา
จงนิมาพาที่กับพี่ชาย
จะคงครองไมตรีไม่หนีหน่าย
อย่าสงกว่าจะคลายหน่ายรัก

สารดีชั้นเดียว

๑) จะจำจากโณมเฉลาเขาวเรศ เพราะเกรงเคชปิตรงค์ทร
ชอความงามแคลงกินแชนงนัก ค้วยเจ้าไม่ประจักษ์ที่จริงใจ
สมเค็จพรบิคาให้หาที่ ไซแต่ครั้งนั้นเ็นหาไม
ถึงสองครั้งที่ชักรับสั่งไว้ ยังมีไค้มอกเจ้าให้แจ้งการ
บัดนี้เกิดคิกก็สุคคิค จนจิตที่จะชัคพระบรหาร
สารามีมาเป็นพยาน พระยื่นสารให้นางทัตนา

11 Copy อีเหนารบกับท้าวกะหมัง

นอกจากเป็นนักรักแล้ว อีเหนายังเป็นนักรบผู้มีความสามารถ
อีกค้วย อีเหนาสามารถฆ่าท้าวกะหมังกุนหนึ่งไค้ ค้วยเพลง
กริชอย่างสมศักดิ์ศรี เพราะท้าวกะหมังกุนหนึ่งนั้นเป็นนักรบ
ผู้มีความสามารถในการใช้อาวุธต่าง ๆ โดยเฉพาะทางเพลง
กริช แต่ก็แพ้อีเหนาค้วยเพลงกริชเพราะประมาท

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

ราย

๑) เมื่อนั้น
เห็นระตูคอตีมีศักดา
ทวงหนีที่ไลไวว่อง
ยากที่ใครจะรอกอยุทซ์
จำกูจะสังหารผลาญควายกริช
คิดพลางชักกริชฤทธิไกร

เจรจา

๑) ลูกอนระตูภูมิ
ตางคนไมแพฤทธา

ราย

๑) ว่าพลางทางถอกกริชกราย เยื้องย้ายรายรำบิคนัน
กัวักพระหัตถ์ตรีสเรียบระตูพลัน พระท่าที่เขยหยันไฟรี

ราย

๑) เมื่อนั้น
ไคสังชั้นชมยินดี
อันเพลงกริชชวามลายู
คิดแล้วชักกริชฤทธิรณ

ระเคนมนตรีใจกล้า
คงหังศัสตราอาวุธ
เพลงกร ษีตีคดองเป็นที่สุด
เป็นบุรุษผู้หนึ่งในแดนไตร
ซึ่งเทเวศร์ประสิทธิ์ประสาทให้
แฉวรองวาไมมิโคษา

เพลงกระบี่ตีกันจนสิ้นท่า
เรามาว่ากริชสู้กัน

ทาวกะหมังกูหนึ่งเรื่องศรี
ครั้งนี้เหนาจะวายชนม์
กูรู้สันทักไมขัดสน
รายรำท่ากุดมายา

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

กรขวานั้นกุมกริชกราย
เข้าปะทะประกริชควยอุทธา

พระหัตถ์ชายนั่นถือเข็คหน้า
ฉัดฉับไปมาไม่ครันคราม

- ใ้ยวบีเเพลงสระระหมาเป็นแหก -

ราย

๑) เมื่อนั้น

พระกรกรายฉายกริชติดตาม
หอบหืดกไววองป่องกัน
ปะทะแทงแสรงทำสำทับ
เห็นระตุถอยเทากาวผิด
ดมดงควาติ้นสินกำดั่ง

ระเคนมมนตรีชาญสนาม
ไม่เข็คขามครามถอยคอยรับ
ฉัดฉับหันออกกลอกกลับ
ย่างกรหะยับรุกไล่ไม่ไคยง
พระกรายกริชแทงออกตลอดหลัง
มอคมวยชีวังปลดปลง

- โอค - เข็ค -

12 Cap. แบบฝึกหัด
(ใช้สไลด์ภาพอิเหนาพา
สียะตราชมสวนชอน)

ผู้เรียนได้ทราบเนื้อเรื่องเบื้องต้นจนถึงตอนศึกกะหมังกูหนิง
และแก่นสำคัญของเรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมังกูหนิงว่าเป็น
การเน้นความสามารถของอิเหนาผู้เป็นทั้งนักรบและนักรัก
ตอนนี้ขอให้ทำแบบฝึกหัดข้อ 1 และ ข้อ 2

13 M.S. อิเหนาจากการแสดงละคร
ในเรื่องอิเหนาของกรมศิลป์ากร

ดนตรี บรรเลงเครื่องสายผสมเพลงแขกปัทมาณี

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
14 Copy	ท้าวคากากับประไพสุทรี ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	เนื้อเรื่องบทละคร เรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมังกุหนึ่ง อาจ แบ่งได้เป็นตอนสำคัญ 4 ตอน คือ ตอนแรก ท้าวคากา แจ่งชาวสงครามแก่สามพระนครรวมวงศ์เทวัญ คือกูเรบัน กาหลัง และสิงหัดสำหรับ รวมทั้งระตูจรรกา
15 Copy	ทัพกะหมังกุหนึ่งประชิด คากา ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	ตอนสองท้าวกะหมังกุหนึ่งเตรียมรบ
16 Copy	อิเหนารบกับท้าวกะหมังกุหนึ่ง ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	ตอนสาม ศึกกะหมังกุหนึ่ง
17 Copy	อิเหนาพบบุษบา ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	ตอนสี่ อิเหนาเข้าเฝ้าท้าวคากา เป็นตอนที่อิเหนาพบบุษบา ครั้งแรกและหลงรักทันที ทำอุบายไม่ยอมยกทัพกลับ
18 Copy	ท้าวคากากับประไพสุทรี ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	เนื้อเรื่องตอนแรก ท้าวคากาแจ่งชาวสงครามแก่สาม พระนครรวมวงศ์เทวา คือ กูเรบัน กาหลัง และสิงหัดสำหรับ รวมทั้งระตูจรรกา ทางกรุงกูเรบัน พอได้รับสารท้าวกูเรบันก็มีราชสารสองฉบับ ไปถึงหมันหยาดบับหนึ่ง รับสั่งให้อิเหนาจากหมันหยาดไปช่วย คากา อีกฉบับหนึ่งบอกว่าท้าวหมันหยาด และท้าวกูเรบันรับสั่ง ให้กระหัดตะปาดี พี่ชายต่างพระมารดาของอิเหนาคุมกองทัพ ไปสมทบอิเหนา

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

ทางกรุงสิงห์สำหรับ ท้าวสิงห์สำหรับ รับสั่งให้สุหรานางง
 พระโอรสยกทัพไปช่วยคานา
 ทางกรุงกาหลัง ไม่มีพระโอรส ท้าวกาหลังจึงรับสั่งให้
 ตำมะหงง เสนาบดีผู้ใหญ่ฝ่ายทหาร กับกะหมังเสนาบดี
 ผู้ใหญ่ฝ่ายปกครอง ยกทัพไปช่วยเมืองคานา สารของ
 ท้าวกูเรบไปถึงท้าวหมันหย้า มีข้อความเสียคดีเหินแสม
 โกรธเคือง ถึงกับจะตัดญาติว่า

19 Copy อิเหนากับจินตะหรา
 ปีมือจักรพรรดิ ไปนยกฤต

ทำนองเสนาะ

๑ ในลักษณะอักษรสารา

มีราชธิดาขำใจ

จนดูกราร่างกู่คานาหงัน

จะให้ถึงผิว เขาเอาเค็ดคาย

บัดนี้ศึกประชิดคิตคานา

เสียงงานการวิวาทจลาจล

การสงครามครั้งนี้มิไปช่วย

จะตัดวงศ์ตัดญาติให้ขาดไป

ว่าระตูหมันหย้าเป็นผู้ใหญ่
 แกล้งให้แค้นตัวไว้วาย

ไปหลงรักผูกพันหมันหย้า

ช่างไม่อายไพร่ฟ้าประชาชน

กิจจาสื่อแจ้งทุกแห่งหน

ต่างคนต่างของหมองใจ

ยังเห็นชอบควายหรือไฉน

ก็ตามแต่น้ำใจจะเห็นดี

ท้าวหมันหย้าเกรงท้าวกูเรบั้นจะโกรธเคือง ยื่นสารให้อิเหนา
 และเร่งให้อิเหนายกทัพไปช่วยคานาทันที พร้อมกับรับสั่งให้
 ระเคนคานหยน พระโอรสยกทัพหมันหย้าไปสมทบทัพอิเหนาควย

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

20 ม.ร. อีเหนากับสังคามาระตา
พร้อมเหล่าที่เลี้ยง
จากการแสดงละครใน
เรื่องอีเหนาของ
กรมศิลปากร

ฝ่ายอีเหนาเมื่อได้รับสาร เป็นคำขาดของท้าวฤๅเรบัน
พระราชบิดา ก็หมกทางบิคเป็นอันเลื่อนวันไป จึงจำใจ
จากนางจินตะหรา ดังการแสดงละครในเรื่องอีเหนา
ตอนที่กะหมังกุหนึ่งต่อไปนี้ ขอให้ผู้เรียนสังเกตว่าการ
แสดงละครในตอนนั้นมุ่งหมายให้เกิดความงดงามของศิลปะการ
รำรำ ความไพเราะของเพลงร้อง ความไพเราะของ
เพลงดนตรีเพียงใด เมื่อตัวละครออกนั่งเตียง ต้นเสียง
จะร้องเพลงซำปำใน อันเป็นเพลงของละครในที่อวดเชิงรำ
ของตัวละครโดยเฉพาะ

องค์ที่ 1 แจงข่าวสงคราม

ตอนที่ 1 อีเหนาได้รับสารของท้าวฤๅเรบัน
จาก คำหนักอีเหนาในเมืองหมันหย่า

ซำปำ

๑) เมื่อนั้น

กลีสารสมเค็จพระบิดา

พระโขนงวางก้อสังข์แห้ว
พลางทอดทศนาพันใจ

เอกมพ

๑) ในลักษณะนั้นว่าปัจจามิตร
จงเร่งรีบรีพลสกลไกร

มาตั้งตึกดาหากรุงใหญ่
ไปช่วยชิงชัยให้ทันที

ลำดับที่

เพลง

เสียง

ท่านองเสนาะ

๑) ถึงไม่เลี้ยงบุษบาเห็นว่าชั่ว แต่เขารู้อยู่ว่าเป็นพี่
 อันองค์ท้าวคานหาชิบตี นั้นมิใช่อาหารหรือว่าไร
 มาตรแมนเสียเมืองคานหา จะพลอยอายุชายนานหรือหาไม่
 ซึ่งเกิดศึกสาเหตุเภทภัย ก็เพราะใครทำความไว้งามพิศตร
 ครั้งหนึ่งก็ให้เสียวาจา อายชวาคานหาอาณาจักร
 ครั้งนี้เร่งคิดอุจงนิก จะซ้ำให้เสียศักดิ์ก็ตามที่
 แม่นมียกพลไกรไปช่วย ถึงเราม้วยก็อย่ามาคูผี
 อยาคูทั้งเปลวอีกดี แต่วันนี้ซาคกันจนบรรลัย

21 M.S. อีเหนากัมสังคามาระตา
 พรอมเหล่าพี่เลี้ยง
 จากการแสดงละครใน
 เรื่องอีเหนาของ
 กรมศิลป์ากร

ราย

๑) ครั้นอ่านสารเสร็จสิ้นพระทรงฤทธิ ถอนฤทัยคิดแล้วสงสัย
 บุษบาจะงามสักเพียงไร จึงต้องใจระคุทุกมรี
 หลงรักรูปนางแต่อย่างนั้น จะพากันนวมายไมพอผี
 แม่นงามเหมือนจินตะหราวาตี ถึงจะเสียชีวีก็ควรนิก
 แลวราแกกะหมังเสนา เราจะยกโยธาไปโหมตัก
 มิให้เสียวงศาสุรารักษ์ งคลักเจ้ควันจะยกไป

ราย

๑) บัดนั้น คะหมังบังคมประนมไหว้
 ทูลว่าช้านักพระภูวไนย เกลือกไปไมทันจะเสียที่
 เถิดูเสด็จคลาไคลไปก่อน แล้วจึงคอยผันผ่อนมากรุงศรี
 อันชาติกซึ่งยกมาต่อตี ป่านนี้จะประชิดศึกกรุงไกร

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

22 ม.ร. อีเหนาก็ตั้งคำถามระตะ
พร้อมเหล่าพี่เลี้ยง
จากการแสดงละครในเรื่อง
เรื่องอีเหนาของ
กรมศิลปากร

นกกระจอกทอง

๑) เมื่อนั้น

สุดที่จะบิกเบือนเลื่อนวันไป

พมาฉอย หรือพมาประเคิมเสภา

พระสุริยวงศ์เพวอัมมาลัย
ควยเกรงในมิตูเรศคัตมา๒) ความกลัวความรักสลักทรวง
แต่เรรวนหวนนึกครึกคร่า

ราย

ให้เป็นห่วงหนหลังกังวลหน้า
พระราชาสะทอนตอนใจ๓) จึงคำรัสตรีสั่งตำมะหงง
มารดคชสารชาญชัย

เลือกสรโรยซาจสามารถ

แต่ป็นตึงก็ถึงพันควัน

เราจะตัดศึกใหญ่ให้ขอยัน

แมนไพร่หนีมือกลางแปลง

ถูกรุ่งพุ่งนี้จะยกไป

เร่งเตรียมจตุรงค์ทัพใหญ่

รีบรักจัดไว้ให้ครบครัน

ที่อยู่คงองอาจแข็งขัน

เขาโรมรุกบุกบันพันแทง

ควยกำลังวีพลเข้มแข็ง

เห็นหักได้ไม่แลลงวิญญาณ์

จึงชัยช่วยกรุงคาหา

23 ม.ร. อีเหนาจะเสด็จจากที่ประทับ
จากการแสดงละครในเรื่อง
อีเหนาของกรมศิลปากร

สั่งเสด็จเสด็จไกลคลา

ไปปราสาทจินตะทราวาที

24 ม.ร. อีเหนาเสด็จจากที่ประทับ
จากการแสดงละครในเรื่อง
อีเหนาของกรมศิลปากร

ปีพาทย์ออกเพลงเร็ว และเพลงลา

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

25 ม.ร. ทาโลมอิเหนากับจินตะหรา
จากการแสดงละครในเรื่อง
อิเหนาของกรมศิลป์ากร

ตอน 2 อิเหนาลานางจินตะหราว่าดี
จาก คำหนักนางจินตะหรา

แยกตอนย่อ

๑ ครั้นถึงห้องสุวรรณบรรจง นั่งแนบแอบของนางโฉมศรี
ถอดถอนอุทัยพลางทางพาที
มัดนี้กะหมั่งเสนา
เป็นเหตุควยคาหาเวียงชัย
ให้พี่ศรีชาติพชันท์
จะรับยกพหลมนตรี
อยู่จึ่งเกิดที่เจลาบอง
เสรีจึ่งวันใดจะไคลคลา

นั่งแนบแอบของนางโฉมศรี
ภูมิแจ้งความแก่พรามวัย
ถือสารพระปิตามาให้
เกิดการศึกใหญ่ไพรี
ไปช่วยป้องกันกรุงศรี
พรุ่งนี้ให้หันพระบัญชา
อย่าทมนหมองเสราสรอยละทอ
กลับมาสู่สมภิรมย์รัก

26 ม.ร. ทาโลมอิเหนากับจินตะหรา
จากการแสดงละครในเรื่อง
อิเหนาของกรมศิลป์ากร

ราย

๑ เมื่อนั้น
ซึ่งศรีสชัคแคนฤทัยนิก
แล้วทอบถอยนอยหรือพระทรงฤทธิ
ลวนกลาวแก่งแสรงเสเลแหลม
พระจะไปคาหาปราบข้าศึก
ควยสงครามในจิตยังติดพัน

จินตะหราว่าดีมีศักดิ์
สะบัดพัศตร์เดินหลังไม้บังคม
ช่างประคินสุคติความทองงามส
คคคมแนบกายหลายชั้น
หรือว่าลี้ถึงคู่คุณาหงัน
จึงบิณันพจนาน่าไม่อาศัย

เจรจา

๑ ไทพระย่านฟ้าสัญญาบอง จะปกป้องครองความพิสมัย
ไม่ว่าราศแรมร้างทางไกล จนบรรลัยมอดม้วยไปด้วยกัน

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

พระวาจาน่าเชื่อเป็นพณิก
 ขาชื่อสุจริตคิดสำคัญ
 วิธมาอาภัพกลับกลายเป็น
 ยังสมคำสัญญาที่พาที

จึงหลงรักภักดีไม่เสียคนันท์
 หมายมั่นว่าเมตตาปราณี
 จะหลีกเลี้ยงเบี่ยงบายหน่ายหนี
 ก็ร้อยปีพระจะกลับคืนมา

27 M.S ท่าโลมอิเหนากับจินตะหรา

โอโลม

๑) เมื่อนั้น

โลมนางพลางกล่าววาจา
 ซึ่งสัญญาไว้กับนวลน้อง
 มิได้แถลงกลอกกลับอภิปราย

พระสุริวงศ์เทวัญอุสัญญา
 จงฝันมาพาที่กัมพิชราย
 จะคงครองไมตรีไม้นั้นหน่าย
 อย่าสงกว่าจะคลายหน่ายรัก

สารที่ขึ้นเคียว

๑) จะจำจากโฉมเฉลาเขาวเรศ

ขอความงามแคลงถิ่นแห่งนัก
 สมเด็จพระมิตาให้หาพี่
 ถึงสองครั้งที่ซัดรับสั่งไว้
 บัดนี้เกิดศึกก็สุดคิด
 สารามีมาเป็นพยาน

เพราะเกรงเดชมิควรกตกรง
 คว้ใจไม่ประจักษ์ที่จริงใจ
 ไซ้แต่ครั้งนั้นเห็นหาไม
 ยังมีไต่บอกเจ้าให้แจ้งการ
 จนจิตที่จะซัดพระบรรหาร
 พระยื่นสารให้นางพัฒนา

ถอยคำของนางจินตะหรมีทั้งรัก ทั้งแค้น ทั้งสงสัย จึงตัดพ้อ
 ทอว่าตามวิสัยหญิง อิเหนานั้นตามลัษย์จริงไม่ยอมจากนาง
 ไม่ได้คิดเบี่ยงหน่ายอย่างที่นางคิด จึงตอบด้วยหลักฐาน โดย
 ยื่นสารให้นางอ่าน

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
28 ม.ส.	ท่าโลมอิเหนากับจินตะหรา จากการแสดงละครในเรื่อง อิเหนาของกรมศิลป์ากร	เมื่อนางจินตะหราเห็นประจักษ์พยานดังนั้น นางก็หมกคาง จะตัดพ้อต่อว่าอิเหนา จึงคร่ำครวญด้วยอารมณ์รักอารมณ์ ร้างอย่างซึ่งใจว่า ท่านองเสนาะ ๑ แลว่าอนิจจาความรัก ตั้งแต่จะเขี้ยวเป็นเกลียวไป สตรีใดในพิภพจบนแดน ควยไ้รักให้เกินพักตรา โอว่านาเสียกายตัวนัก จะลอกชื่อลื้อตัวไปทั่วทิศ ฟังประจักษ์ทั้งสายน้ำไหล ที่ไหนเลยจะไหลคืนมา ไม่มีใครใดแค่นเหมือนอกซา จะมีแต่เวทนาเป็นเนืองนิตย์ เพราะเชื่อล้นหลงรักจึงซ้ำจิต เมื่อพลังคิดผิดแล้วจะโทษใคร
		อิเหนาเพียรปลอมโยนนางโดยให้เหตุผลจนนางคลายความ วิตกว่า ท่านองเสนาะ ๑ แม่นเสียคาหากก็เสียวงศ์ อภัยถึงองค์อัญญา เจ้ากับพี่ก็จะมีแต่นินทา แก้วตาจงคำริศริศรอง
29 ม.ส.	ท่าโลมอิเหนากับจินตะหรา จากการแสดงละครในเรื่อง อิเหนาของกรมศิลป์ากร	อิเหนาอาศัยอวรวร่าลา ฝากฝังนางมาทยารักษ์มีกัณนาง สะการะวาตี แล้วยกทัพออกจากหมันหย้า พร้อมส่งคามาระตา กับระเคนคาหยนแห่งหมันหย้า

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
30 Cap. แบบฝึกหัด (ใช้สไลด์ภาพอิเหนาศักคอก ไม้ซอน)	ผู้เรียนได้ทราบเนื้อเรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมังกุหนึ่งตอนแรก คือ ตอนอิเหนาได้รับสารของท้าวสุรภัน และอิเหนาลา นางจินตะหราไปแล้ว ตอนนีขอให้ทำแบบฝึกหัดข้อ 3 ถึงข้อ 8	
31 M.S. บุษบาเลนซาร บนลับแลลายกำมะลอ	ดนตรีบรรเลงเครื่องสายผสมเพลงแขกปัตตานี	
32 Cap. อิเหนายกทัพจากหมันหย้า ฝีมือจักรพันธ์ุ โปษยกฤต	เนื้อเรื่องอิเหนาตอนต่อไป เป็นตอนที่อิเหนายกกองทัพ ออกจากหมันหย้า พร้อมด้วยสังคามาระตา กับระเคนคาหยน แห่งหมันหย้า หรือราย	<p>ฉันทักตร์ สูพายุพิศาศา โหราธิบดีชีพรานมฤ ประโคมคึกกีกองทองสนาม ทำตามตำราพิชัยยุทธ พร้อมพร้อมตั้งให้อึ้งอุค ฝรั่งจับปืนใหญ่ให้สัญญา โอมอานอาคมคาตา ตลาเคลื่อนโยธาทุกหมวดกอง</p>
	<p>๖ ขึ้น เกยกิริณีที่ประทับ พร้อมด้วยหม้ออำมาตย์มาตยา พอใดศฤกษ์ก็สิ้นของ บุโรทิศพันไม้ชมนาม ทัพหน้าทัพหลวงทัพหลัง ทหารโบกธงทองกระบี่ครุฑ ชีพอกก็เบิกโชลนทวาร เสด็จตรงข้างที่นั่งหลังคา</p>	
	ตอนอิเหนาจากเมืองหมันหย้านี้ กวีพรรณนาอาการของชายที่ ร้างรักใคร่ถูกคอง จึงมีผู้นำไปเป็นบทร้องเพลงไทยหลายตอน เช่น เพลงทยอยใน ไซบทรองว่า	

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

ท่านองเสนาะ

๑ ครั้นออกมานอกนครเสศ
 เหลียวหลังตั้งตาคูเวียงชัย
 โอว่าเจ้าดวงยิวหาพิ
 ใครจะปลดอบโฉมงามสามสุคา
 สงสารน้ำคำที่ตราสั่ง
 ครวญพลางกำสรตระทศกาย

พระทรงเคชเศราสรอยละห้อยให้
 ทนุทัยหวนหวนถึงกัลยา
 ป่านนี้จะคร่ำครวญหวนหา
 แทะพอพาใจเศราบรทาคลาย
 คิดถึงความหลังแล้วใจหาย
 แล้วคิดอาลัยพวงพยอมนตรี

ทอควยเพลงทยอยเขมร ไซ้บ่รื่องว่า

ท่านองเสนาะ

๑ จึงชักม่านทองทั้งสี่ทิศ
 ลมทวนแหวดกลิ่นสุมาลี
 แว่วเสียงสำเนียงบุหร่งร้อง
 พระแย้มเยิ้มม่านทองทศนา
 เอนองค์ลงอิงพิงเขนย
 รสรกร้อนรนพ่นกำลั่ง

คังจะปิดบังแสงสุริยศรี
 เหมือนกลิ่นน้ำยาหยิ่งเปลี่ยนมา
 ว่าเสียงสามนินนองเสนาหา
 เห็นแต่ป่าพุ่มไม้ใบมัง
 กรกายพิศตรถวิลหวัง
 ชลดนัยน์ไหลหลังลงพรั่งพราย

33 M.S. อีเหนาชมสวน
 บนลี้บ้แลลายกำมะลือ

ประสันตภาพเสียงร่วมใจสังเกตุเห็นอีเหนาเศราสรอย จึงชี้ชวนให้
 ชมป่า บทชมคองของอีเหนาคอนนี้ เป็นบทชมคองขอกเยียมบทหนึ่ง
 ในเรื่องอีเหนาและในวรรณคดีไทย มีการเล่นคำ ถ้อยคำจำง่าย
 ไพเราะ และได้ความหมายนิยมนำไปเป็นบทร้องเพลงไทยหลาย
 เพลง

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

๑) ว่าพลางทางชมคนานก

แบบจวรรณจับวัลย์ชาติ

นางนวลจับนางนวลนอน

จากพรากจับจากจ่านรรจา

แขกเตาจับเตาร่างร่อง

นกแก้วจับแก้วพาที

ตระเวนไพรรอนร่องตระเวนไพร

เค้าโมงจับโมงอยู่เอกา

คัมแจจับแคสันโคมเคี้ยว

ชมวิหคนกไม่ไปตามทาง

โยนณจับไม่อึ้งมี

เหมือนวันพีไกลสามสุกามา

เหมือนพีแนบนวลสมรจินทะหระ

เหมือนจากนางสะการะวาตี

เหมือนร่างทองมาหยาตรีมี

เหมือนแก้วพีทั้งสามสั่งความมา

เหมือนเวรโคให้นिरาศเสนา

เหมือนพีนับโมงมาเมื่อไกลนาง

เหมือนเปล้าเปลี่ยวคัมใจในไพร

คะนึ่งนางพลางรีบโยธี

34 Copy ท้าวคานาหาก็ประไหมสุหรี
ฝีมือจักรพันธ์ โปษะยกฤต

กองทัพอิเหนาสมทบกับกองทัพพระหรัคตะปาตี พิชัยต่างพระ
มารดาอันยกมาแต่กูเรบัน และหยุดกองทัพอยู่นอกเมืองคานา
ไม่ยกทัพเข้ามาเมืองคานา เพราะอิเหนารู้ตัวว่ายังมีความนึก
อยู่ เสร็จศึกแล้วจึงจะมาเข้าเฝ้าท้าวคานา สุหรานางแห่ง
เมืองสังหักสำหรับ ซึ่งยกทัพมาช่วยคานา ก็ทูลลาท้าวคานาออกไป
สมทบอิเหนา เพื่อจะบอกให้อิเหนารู้ตัวว่า ท้าวคานาขุนเคือง
พระทัยนัก เพราะอิเหนาเป็นตัวให้เกิดศึก

35 Copy ท้าวกะหมังกุหนิง เคลื่อน
ทัพ
ฝีมือจักรพันธ์ โปษะยกฤต

เนื้อเรื่องสำคัญของบทละคร เรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมังกุหนิง
ออกจากตอนท้าวคานาแจ้งข่าวสงครามแก่สามพระนครรวม
วงศ์เทวา ได้แก่ตอนท้าวกะหมังกุหนิงเตรียมรบ

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

เมื่อท้าวกะหมังกุหนึ่งทรงทราบเรื่องท้าวคานาคอบปฏิเสศไม่ยอมยก
พระธิดาให้วิหยาสะก่าพระโอรสของตนก็เตรียมทัพทันที แต่สองอนุชา
คือท้าวปาหยังกับท้าวปะหมั่นค้านว่า การรบครั้งนี้มีเหตุผลน้อยเกินไปที่
รบเพื่อจะชิงหญิงคนเดียว แทนความเสียหายมาสู่ไพร่ฟ้าประชาชน
ยิ่งกว่านั้นฝ่ายกะหมังกุหนึ่งก็มีกำลังน้อย ฝ่ายโน้นเป็นพวกวงศ์เทวา
มีเมืองขึ้นนับร้อย

ท่านองเสนาะ

๑) กรุงกมฺบริยฺชอ ขึ้นกัณ้รร้อย
คังหิงหอยจะแขงแสงอาทิตย์
ไซจะไรธิดาทูกขานี้
พระองค์จงควรตรีกตรรา

เราเป็นเมืองน้อยกระจิหริค
เห็นมิตรระบอบมารดา
มีงามแต่บุตรท้าวคานา
ไพร่ฟ้าประชากรจะรอนนิก

แต่ท้าวกะหมังกุหนึ่งไม่ยอมฟัง กลับตรัสขอความเห็นใจจากพระอนุชา
ว่า ยอมตายเพราะรักลูก สองอนุชาเมื่อถูกพี่ชายขอร้องเช่นนี้
คนจะปฏิเสศก็ดูกระไรอยู่ จึงนิ่งเสีย ท้าวกะหมังกุหนึ่งพูดราวกับ
จะรู้เหตุผลงหนาวา

ท่านองเสนาะ

๑) เอ็นดูนัคคาโตกาลัย
แมนวิหยาสะก่ามอคมวย
ไหนไหนนัยจะตายวายชีวา
ฉีกทำสงครามดูตามที
พี่ตั้งพดกษาพนาวัน

ว่ามีไคอรไทจจะมรณา
พี่ก็คงตายด้วยโอรสา
ถึงเร็วถึงช้าก็เหมือนกัน
เกราะหัดี้ก็จะไคคังใฝ่ผัน
จะอาศัยเพราะดูเหมือนกลาวมา

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

เมื่อท้าวกะหมังกุหนิงได้ทราบการปฏิเสธของท้าวคานา กิติโรธ
สั่งเตรียมทัพทันที

ท่านองเสนาะ

๑) เราก้เรื่องฤทธาศักดาเดช
จำต้องปีมานะไม่ละวาง
แม้นมิได้สมคิดคงจิตปอง
จะสงครามตามที่ตั้งพัน

อาณาจักรนัคเรศกว้างขวาง
จะชิงนางบุษบาธาวัธเย
ไม่คืนครองกรุงไกรโอฬารรบ
ไปกว่าชีวันจะบรรลัย

แม่โหรจะกรามทูลคัดค้านขอให้รอไว้สักเจ็ดวัน จึงค่อยยกทัพแต่
เพราะชัตติยะมานะ ท้าวกะหมังกุหนิงจึงตรัสว่า

ท่านองเสนาะ

๑) เมื่อเราบัญชาการกำหนดทัพ
อายุแก่ไพร่ฟ้าเสนาใน
จำจะไปตายนตอรฤทธิ
เกียรติยศจะไว้ในธานีนทร์

แล้วจะกลบฝังค้อยู่อย่างไรได้
จะว่ากลัวฤทธิไกรไพรีน
ถึงม้วยมิตมิให้ใครดูหมิ่น
จะสุกสิ้นดินแดนแผ่นดินฟ้า

ตอนนี้แสดงอุปนิสัยของท้าวกะหมังกุหนิงว่า มีจิตใจกล้าหาญ ไม่เกรง
กลัวแม่แต่ความตาย เป็นภษครยที่รักษาเกียรติยศชีวิต

ท้าวกะหมังกุหนิงจึงบัญชาให้จัดทัพ ให้วิหยาสะกำเป็นทัพหน้า สอง
อนุชาเป็นทัพหลัง ส่วนท้าวกะหมังกุหนิงจะเป็นจอมทัพยกทัพหลวงไป
รุ่งขึ้นโปรดให้เคลื่อนกร ะบวนทัพทันที

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

ทำนองเสนาะ

๑) จึงเกณฑ์กำหนดกฎหมาย
หมวดหมู่ผู้คนของใคร

ทุกมุนายตรวจตราหาไฟ
จะบอกชาคป่วยไฉนนั้นไม่ฟัง

การตระเตรียมกองทัพของฝ่ายกระหมังกุหนึ่งจึงเสียเปรียบฝ่าย
วงศ์เทวีธูตรงรีบริอนเกินไปประการหนึ่ง กองทัพฝ่ายกระหมังกุหนึ่ง
มาถึงเมืองมูรธาหงัน อันเป็นเมืองปลายแดนคานา โปรคให้ยกทัพ
เข้าตี และตีได้ไปไม่ช้า จากนั้นก็เดินทางต่อมาจนถึงชานเมืองคานา
ตั้งทัพรอเฝ้าตีคานาคอไป

36 Cap. แบบฝึกหัด

(ใช้สไลด์ภาพ

กระบวนรถนาง

บุษบาซอน)

ผู้เรียนได้ทราบถึงเนื้อเรื่องอิเหนา มาสองตอนแล้ว กล่าวคือ
ตอนแรกท้าวคานาแจ้งข่าวสงครามแก่สามพระ ษณครรววงค์เทวา
ตอนสอง ท้าวกระหมังกุหนึ่งเตรียมรบ

ต่อไปขอให้ทำแบบฝึกหัดข้อ 9 ถึงข้อ 12 อันเป็นข้อสุดท้ายของ
บทเรียนในชั่วโมงนี้ บทเรียนตอนต่อไปจะเป็นเนื้อเรื่องตอนศึก
กระหมังกุหนึ่ง และตอนอิเหนาเข้าเฝ้าท้าวคานา อันเป็นตอนเนื้ออิเหนา
พบนางบุษบาครั้งแรก และหลงรักทันที

37 M.S. อิเหนาตัดดอกไม้

บนลั่นแลลายกำมะลอ

ดนตรีบรรเลงเครื่องสายผสมเพลงแขกปัตตานี

บทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์เทปเรื่องอิเหนาตอนตี๊กะหมังกูหนิง
สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
หน่วยที่ 3

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
1 L.S.	ภาพลมหอบบนฟ้า สมเด็จพระบรมราชาธิราช	ดนตรีบรรเลงเครื่องสายผสมเพลงแขกมอญ
2 Cap.	บทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์เทป เรื่อง "อิเหนาตอนตี๊กะหมังกูหนิง" สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	
3 Cap.	บทที่ 3 เนื้อเรื่องอิเหนาตอนตี๊กะหมังกูหนิง	
4 Copy	อิเหนารับกับท้าวกะหมังกูหนิง ฝีมือจักรพันธ์ โปษะยกฤต	เนื้อเรื่องสำคัญของบทละครเรื่องอิเหนาตอนตี๊กะหมังกูหนิง คือจากตอนที่ท้าวดาหาแจ้งข่าวสงครามกับท้าวกะหมังกูหนิงเตรียมรบ ได้แก่ตอนตี๊กะหมังกูหนิง
5 M.S.	ภาพลายรดน้ำ ท้าวกะหมังกูหนิงทรงรถ	เมื่อกรอร้อยคอยเหตุฝ่ายกะหมังกูหนิงเห็นกองทัพใหญ่ยกมา ก็นำความมาแจ้งแก่ทัพหลวงทันที ท้าวกะหมังกูหนิงกลับสันนิษฐานการไปข้างประมาทว่า น่าจะเป็นทัพจรกกับท้าวลาสาภัยมาช่วยดาหา ทัพจึงดูมากเป็นธรรมดาจึงให้เตรียมจัดทัพ รุ่งเช้าจะยกทัพเข้า

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

โจมตีทันที

รุ่งเช้ากองทัพกะหมังกูหนึ่งก็ยกออกจากค่ายชายป่ามาจนถึงชายทุ่งกรุงเก่า มีนางเกิดแก่กองทัพกะหมังกูหนึ่ง ดังนี้

ท่านองเสนาะ

๑) อันทวนทองชงฉานชงชัย	แลไปไม่มีสืบ
จะดูกินฟ้าพนาวัน	สารพันอัปภาคย์หลากกลาง
มิ่งมาหาซีที่นั่งทรง	เผอิญงทงอยเงืองเยื้องย่าง
กาเหยี่ยวเฉียวฉามมาริมทาง	ข้ามขวางหน้าฉานม้าไป
ให้อาเพศเหตุเห็นวิปริต	ก็แจ้งจิตว่าจะม้วยไม่ลงสืบ
ยิ่งคิดคร้ามครันพรันใจ	พระสั่งให้หยุดพลมนตรี

ท้าวกะหมังกูหนึ่งหาได้บอกใครให้ทราบเรื่องฉางรายนี้

เพื่อมิให้เสียขวัญ โปรดให้หยุดพลตั้งทัพเป็นแบบนาคนามกล่าวคือ เป็นลักษณะนาคตั้งอยู่ใกล้ธารน้ำไหล มีต้นไม้ม้วนมีปีกซ้าย ปีกขวา และกองหน้ากองหลังพร้อม

6 m.s.

อิเหนาทรงรถ
บนสับแลลายกำมะลอ

ฝ่ายอิเหนาเมื่อทราบว่าข้าศึกยกทัพมาตั้งอยู่กลางทุ่งก็รับสั่งให้จัดกองทัพทันที ทัพหน้าตั้งคามาระตาคุมพลปักมาหงษ์ ปีกซ้ายสุหรานากงคุมพลสิงห์ค้ำสำหรับ ปีกขวาพระหัตถ์ตะปาศีคุมพลกูเรบัน ทัพหลวงอิเหนาคุมพลกูเรบัน ซึ่งเป็นกำลังส่วนใหญ่ และทัพหลังระเคนคาหยนคุมพลหมันหย่า ครัวณฤๅณดี ดวงกะวันแจมจรัส กองทัพฝ่ายวงศ์เทวัญทั้งห้าทัพก็เคลื่อนขบวนเข้ามา

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

จนใกล้กองทัพอากาศ อีเหนารับสั่งให้หยุดทัพ ด้วยความ
รูทางลักษณะพิชัยสงคราม อีเหนาทรงทราบว่ารูปทัพฝ่าย
ซาคีก็เป็นแบบนามกลาวคือเป็นลักษณะนาคา จึงโปรด
ให้ตั้งทัพฝ่ายวงศ์เทวัญเป็นแบบครุฑนาม คือเป็นลักษณะ
ครุฑ เหมาะจะตั้งทัพอยู่ใกล้ต้นไม้ใหญ่ หรือจอมปลวก หรือ
ภูเขา ฉะนั้นกองทัพอากาศเทวัญ จึงตั้งอยู่ในชัยภูมิที่
ชนกองทัพอากาศหมังกุหนิงอยู่ในเชิง

นอกจากนั้น อีเหนายังสามารถจัดบัญชาการรบได้อย่าง
ฉลาด อีเหนาบัญชาการให้จัดทัพเยื้องกันเป็นชั้นปลา
เพื่อสะดวกในการตั้งรับซาคี ซึ่งการตั้งรับแบบจัดกองทัพอ
เยื้องกันเป็นชั้นปลา นี้ มีความยืดหยุ่นในตัว หากซาคี
แปรชบวนใหญ่เข้ามา ก็แปรชบวนรับได้คล่องแคล่ว ดีกว่า
ตั้งแน่นทึบ ซึ่งขยับขยายยากหากซาคีจะบุกพุ่งทัพแบบ
รูปปลายหอกเข้ามา การวางกองทัพอเยื้องกันเป็นชั้นปลา
เช่นนี้ ทหารแต่ละกองก็จะยิงประสานเข้าหากันได้โดยไม
ต้องเกรงว่าจะบังกันหรือเป็นการยิงฝ่ายเดียวกันเอง

ทำนองเสนาะ

๑ แล้วรีบรัดจัดพลรบยุทธ์ ตั้งที่นามครุฑมักษา
วางกองเยื้องกันเป็นชั้นปลา ให้โยธาคอยยิงชิงชัย

7 Copy ท้าวกะหมังกุหนิงเคลื่อนทัพ
ฝีมือจักรพรรดิ โปษะยกฤต

ฝ่ายท้าวกะหมังกุหนิงเห็นมีทัพใหญ่มาตั้งมั่นขวางทางที่จะรุก
เข้าสู่อาคาหา มีรู้ผลมากมายประจักษ์แผนดินมิได้มีที่ว่างสำหรับ

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

แทรกสิ่งโคลงโค่เลย รัยสั่งให้โอรสและพระอนุชา
ทั้งสอง เข้ายืนมาประจำองของคนและเปล่งสีหนาท
ประกาศสั่งกองหน้าให้ เขารู้โจมเข้าศึกทันที

สามเส้า

๑) เมื่อนั้น
เห็นทัพมาตั้งมั่นกันเมืองไว้
จึงตรัสเรียกโอรสยศยง
ต่างรับกระ ระตะพาตี
แล้วมีสีหนาทโองการ
จงเร่งเข้าตีทัพให้อับรา

ราย

๒) บัดนั้น
ก็เร่งพลเร่งพวกพาตี
บ้างเป่าซุกซุกขึงปึงใหญ่
นายกองแกลงดาบวาบ

ท้าวกะหมังกุกหนึ่งเป็นใหญ่
พลไกรเพียบพื้นมัดตี
กับองค่อนุชาทั้งสองศรี
ออกยืนที่ประจำกองโยธา
ประกาศสั่งทวยหาญกองท
หึกเอาคาหาในวันนี้

กะหมังรับสั่งใส่เกศ
เข้าต่อสู้หักโหมโจมทัพ
ฉัตรชัยนงเสนกนกลับ
ต่างขับพลวิ่งเข้าชิงชัย

- เชิด -

การที่ท้าวกะหมังกุกหนึ่งสั่งให้กองทัพเข้าโจมตีเข้าศึกโดย
มิได้มีการสอบถามชื่อเสียงของแม่ทัพก่อนแบบสงครามเมือง
จีนสมัยโบราณ เพราะประมาณคาดควาคงเป็นทัพจรกาก็

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

ท้าวล่าสัตว์ คิดว่าหากใช้วิธีจู่โจม ทูมกำลังทัพทั้งหมดที่มี
 อยู่ ซึ่งแม้จะน้อยกว่า ก็น่าที่ฝ่ายข้าศึกจะรับไหวไม่อยู่
 ด้วยความหนาแน่นของกองทัพของกำลังพลฝ่ายข้าศึกจะ
 ทำให้ก็คขวางกันเอง เมื่อกองหน้าถอย ก็จะไปปะทะกับ
 กองหลังซึ่งหนุนเบื้องเข้ามา ความอลหม่านก็จะเกิดขึ้น
 เป็นเหตุให้ฝ่ายกะหมังกุหนึ่งโคของท้าวร้ายข้าศึกได้มาก
 กว่า การแตกพ่ายไม่เป็นกระบวนก็จะเกิดขึ้นแก่ฝ่ายข้าศึก
 กำลังมาก ก็ไร้ประโยชน์กลับเป็นภัยแก่ตนเอง เมื่อกองทัพ
 นอกกรุงแตกเสียแล้ว ทหารที่รักษาเมืองก็คงจะเหลือน้อย
 และเสียขวัญ ฝ่ายกะหมังกุหนึ่งเข้าซ้ำเติม ปล้นเมืองได้
 ง่าย เห็นที่จะหักเอาคาหาได้ในวันนี้ ท้าวกะหมังกุหนึ่ง
 จึงรับสั่งให้ทหาร กองหน้า เข้าจู่โจมข้าศึกทันที แต่สิ่งหนึ่ง
 ซึ่งท้าวกะหมังกุหนึ่งกะนิคพลาด คือ ทหารฝ่ายข้าศึกมิได้
 คั้งรับแบบแถวหน้ากระดานอย่างที่คิด เพราะอิเหนาสั่ง
 ให้จัดกองทัพกลับเป็นรูปฟันปลา ดังนั้น เมื่อทหารฝ่าย
 กะหมังกุหนึ่งต่างซิงกันวิ่งคานาเข้าไปเพื่อประจัญบาน
 จึงถูกฝ่ายกูเร็นซึ่งตั้งรับคอยที่อยู่นั้น ระคนยิงควายเป็นทับ
 ทหารกะหมังกุหนึ่งจึงถูกปืนไฟล้มตายลงระเนระนาด
 กองทัพฝ่ายกะหมังกุหนึ่งสู้กับกองทัพกองหน้าของฝ่ายวงศ์เทวัญ
 ที่ตั้งคามระตาเป็นนายทัพอยู่ถึงสู้กับควยอาวุธสั้น ด้วยความ
 สองมือว่าง ควยกริชบ้าง พลมาฝ่ายกะหมังกุหนึ่งตามเข้าไป
 โดบแทงควยทวน และซัดควยหอกคู ฝ่ายรับคือฝ่ายวงศ์เทวัญ

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

พระกริ้วโกรธนักดั่งอัคคี
โรมรุกรุกไปแต่ล่ำซัง

แกว่งกร มีซี่ขั้วมาที่นี้
ไลหลังพวกพล เขารบรงค์

แขกไพรชั้นเดียว

๑) เมื่อนั้น

ก็ระเค่นทั้งสามสุริยวงศ์
เห็นสังคามาระตากล้านัก
มิไว้ใจในที่ท่าสงคราม

ระเค่นมนตรีสูงส่ง
ต่างองค์มันแปรแลตาม
ยังอ่อนศักดิ์หักศึกไม่เกรงขาม
ต่างขั้วมาตามไปทั้ทิศ

11 L.S. กองทัพท้าวกะหมังกูหนิง
กับวิชาสะกำ
ที่วัดโสมนัสวิหาร

ตนเพลงฉิ่งชั้นเดียว

๑) เมื่อนั้น

เห็นระเค่นทั้งสี่จึงตามไป

ท้าวกะหมังกูหนิงเป็นใหญ่
เจ้าผู้ใดที่ชื่อจรรกา

12 M.S. อีเหนากับช้างคามาระคาทรง
มา
ที่วัดโสมนัสวิหาร

แขกหนึ่ง

๑) เมื่อนั้น

ยืนกลางทางทอบวจา
จะสั่งหาญมลาญพวกมัจจามิตร
ซึ่งทวนถามหาจรรกา

ระเค่นมนตรีใจกล้า
เรายกมาแต่กูเรบั้น
ที่มาติดคาหา เขตขั้วคัต
มิได้มาก้วยกันเ็นกองนี้

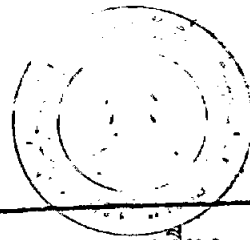
13 L.S. กองทัพท้าวกะหมังกูหนิงกับ
วิชาสะกำ
ที่วัดโสมนัสวิหาร

ร้าย

๑) เมื่อนั้น

รู้วาระเค่นมนตรี
แถมมานะตอมไปค้วยใจหาญ

ท้าวกะหมังกูหนิงเรื่องศรี
ภูมิครันคร้ามขามวิญญา
เจ้าผู้วางถ่วงอสูรญา

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

แต่ละองค์ทรงโฉมโสภา
ได้เห็นก็เป็นที่น่าเสียดาย
ไม่ควรดูสู้รบกับเรา
อนึ่งตัวเจ้ากับเรานี้
ให้จรรกามา ถึกจะชิงชัย

ชั้นหาอายุก็ยังเยาว์
จะพากันมาตายเสียเปล่าเปล่า
ครั้นจะฆ่าเสียเล่าก็อายใจ
จะราศีเคียงกันก็หาไม่
เจ้าจะได้ดูเล่นเป็นขวัญตา

14 M.S. อีเหนากับตั้งคามาระคา
ทรงมา
ที่วัดโสมนัสวิหาร

กระบอกเงิน

๑) เมื่อนั้น

จึงตอบว่าอันตัวจรรกา

เจรจา

พระองค์วงศ์อัญญาแหวน
มิได้อยู่คาหาธานี

๑) เมื่อหลับตามารบให้ฉีกเมือง
จะรบกับจรรกาดังว่านี้
แผนไม่รูแห่งเมืองจรรกา
ถ้าขึ้นตั้งประชิดติดกรุงไกร
ถึงมาครแมนจรรกามาแล้ว
เมตตาวาน้องเป็นสตรี
ไซนางเกิดในพุ่มมา
จะมาทวงชิงกันดังยลไม้

รู้พลตายเปลื้องไม้ทอที่
จงลาเล็กโยชิตถอยไป
จะช่วยขึ้นมรรค้ำอกให้
คงชิงชัยไม่ฟังทานพาที่
ตัวเราจำช่วยควยเป็นที่
จะทอหึงมารศรีเสียอย่างไร
สุริยวงศ์พงศานันหาไม่
อันจะได้นางไปอย่าสงกา

15 L.S. กองทัพท้าวกะหมังกูหนิงกับ
วิทยาสะกำ
ที่วัดโสมนัสวิหาร

การะเวกชั้นเดียว

๑) เมื่อนั้น

จึงว่าเรายกโยธา

ท้าวกะหมังกูหนิงใจกล้า
หมายมาจะชิงพระบุตร

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

เจรจา

๑) จึงจะรับของสุระตะไคว
 จรกาไม่มากยิ่งดี
 สุกแต่แตนางอยู่ที่ไหน
 อธิ์เชิงนางอย่างนี้ไม่ผิดกรรม
 สุกแต่ใครดีก็ใครใด
 จงยกทัพกลับคืนไปพารา

ยังมีใครทำการภิเษกศรี
 ไม่มีผู้ทวงแทนก็ยกกัน
 เราก็จะชิงชัยที่นั่น
 ธรรมเนียมนั้นมีแต่บรวาณา
 การอะไรของเจ้าผู้เชษฐา
 เบื้องหน้าจะได้สืบสุริยวงศ์

16 M.S. อธิ์เหนากับสังคามาระตา
 ทรงมา
 ที่วัดโสมนัสวิหาร

กระบอกทอง

๑) เมื่อนั้น
 ซึ่งจะให้เรายกจตุรงค์
 อับอายไพร่ฟ้าประชาชน
 หรือหมายไม่สมคะเนเรรวน
 ออย่าพักคุกอบายให้ตายใจ
 ทัพจะพลอยย่อยยับ
 จะไค่ลองฤทธิฝีมือ
 หรือรักตัวกลัวจะม้วยชีวัน

ระเค่นมนตรีตอบตามประสงค์
 คินคงกรุงไกรนั้นไม่ควร
 เสนีร์พลจะเขษฐวาล
 จึงชวนผูกจากหยาดพิพ
 ทานมียกคืนไปก็ไม่กลับ
 เรากับระคุมมาสู้กัน
 ให้ลือชื่อในชวาเขตชังต์
 บังคมคัดจะให้คืนไปพารา

ตอนอิเหนากับท้าวกะหมังฤทธิงโตตอบกันด้วยอาวูชปากนั้น
 มีความเปรียบที่น่าฟัง เช่น ตอนอิเหนากล่าวว่า กองชวย
 เพราะเป็นที่ จะทอดทิ้งน้องไค่อย่างไร

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

เจรจา

- 17 L.S. กองทัพอากาศหนึ่งกับ
วิทยาสะก่า
ที่วัดโสมนัสวิหาร
- ๑) ไช่ นางเกิดในพม่า
จะมาขวางชิงกันคังมดไม้
- สุริยวงศ์หงสามันหาไม้
อันจะไค่ นางไปอย่าสงกา
- หรือตอนท้าวกะหมังกุหนึ่งกล่าวพาดพิงถึงฐานะของสตรีใน
สมัยโบราณว่า สตรีเป็นสมบัติของประเทศ

เจรจา

- 18 Cap. แบบฝึกหัด
(ใช้สไลด์ภาพอิเหนาชม
ศาลซอน)
- ๑) สุดแท้แทนางอยู่ที่ไหน
อันตึงนางอย่างนี้ไม่ผิดกรรม
- เราก็จะชิงชัยที่นั่น
กรรมเนียมนั้นมีแทนารามา
- ตอนนี้ขอใหญ่เรียนทำแบบฝึกหัดข้อ 5 และข้อ 6
- 19 M.S. นางบุษยากับที่เลี้ยงชมศาล
จากการแสดงละครใน
ของกรมคิดป่ากร
- คนตรีบรรเลงเครื่องสายผสมเพลงแขกปัดตานี

- 20 L.S. กองทัพอากาศหนึ่งกับ
วิทยาสะก่า
ที่วัดโสมนัสวิหาร
- ฝ่ายวิทยาสะก่ากรันไค่ยื่นเข้าสี่กกล่าวอมทูลบิคาคนก็โกรช
ร้องทอมไปทันที่ว่า อยากรวาวาจาหลบหลุกหมิ่นผู้ใหญ่เช่นนั้น
อันการศึกมิเราก้เจ้าจะตองตายลงข้างหนึ่ง ฉะนั้นอย่าไค่
โอหังบังอาจประมาทคนอื่น ตอนนี้ขอใหญ่เรียนสังเกตบทเจรจา
ระหว่างวิทยาสะก่ากับสังคามาระคำว่า ไช่ปฏิภาณในการโต้
ตอบกันเพียงไค่

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

เขมรปากทอชั้นเดียว

๑) เมื่อนั้น

ไต่หิ้งคังแค้นแทนบิดา
 กูกอนอริราชไพร่
 โอหังบังอาจประมาทไกร
 มิเราก็จ่าจะตายลง
 ยังมีทันหันตูมาชูตีก

วิทยาสะก่าใจกล้า
 จึงร้องทอบววจาวาไป
 ออย่าพาที่ลมหลูทหาผู้ใหญ่
 จะนบนอบยอมไหวออย่าถึงนึก
 ออย่าหมายจิดกิดทะนงในการศึก
 จะรับแพ้แลลึกไม่มีลาย

21 ม.ร. อีเหนากัปลังคามาระตา
 ทรงมา
 ที่วัดโสมนัสวิหาร

ร้าย

๑) เมื่อนั้น

พั่งวิทยาสะก่าอภิปราย
 จึงทูลองค์ระเคนมมนตรี
 สู้วิทยาสะก่าผู้คักคา

สังคามาระตาเจิดฉาย
 พยายามคายเคื่องซัดอชยา
 น่องนี้จะขออาสา
 พระองค์จงยื่นมาเป็นประธาน

มอญรำคานชั้นเดียว

๑) เมื่อนั้น

จึงทอบอนุชาชัยชาญ
 แดออย่าลงจากพาศี
 เพลงทวนสันตักจักเจเนใจ

ระเคนมมนตรีใจหาญ
 เจ้าจะต่านตอดุทธิก็ตามใจ
 เพลงกระบี่ยังหาชำนานูไม่
 เห็นจะมีชัยแก่ไพร่

ร้าย

๑) เมื่อนั้น

นลมองคลงถวายเป็นอัญชลี

สังคามาระตาเรื่องตรี
 กระตะพาศีขึ้นไปพลัน

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

ขอมกล่อมลูกชั้นเคียว

๑ ยืนมาอยู่ตรงวิทยาสะกำ
 แฉว่าใครไม่คิดแก้วัน
 จงมา เสนทวนควยกันก่อน
 แขนควรรูกับวงศเทวา

แสร้งทำเป็นที่เขี่ยหยัน
 จะชิงคุณาหงษ์พระธิดา
 ให้เห็นฤทธิรอนแกล้วกล้า
 จึงจะยกกลยาให้ไป

22 L.S. กองทัพท้าวกะหมังฤทธิ
 กับวิทยาสะกำ
 ที่วัดโสมนัสวิหาร

ราย

๑ เมื่อนั้น
 ไต่ผนังแค้นชกกลัดใจ

วิทยาสะกำตรีไล
 จึงตอบคำไปด้วยพลัน

เจรจา

๑ ลูกก่อนเจ้าผู้เรื่องฤทธิรงค์
 เชื้อชาติญาติวงศ์พงศ์พันธุ์
 หรือเป็นวงศ์อสูรแค้นหา
 จึงป็นหน้ามาตอดฤทธิไกร
 ที่ยืนมาอยู่ข้างหลังนั้น
 นามวงศ์พงศ์ใดจงบอกมา

รูปทรงงามสมคมสัน
 อยู่เขตซัดศธาไม่บุรีไร
 ในสิ้นคราเป็นโฉน
 ไม่กลัวชีวลัยจะมรณา
 กลันกลดพื้นสุวรรณโอ้อา
 แจงกิจจาแล้วจึงจะรบกัน

23 M.S. อีเหนากับสังคามาระดา
 ทรงมา
 ที่วัดโสมนัสวิหาร

ราย

๑ เมื่อนั้น
 ไต่หังคังศรเสียบกรรณ

สังคามาระดาเฝื่อน
 จึงตอบไปพลันทันใด

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

เจรจา

๑) อ๋องคัมเด็จพระปิ่นเกล้า คืออิเหนากุเรป็นเป็นใหญ่
นั้นกระหัดคะปาศีชาญชัย รามในสุริยวงก็ขบคิด
นี้สุหรานากงทรงสวัสดิ์ องคคะณะสังหักสำหรับ
นั้นระเคนคาหยนภูมิ อยู่หมั้นหยานาณีกรุงไกร
เราชื่อสังคามาระตา ทนอทวักมาหงันเป็นใหญ่
โคเป็นอนุชาเรื่องชัย ฎาในของกระเคนณนตรี

24 L.S. กองทัหาวกะหมังกุนึง
กับวิทยาสะกำ
ที่วัดโสมนัสวิหาร

แขกแดง

๑) เมื่อนั้น
ขี้มแควจึงกล่าววาที
อันกาหลังสังหักสำหรับั้น
ทั้งหมั้นหยานาณีนั้นไซร

วิทยาสะกำเรื่องตรี
ซึ่งว่ามานี้ยังแคลงใจ
คาหากุเรป็นกรุงใหญ่
ก็แจ้งใจว่าวงศ์กันสืบมา

เจรจา

๑) ตัวสิอยู่ปักมาหงัน
เหตุไควว่า เป็นอนุชา
หรือหนึ่งพั้งจะมาเป็นพี่น้อง
เราคิดเห็นผิดประหลาดใจ

ไซ่วงศ้อสัตถุแหว
นัยในวงศาศปรการโค
เกี่ยวข้องรักกันเป็นไฉน
จงบอกไปแต่จริงบัดนี้

25 M.S. อิเหนากับสังคามาระตา
ทรงมา
ที่วัดโสมนัสวิหาร

ตะค่อมโปง

๑) เมื่อนั้น
พั้งวิทยาสะกำพาที

สังคามาระตาเรื่องตรี
ดั่งตรีเพชรบาดในอุรา

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

ราย

๑) จึงร้องว่าเหวยไซริน
 มาตามไถ่เอาใจจจา
 สุดแต่วาจิตพิศवास
 ออย่าซักเจรจาทให้เข้าไป
 ว่าพลางทางกรายปลายทวน
 ซักอาชาชิตติคพื้น

ลมลินหยาบคายนักหนา
 คือจะปรารณาสิ่งใด
 ก็นับเป็นวงศ์ญาติกันใด
 จะชิงชัยให้เห็นฝีมือกัน
 รำรายเป็นกร ขวนหวนหัน
 เข้าประจัญจ้วงโถมโถมแทง

26 Copy สังคมาเรศการบริษัทยาสะก่า
 ฝีมือจักรพันธ์ บูบะยกฤต

ราย

๑) เมื่อนั้น
 ซึ่มมาเดี่ยวลอคอแยง
 กอดกร ะหยับกลับแหงชายชวา
 ถอยที่หนีไ้รับรอง

วิษยาสะก่า ัฒมแข็ง
 กรายพระแสงทวนรำ เป็นทำนอง
 สังคมาเรศการปักป้อม
 เปลี่ยนท่าทวนทองแหงกัน

แขกบรเทศชั้นเคียว

๑) เมื่อนั้น
 ซึ่มมาไววองป้อมประจัญ
 รાયรับกลับแหงไม่แพลงพล่า
 ตางเวียงเคียงรายย้ายกร ขวน

สังคมาเรศการแข็งชัย
 เป็นเจิงชั้นชิงชัยในทีทวน
 วิษยาสะก่าคักผันหันทวน
 ปะทะทวนรวนรุกกถูกลดี

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

ทمبر เทศ

๑) เมื่อนั้น
 ชักมาวงวิงชิงคี
 โดมแทงแล้วแปลงเปลี่ยนกร ะบวน
 หมายเขม่น เขนซาบัจจามิตร
 ราช

วิทยาสะกำเรื่องตรี
 โหมหักไทรี่ควยแรงฤทธิ์
 ทบพวนมาที่โง่ไม่พลังผิด
 ตามติดคานทานราญรอน

๑) เมื่อนั้น
 รมรับ เลี้ยวขับอัศคร
 กัดบักลอกกรำรายกรายพร ะแสง
 แล้วทำเสียเชิงชักมาทรง
 นัยนแนตรมุงหมายวิทยาสะกำ
 ทระแทงสอดตลอดเกราะถูกไฟรี

สังคามาระตาศาญสมร
 ยอกย้อนเปลี่ยนกลรยรงค์
 ประทะแทงลงไปให้ไหลหลง
 คลบวงเวียนหันไปหันที่
 เห็นถลาเดี่ยวโลโคตี
 ตกจากฟ้าซึ่มรณา

- โอค -

27 L.S. กองทัพท้าวกะหมิงกู่หนึ่งกับ
 วิทยาสะกำ
 ที่วัดโสมนัสวิหาร

ตอนบทเจรจาระหว่างสังคามาระตากับวิทยาสะกำ ผู้เรียน
 คงจะพอสังเกตเห็นลักษณะนิสัยบางประการของวิทยาสะกำว่า
 เป็นหนุ่มน้อยผู้มีรราชาติผู้หนึ่ง วิทยาสะกำโกรธที่โอเหนา
 กลาวลบหลูบิดา และตอบสังคามาระตาท่าชวนรบนั้น แม้จะ
 โกรธ แต่ก็มีใจกลาวคำหยามช่า หากใจว่าจาตอบโต้ไปอย่าง
 ผู้ดี

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

เจรจา

๑) คุณก่อนเจ้าอยู่เรื่องฤทธิรงค์ รูปทรงงามสมคมสัน
เชื้อชาติญาติวงศ์พงศ์พันธุ์ อยู่เขตชั้นที่หาไม่รู้อะไร

28 Copy สังคมาสาระการบวิทยาลัยเก่า
ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต

ถ้าจะพิจารณาถึงการเลือกใช้ถ้อยคำของกวีตอนพรรณนา
การรบ จะเห็นได้ว่ากวีเลือกใช้ถ้อยคำ ให้กระชับรัดกุม
ฉับไว เหมาะแก่การพรรณนาการรบโดยเฉพาะ กวีได้
มีการลงคำ เล่นอักษรปรากฏอยู่เกือบทุกคำกลอน

ท่านองเสนาะ

๑) เมื่อนั้น สังคมาสาระงานจึงขึ้น
ขึ้นมาไวว่องป่องประจัญ เป็นเชิงชั้นชิงชัยในที่ทวน
รายรับกดับแทงไม้เพลงพลำ วิทยาลัยเก่าฝึกฝนหัตถวน
คางเรียงเคียงรายย้ายกระบวน ปะทะทวนรวนรุกคดลูกดี

29 Cap. แบบฝึกหัด
(ใช้สไลด์ภาพบุษบาอ่าน
สารดอกคำเจียกซอน)

ตอนนี่ขอให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดข้อ 7 ถึง ข้อ 10

30 M.S. บุษบาอ่านสารดอกคำเจียก
ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต

คนตรีบรรเลงเครื่องสายผสมเพลงแขกปัตตานี

31 M.S. ท้าวกะหมังภูหนิงรบกับอิเหนา
ที่วัดโสมนัสวิหาร

ท้าวกะหมังภูหนิงเห็นพระโอรสถูกอาวุธตกจากหลังม้า
ก็กริ้วโกรธ เพราะความรักสูงมาก แกว่งหอกเข้ารุกได้

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

ตั้งความระตาวอย่างไม่ยั้งคิด อีเหนาจึงซบมาสะกดไว้
 ตอนนีถึงบทแม่ทัพของทั้งสองฝ่ายสู้รบกัน ขอให้นักเรียน
 สังเกตการเลือกใช้คำของกรวีว่า กระชับ รัศมุน ฉับไว
 เหมาะแก่การพรรณนาการรบเพียงใด

ทะเลมา

๑) เมื่อนั้น
 เห็นโอรสองค์ศัสตรา
 กรวีวโกรธโกรธา มาจิต
 แกร่งหอกคูชับอาชานาย
 ร่าย

ท้าวกะหมังกุหนิงใจกล้า
 ตกจากอาชามรรลัย
 จะร้งยังคิดก็หาไม่
 เขารุกไล่สังคามาระตา

๑) เมื่อนั้น
 เห็นไฟริรุกไล่อนุชา
 กลับกลอกหอกทรงพุ่งสกัด
 พระชกอาชานายไวว้าง

พระสุริยวงศ์สัถุแควหา
 พระซบมาถลันออกกั้นทาง
 ระศูรบผันผัดไม้ซัดขวาง
 สะบัดย่างเขื่อนชายยายท่าบอง

32 ค.บ. ท้าวกะหมังกุหนิงรบกับลิเหนา
 ที่วัดโสมนัสวิหาร

๑) เมื่อนั้น
 ซบมาวกวีงชิงคดอง
 ขยิบกรผอนพุ่งข้างละที่
 ระศูตามคิดพันควยสันทัด

ท้าวกะหมังกุหนิงไวว่อง
 เกลาคดองกลับกลอกหอกมัด
 ระเคนมนตรีป้องปัด
 ผัดผันอาวุธกับไปมา

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

ราย

๑) เมื่อนั้น

รับพลางทางชักอาชา
 จึงคิดวาระทุกข์นี้
 หงอวูชทางตางก็ชำนานู
 อยาเลยจะชวนตีกระบี่
 คึกแควจิ้งร้องประกาศไป
 เรารบกันเมตหลังอาชา
 มาจะดงยังพื้นมัดที่
 วาผลางทางลงจากอัสตร
 รารายหันเหียนเวียงระวัน

พระผู้พงศ์เทวัญอสูรหยา
 รั้งรารอไว้ไม่รอนราญ
 ทวงที่สามารถอาจหาญ
 จะผลาญบนหลังม้าเห็นยากใจ
 ไค้ที่จะฆ่าเสียให้ไค้
 ถูกอุณภูวโนยชิบตี
 ตางกลาสามารถไม่ดอยหนี
 ตีกระบี่ให้เห็นฝีมือกัน
 พระกรทรงกระบี่ผาดผับ
 หมายมั่นเช่นมาราวี

33 Copy อีเหนารบกับท้าวกะหมังกูหนิง เขมรสุคใจ

ฝีมือจักรพันธ์ ไปะยกดต

๑) เมื่อนั้น

จึงถอคโกลนโจนจากทาศี
 ทรงกร ษีร่าเรียงเคียงราย
 กระหับหันผ่นหลังออกมา

ท้าวกะหมังกูหนิงเรื่องศรี
 ภูมิไม่ยั้งรั้งรา
 ประปรายปลายกร ษีแล้วให้พา
 แล้วกลับหน้าจวงโจมโถมแทง

แซกอาหวังชั้นเคียว

๑) เมื่อนั้น

กลับกร ษีให้ทาเปลี่ยนแปลง
 แหวงคองระตุแล้วหันซ้ำ
 ตางทรงคักคาวราดหษ์

พระสุริยวงศ์เทวากล้าแข็ง
 ทอแยงยางเทาเข้าชีก
 ไม่ชอกช้ำผิวหนังแก้สัททนิค
 เลี้ยวไล่ตามคิดถ่านทาน

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

ราย

๑) เมื่อนั้น
 แควงกระปี่ผัดขึ้นประจัญบาน
 แหวงทะเลวงจ้วงพันพันที่
 กระปี่ตอกระปี่ตีกระทบ

ท้าวกระหมังกุหนิงท้าวหาญ
 ไนยอทอดตอตันรายอรบ
 ระเคนมบนตรีตีกลีบ
 เป็นประกายกลุ่มกลบกันไปมา

ราย

๒) เมื่อนั้น
 เห็นระตูตอที่มีศักดา
 ทวงหนีที่ไล่ว่าวอง
 ยากที่ใครจะรอดอยู่ชัช
 จำกูจะสังหารผลาญควายกรีช
 ถึกพลางชักกรีชฤทธิไกร

ระเคนมบนตรีใจกล้า
 คงหั่งศัสตราอาวุธ
 เพลงกระปี่ตีกลองเป็นที่คู่ค
 เป็นบุรุษผู้หนึ่งในแดนไตร
 ซึ่งเทเวศร์ประสิทธิ์ประสาทให้
 แลวร้องว่าไปมิไคชา

เจรจา

๓) กูก่อนระตูภูมิ
 ตางคนไม่แพ่ฤชธา
 ราย

เพลงกระปี่ตีกันจนสิ้นท้าว
 เรามารำกรีชสู้กัน

๔) ว่าพลางทางถอกกรีชกราย เยื้องย้ายรายรำบิดผัน
 กวักพระหัตถ์ตรีธรีเรียกระตูพลัน พระท่าที่เย็บหยันไฟรี
 ราย

๕) เมื่อนั้น
 ไคทั้งขึ้นชมยินดี
 อันเพลงกรีชชวามลาญ
 ถึกแล้วชักกรีชฤทธิธรม

ท้าวกระหมังกุหนิงเรื่องศรี
 ครั้งนี้อเหนาจะวายชนม์
 กูสู้หนักไม่ชัคสน
 รายรำท่ากลมาบาย

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

กรขวานั้นกุมกริชกราย
เข้าปะทะประกริชด้วยฤทธา

พระหัตถ์ซ้ายนั้นถือเช็ดหน้า
ฉัดผันไปมาไม่ครันคราม

- เต็มยี่เพลงสระระหมาแซก -

ราย

๑) เมื่อนั้น

พระกรกรายฉายกริชคิดตาม
หอบหืดกไว้วางมืองกัน
ปะทะแห่งแสรงท่าสำคัญ
เห็นระตุถอยเท้าก้าวฉีก
ล้มลงคาวคินดินกำดั่ง

ระเค่นมนตรีชาญสนาม
ไม่เช็ดขามคร้ามถอยถอยรับ
ฉัดผันหันออกกลอกกลับ
ย่างกรหยับรุกไล่ไม่ได้ยัง
พระกรายกริชแทงออกตลอดหลัง
มอคมวยชีวังปลดปลง

- โอค - เข็ด -

34 L.S. กองทัพท้าวกะหมังกูหนิง
ที่วัดโสมนัสวิหาร

เมื่อแม่ทัพใหญ่คือท้าวกะหมังกูหนิง เสียชีวิต กองทัพฝ่าย
กะหมังกูหนิงก็เสียขวัญ ถูกกองทัพฝ่ายอิเหนาตามสังหาร
จนในที่สุดระตุปาหยังกับระตุประหมันแม่ทัพหลังฝ่าย
กะหมังกูหนิงก็ต้องยอมแพ้ และมาขอเป็นเมืองขึ้น อิเหนา
ก็ยกโทษให้และกล่าวว่า

ท่านองเสนาะ

๑) อันเชษฐาหนักคางซึ่งบรรลัย เพราะใจอหังกำดั่งพาล

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

อิเหนาให้ระตูทั้งสองรับศพแม่ทัพใหญ่คือท้าวกะหมังกูหนึ่ง
กับวิทยาสะกำ พระโอรสกลับไปบ้านเมือง เพื่อถวาย
พระเพลิงตามประเพณีจากนั้นอิเหนาก็เสด็จมาทอดพระเนตร
ศพวิทยาสะกำ เห็นรูปร่างหน้าตาสวยงามก็นึกสงสาร

35 Copy วิทยาสะกำสลบ

ฝีมือจักรพันธ์ โปษะยกฤต

ท่านองเสนาะ

๑ มาเห็นศพทอดทิ้งกึ่งอยู่
ทนน้อยโศกานาเสียกาย
ทนตแคงคังแสงทับทิม
เกศ่าปลายงอนงามทรง
กระนี้หรืออภิมิพิศวาส
แมนวาระตุจรรกา
จะมีใครอนรรณควยปนศักดิ์

พระพิเนจิตศดูแล้วใจหาย
ควรจะนับว่าชายโฉมยง
เพริศพริ้มเพรารับกับขง
เอวองค์สารพัดไม้ซัดคา
จนพินาศควยโอรสา
งามเหมือนวิทยาสะกำนี้
นารักรูปทรงสงศรี

เหตุที่ท้าวกะหมังกูหนึ่งต้องเสียชีวิตครั้งนี้ ก็เป็นดังที่สอง
อนุชารำพันดังนี้

ท่านองเสนาะ

๑ โอว่าพระองค์ผู้ทรงยศ
สงครามทุกครั้งแต่หลังมา
ครั้งนี้ควรหรือมาพินาศ
เพราะรักบุตรสุดสวาทแสนทวี

พระเกียรติปรากฏในแหล่งหล้า
ไม่เคยอัปราคาแก่ไพร่
เบาจิตคิดประมาทไม่พอที่
จะหักทานภูมิไม่เชื่อฟัง

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

5 Copy ท้าวคานากับประไหมจุตรี เมื่อท้าวคานาทรงทราบว่าอิเหนาทำศึกมีชัย ก็ค่อยคลาย
ฝีมือจักรพันธ์ุ โปษยกฤต ความโกรธอิเหนาลง จากนั้นได้มีพิธีฉลองชัยชนะตาม
ประเพณี โดยอิเหนากับระเด่นทั้งสี่แม่ทัพฝ่ายกูเรบัน ลง
ทรงสนามในสระใหญ่เชิงเขา

6 M.S. จินตะหรา มาหยารัศมี ครั้นเสร็จพิธีฉลองชัยชนะ อิเหนาก็กระดึบกระสายอยู่บน
กับสะการะวาตี พระที่นั่ง คร่ำครวญถึงสามนาง กลอนตอนนี้ไพเราะ แสดง
ฝีมือจักรพันธ์ุ โปษยกฤต ความมีพระทัยอ่อนไหวง่ายของอิเหนาในคานความรัก
ปล่อยตนให้ตกเป็นทาสของความรัก มีผู้นำไปเป็นบทขับร้อง
เพลงไทยในเพลงลมพัดชายเขา

ทำนองเสนาะ

๑ เวลาศึกเดือนทศกัณฐ์ ระวังไพร่ไถ่กองกระชั้นชั้น
เสียงดูเหวว่าเราร้องเรียกหากัน ทั้งเห็นว่าเสียงทรมารวัย
พระดูขึ้นเหลือบแลชะง่างา เจ้าตามมาร้องเรียกหรือไฉน
ลมช่วยรวยรสสุมาลัย หอมเหมือนกลิ่นสไบมัจฉา
บึงเคลิ้มคดุมกลุ่มจิตพิศวง ทอคล้องกับบรรจรถ
กลิ้งกลิ้งลับสนทวนร่อน กระทบระนองกอกหมอนถอนถนัย

7 M.S. อิเหนาประทับพิลลพลา รุ่งเช้าอิเหนาเสด็จออกหน้าพิลลพลาพอกีกับกองทัพจรกายกมา
พร้อมที่เลี้ยงบนแล็บแล ถึง พอรู้ว่าจรกายกทัพมาช่วยคานาเข้าไป ประสันตนาถึงอยู่ไม่ได้
ลายกำมะลอ จึงบ่นว่า

ทำนองเสนาะ

๑ ท่านมาขุมมือเอาสรรพ นิ่งกินสำหรับเล่นงายง่าย
เมื่อมีชัยท่านไคพลอยสบาย แหมนแพก็จะตายแต่พวกเรา

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
36 Cap.	แบบฝึกหัด (ใช้สไลด์ภาพอิเหนา ชมคงซอน)	ขอให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดข้อ 11 ถึงข้อ 15 อันเป็น ข้อสุดท้ายของบทเรียนนี้
37 M.S.	อิเหนากับพี่เลี้ยงชมคง จากการแสดงละครใบ ของกรมศิลปากร	ดนตรีบรรเลงเครื่องสายผสมเพลงแขกปัตตานี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์เทปเรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมังกูหนิง
สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
หน่วยที่ 4

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
1 M.S.	นางบุษบา ประโหมสุหรี และมะเคเหวี ประทับที่ พลับพลา จากการแสดง ละครในของกรมศิลป์ากร	ดนตรีบรรเลงเพลงแขกชาว
2 Cap.	บทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์เทป เรื่อง "อิเหนาตอนศึกกะหมังกูหนิง" สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย	
3 Cap.	บทที่ 4 เนื้อเรื่องอิเหนาตอนอิเหนา เขาเฝ้าและคุณค่าของบทละคร เรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมังกูหนิง	
4 Cap.	อิเหนาพบบุษบา ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	เนื้อเรื่องอิเหนา จากตอนศึกกะหมังกูหนิง ได้แก่อิเหนาเขาเฝ้าท้าวดาหาคำเป็นความ ตั้งแต่เสร็จศึกกะหมังกูหนิง อิเหนาเขาเฝ้าท้าวดาหาคำ พบบุษบารั้งแรกและหลงรักทันที จึงไม่ยอมยกทัพกลับ

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

อิเหนาเห็นว่าคนมาช่วยตามหน้าที่ จึงปราชญ์ประสันตว่า

เจรจา

8 ม.ส. อิเหนาทรงม้า
ที่รักโสมนัสวิหาร

๑) ออย่าชุกมากปากเบา ไกรเขาไถ่ยืนจะนิทา

แล้วอิเหนาก็ทรงม้าเข้าไปในเมืองเพื่อลาท้าวคาคาหากลับ
หมั้นหย่า เมื่อขบวนเสด็จเข้าเมือง ชาวเมืองต่างก็มาดัก
กูดิเหนากวญความเจ็บแค้นแทนเจ้านาย ความงามสง่าของ
อิเหนาชนะใจชาวเมือง

ท่านองเสนาะ

๑) ครั้นเห็นพระองค์ทรงม้ามา ที่แดนชัคชัชชาก็ลี้ไป
บ้างตั้งตาทิโรจิตดวง ทะลิ่งแลรูปทรงหลงไหล
บ้างบังคมชมโฉมภูวไนย - ความงามกระไรเหมือนเพา
บรรดาประชาชาวพระนคร หญิงชายถวายพร ถวนหน้า
ให้ไต่ครองกับพระธิดา ไพรฟ้าจะไต่ตั้งลี้ไป

9 ม.ส. อิเหนากับสียะตรา
ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต

เมื่ออิเหนาเข้าเฝ้า ท้าวคาคากับประไหมสุหรียังโกรธ
เคืองอิเหนาอยู่ทำเป็นพระหักตร์ ครัสให้สียะตราพระโอรส
ออกมาไหว้อิเหนา

ท่านองเสนาะ

๑) เราพนเป็นเชลยก็เพราะเขา คุณอยู่แก่เราหนักหนา
แผนหาไม้ออกจะมรณา เจ้าจะไปเป็นข้าไพร่

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

ส่วนอิเหนา เมื่อได้ผลโฉมสียะตา ก็นึกในใจว่า

ท่านองเสนาะ

๑ แด่คุณารยังงามถึงเพียงนี้ ถ้าบุตรจะงามสักเพียงไหน
ชมพลางทางชำเลืองแลไป กูที่ท้าวไทเห็นโกรธา

10 Copy ท้าวคาคาหับ
ประไหมสุหรี
ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต

ประไหมสุหรี เป็นฝ่ายศรีสพราศร์ยกอน โดยศรีสพระชค
มอกชอบใจอิเหนา แล้วว่าไม่มีอะไรจะตอบแทน จะยก
บุษบาให้เป็นข้า ก็ไต่ยกให้จรรกาไปเสียแล้ว

ท่านองเสนาะ

๑ จึงมีพจนารถเสาวนีย์
เพราะถูกเจ้ากรรมทำแค้นชด
ทิ้งทุกข์ทั้งอายุไม่วายเวณ
บันชางอาภัพอัปลักขณ
ให้ข้าเสียวงศาสุราฤทธิ์
นี่หากว่ามีนัคคา
ตั้งหารคัศฺรูกูเวียงชัย
จึงมิไค้เป็นเมืองขึ้นเขา
ไม่มีของทองใจจะตอบแทน
ยังมีไค้ให้แกจรรกา
นี้กว่าวิมาถกรรมทำเนา

สงครามครั้งนี้ไม่ควรเป็น
จนวิบัติบ้านเมืองไค้เคื่องเชื้อ
เลือดตาจะกระเด็นอยู่เป็นนิจ
มิไค้พึ่งพำนักแต่สักหนิด
เจ็บช้ำน้ำจืดเป็นพันไป
ไค้เป็นที่พึ่งพาอาศัย
ภักดีมิไค้ช่วยเจ็บแค้น
บุญคุณของเจ้าเป็นเหลือแสน
ดาเมนนุชบาธิดาเรา
จะยกให้เป็นข้าของเจ้า
ลูกคนหนึ่งเราไม่เสียกาย

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

อิเหนาได้ฟังถ้อยคำประชดของประไพสุทรีก็ระคายพระทัย
ไต่ถามทราบพระบาทแลวถามหน้าไมตรีสไต่ถามประการใด
ท้าวคานาจึงตรัสขึ้นอย่างประชดบ้างว่า

ท่านองเสนาะ

๑ เจ้าสิมมีชู้ระอรอนน จะรีบร่นกลับไปเราไม่ห้าม
หรือจะอยู่ยั้งนกรกอนักตาม สุดแต่ความคิดของนัคดี

อิเหนาเกรงท้าวคานาจะกริ้ว จึงทูลบายเบี่ยงไปว่าจะขอพัก
อยู่ที่คานาสักสามวัน จึงจะกราบถวายบังคมลา ท้าวคานาจึง
โปรดให้ตกแต่งที่พักให้อิเหนา แล้วรับสั่งให้นางกำนัลไปหุด
นางบุษบาให้มาเฝ้า

11 Copy

อิเหนาพบบุษบา

ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต

บุษบานั้นทั้งแค้นทั้งอาย ไม่ยอมมาเฝ้า แต่เพราะสักคำสั่ง
พระบิดาไม่ได้จึงจำต้องออกมาเฝ้า แต่ก็ทรุดคงคดงแฉงมาน
เสีย องค์ประไพสุทรีจึงตรัสให้นางบุษบาพาให้อิเหนา

ท่านองเสนาะ

๑ จะใคร่จักไว้ว่าพี่น้อง เกลือกมีเหตุเภทพองไปภายหลัง
ยากจนจะไต่ฟังพา มิใช่จรกาจะอายุโย

แม้กระนั้นนางบุษบาก็ไม่ยอมออกไปไหว้ ผู้กลัวหน้าเสียด
มิยอมเคลื่อนองค์ มะเคหัวช่วยปลดปล่อยอีกเท่าไร บุษบาก็ไม่ออก
มานอภมาน

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

ท้าวคานางจะรู้ดีกรำคาญพระทัย จึงตรัสขึ้นว่า

ท่านองเสนาะ

๑) จึงว่าเจ้าจงไปวันทา
ทามูอูไม่มีไคเลี้ยงกันแล้ว
แต่จะใหญ่จิกกันไว้

จะละอายเขษณาไปว่าไร
ลูกแก้วอย่าพรันหัวนั้ไหว
ควยไคมารวมเรียงวงศ์

เหตุผลที่ท้าวคานาให้นางบุษยามาไหว้อิเหนา ก็คือต้องการ
แต่เพียงจะใหญ่จิกกันไว้ เพราะไคเกิดมารวมวงศ์กันแล้ว
ครราวในบุษบาซัคพร ษิตาไคไคควย เกรงกลัว จึงแหวกมาน
คดานออกมาถวายอัญชสีพร ษิตาพระมารดา แล้วกมหนานิ่ง
อยู่ควยความอาย ไคไปทางอิเหนาเลย
ข้างอิเหนานั้น หนแรกก็มิไคแลดูนางบุษบาเหมือนกัน สังคา
มาระตาจึงกระซิบพูดว่า เป็นใจพระองค์ไม่ทอดพระเนตร
พระษิตาเเล

ท่านองเสนาะ

๑) อันนางโอมยงคองคนี้
นวลละอองของพิศตรโสภา
งามคังโกสุมพุมมาลัย
แต่พรำทุลระเคนมนตรี

เลิศล้ำนารีในแห่งหล้า
เพียงจันทราทรงกอดนมคราคี
บานอยู่ในห้องสระศรี
ภูมิฮักให้ไม่แลไป

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

ขณะที่ได้ยงนางกำนัล ท่างพากันชิงของแอบคู่อิเหนา
คางชมเขยว่างามสมกับพระธิดา ถ้าใครครองกันจะดีมีโชนอย

ท่านองเสนาะ

๑) ชมโฉมระเคนมมนตรี	ไม่มีผู้ใดจะกรวด
เปรียบกับพร ชุทรีโฉมทรู	งามทุดังแก้วกับสุวรรณ
บ้างว่าเหมือนอสัญแดหวา	กับนางเทพธิดากระยาหงัน
บ้างว่าเหมือนสุรียากับพระจันทร์	ถ้าใครครองกันจะสมควร

องค์ประไพสุทรีเห็นพร ชุทรียังเฉยอยู่จึงตรัสว่า เขามา
ช่วยรบ เราจึงพ่นภัยไม่เสียเมือง ส่วนเจ้าก็มีคู่เป็นคู่อื่นแล้ว
จะอายุไปไย

นางบุษบาฟังพระมารคว่า ก็ดัดค้อมพระทัยนัก

ท่านองเสนาะ

๑) ยิงศึคความหลังคังแค้นนัก	นางลักษณมีใครจะไหวได้
จำเป็นควายกตัวก็จนใจ	จำไหวนี้คนหนึ่งพอเป็นที่
ตอนอิเหนาเห็ดียวไปรับไหว	อิเหนาถึงกับตะลึงไป

ท่านองเสนาะ

๑) เมื่อนั้น	ระเคนมมนตรีเรื่องตรี
เห็ดียวไปรับไหวเทวี	ภูมิดูนางไม่วางตา
งามจริงยิ่งเทพนิมิต	ให้คิดเสียกายหนักหนา

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

เสโทไหลหลังทั้งกายา

กรกคคอนุชาที่ตกลง

แต่เวียนจูบสียะตรายาใจ

ความรักกรุมจิตพิศวง

ไม่เป็นอารมณ์สมประดี

เจ้าเอ๋ยเจ้าดวงยิวหา

ไค้เห็นโฉมฉายเสียตายครัน

สะบัดปลายเกศาเบื้องไป

จะรู้สึกพระองค์ก็หาไม่

สำคัญพระทัยว่าเทวี

จนลืมองค์ลิมอายนางโฉมศรี

ภูมิหลงขยับขึ้นฉับพลัน

คิ่งหยาดฟ้ามาแต่กร ะยาหงษ์

ถูกใจไม่ทันคิดเอ๋ย

สังคามาระตาเห็นอิเหนาเผลอสติ ก็คอยสิ้นพระเพลาสะกิด

เตือนสติอิเหนา แต่เมื่อนางบุษมาคลานเข้าในมาน อิเหนา

ก็ยิ่งดื่มตัว ครวญเพลงขึ้นอีกว่า

ห้ามองเสนาะ

๑ เจ้าดวงยิวหาที่

ที่จะอุ้มไปส่งนะดวงใจ

เจ้าจะจรลีไปไหน

ภูวไนยก็เคลื่อนองค์เอ๋ย

สังคามาระตาจึงรีบสะกิดอิเหนา และยักขอพระบาทไว้มั่นคง

อิเหนาจึงรู้สึกองค์ บอกกับสังคามาระตาว่าเท่าที่เป็นเหน็บ

จะกลับตัวอย่ายักไว้ อาการเผลอสติของอิเหนานี้ เหล่า

นางกำนัลที่แอบดูต่างสรวลเส และบอกกันถึงอาการผิดไปของ

อิเหนา คุณาที่คงจะตองใจในพระบุตรีเป็นมั่นคง

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
12 L.S.	จรกาทรุคนั่งลงบังคม อีเหนา ที่วัดโสมนัสวิหาร	ฝ่ายจรกา นั้น ครั้นมาถึงคานาคัทรงมาเข้าในเมืองและขอ ขึ้นเฝ้า ท้าวคานาหรับสั่งให้ขึ้นเฝ้าที่ห้องพระโรง อีเหนาประทับอยู่ ครั้นได้ขึ้นชื่อจรกา กิติกรินษาเหมือนไกร เอาไปพามาจีใจ จึงกราบถวายบังคมลาออกจากห้องพระโรง ไปเสียดอกน พอลงหน้าพระลาน ก็พอดีพบเข้ากับจรกา จรกาเห็นไกรทราบได้ทันทีว่าเป็นผู้ใด จึงทรุคตัวลงบังคมอีเหนา อีเหนากมองคล่องรับหัตถ์จรกาถวายพระหัตถ์ชาย พลงขยับ จับกริชถวายพระหัตถ์ขวา สักคามาระตาจึงรีบยึดพระกรอีเหนา ไว้ อีเหนาสะคุ้งพอดีคิดไคจึงเดินหนี และเสกธวัว่า กริช มันเคลื่อนจะเลื่อนตกคอกที่จึงกุมไว้ แล้วรีบสาวพระบาท เสกัจออกจากวง ฐฐีลิวิตกเหมือนอกหัก และคำนึงถึงแก่ นางบุษบา
		ทานองเสนาะ
		๑) ระบุทรุคนั่งลงบังคม พลงขยับจับกริชฤทธา สะคุ้งจิตคิดไคแล้วเดินหนี กริชเคลื่อนจะเลื่อนตกไป ครัสพลางย่างเยื้องบุรยาตร คะนึ่งถึงโถมยงนงลักษณะ พระกมองคล่องรับหัตถ์ดา อนุชาก็ยึดพระกรไว้ แกล้งกล่าววาที่แก่ไข พี่จึงกุมไว้แน่นองรัก แสนสาวทวิตกเพียงอกหัก ครงมายังคานาคัทรงใน
13 L.S.	อีเหนาประชวร ที่วัดโสมนัสวิหาร	อีเหนามาถึงพลับพลาที่ประทับก็ทอดมองคล่องกับที่บรรจงรดน้ำได้ เปลี่ยนเครื่องทรงก่อนไม้ ค่างกลอนตอนนี้พรรณนาอาการของชาย

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

“” ผู้ต้องเสียบของรักไค้ดี ในเพลงแขกชาวทอไปนี้

ท่านองเสนาะ

๑) ทอดกองคดงกับที่บรรจกรณ
ให้ระทวยวันทศสลคใจ
โอวาโถมเจลาเยาวลัคนะ
จะระคนปนคักก็จรกา
จะคิดไจนตีนะอกเออย
พระเร่งรอนรานทะยานใจ
ถูกใจไค้คคสิการแล้ว
ราวระกำชำจิกเจ็บอุรา
แนนอนตอนฤทัยไหลหลง
ลืมสามสุสานาวี

จะเปลื้องเครื่องอาภรณ์ก็หาไม่
แต่ตรีทริกนิกในไปมา
เสียบคายคักคือสัจแหวน
อนิจจาที่จะทำประการไค
จะไค้เซยชมชิตทิสมี
คังเพลิงกานัฒลาญใหม่ทั้งกายา
คังควงแกวตคทองแผนผา
ประหนึ่งว่าจะวายชีวี
ถึงองค์บุษยามาหยี
ภูมิสรอยเศราโศกาถัย

14 Copy ท้าวคานากับประไหมสุหรี
ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต

ฝ่ายท้าวคานากับพระมเหสีทั้งสอง เมื่อไค้ทอดพระเนตรเห็น
จรกาเข้ามาเฝ้า ก็เสียบพระทัย

ท่านองเสนาะ

๑) พิศุกรูปร่างเหมือนอย่างไฟ เติบใหญ่กว่าย่ำลำต้น
นำซึ่งชั่วช้าสารพัน ไม่ควรคู่กันกับบุตรี
สามกษัตริย์เศราเสียบพระทัยนัก เสียบคายถูกรักแลคักดีศรี

การจะคิดหลีกเลี่ยงเบี่ยงบายอย่างไร ก็ไม่ใช่สิ่งที่ดีสิ่งกระทำ
จึงจำเป็นตรัสปฏิสันถาร ถามทุกข์สุขไปพอเป็นพิธี

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

ตอนนี้ บรรคานางสนมกำนัลใน ต่างพากันมาแอบดูทรงของ
พระแกล ครั้นเห็นจรงกาก็พากันตำหนิติเตียนต่าง ๆ

ท่านองเสนาะ

๑) บางตำหนิตัวหน้าเพรียง
ไม่มีทรวงองค์เอวอ้วน
ใส่ชฎาก็ไม่รับกับพักตร์
บ้างว่าเสียงเพราะเสนาะเหลือ
รูปร่างอย่างไรไรไรระตุ
กระนี้หรือช่างมาตุนาหงัน
คังเอาปักษีร้ายราศี
กลางคนวาระตุงจะคูครอง
เหมือนทองคำธรรมชาติรุ่งเรือง

ดูคำดังเห็นงหน้าซังนัก
พิศไหนแล้ววอปลัดกษณ
งามบาดทวนักชู้ครานุกู
แทบเครือเปื้อนฟังกาญชู
ไม่ควรเสียงคู่พระบุตรี
เห็นเกินหน้าไกลกันทั้งศักดิ์ศรี
ปนมณีจินคาคาควรเมือง
คังเพชรผูกเรือนรองกวยทอง
มารู้กับกระเบื้องไม่ควรกับ

15 M.S. อีเหนาประทับที่พลับพลา
บนลับแลลายกำมะลอ

ท้าวคานาเมื่อหมกขุระจะปราศรัยก็เสด็จเข้าข้างใน
ฝ่ายอีเหนานับแต่ได้เห็นนางนุชบา ก็นึกหาอุบายจะเบี่ยงบาย
ไม่กลับไปภายในสามวันตามที่พูดไว้ อีเหนาจึงให้เหล่าเสนา
ไปเมืองกะหมังกุหนิงเพื่อตรวจตราสิ่งของที่จะริบมาเป็นของ
หลวง และให้ทำบัญชีมาให้ครบถ้วนด้วย

16 M.S. เหล่ากษัตริย์
บนลับแลลายกำมะลอ

ครั้นรุ่งเช้าอีเหนาก็ชวนสังคามาระตาเข้าเฝ้าท้าวคานาพบ
สุหรานาง กะทรัดตะปาตี และจรงกาก็พากันขึ้นเฝ้า ท้าวคานา
ตรัสชวนสุหรานางกับกะทรัดตะปาตีให้ไปไซบนที่ภู ชาววิไลมาทรา

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
		ควยกันเพราะไม่มีตุ้รอรอน และได้ประธานสิงของปูน บ้ำเหน็จแกแม่ทัพ แลวกี่เสด็จขึ้น
17 Cap.	แบบฝึกหัด (ใช้สไลด์ภาพกินรีใน ป่าหิมพานตชวน)	ผู้เรียนไค้ทราบเนื้อเรื่องอิเหนาตอนอิเหนาเข้าเฝ้ามา แล้ว ทอนนี้ขอให้ทำแบบฝึกหัดข้อ 1 ถึง ข้อ 5
18 M.S.	บุษบาอ่านคอกกล่าวเจียก จากการแสดงละครใน ของกรมศิลปากร	ดนตรีบรรเลงเพลงแขกขาว
19 ผ.ธ.	อิเหนาจากการแสดง ละครในของกรมศิลปากร	จากการที่ผู้เรียนไค้ทราบเนื้อเรื่องย่อของบทละครเรื่อง อิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง มาพอสังเขปคงจะสังเกตไค้ว่า โครงเรื่องสำคัญนั้นต้องการจะเน้นให้เห็นความสามารถ ของอิเหนาซึ่งเป็นทั้งนักรบและนักรัก ผู้นิพนธ์ไค้สร้างฉาก และเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้น ช่วยส่งเสริมให้บทบาทของอิเหนา ทางด้านเป็นนักรบผู้มีความสามารถ จะเห็นไค้จากการที่ผู้นิพนธ์ ไค้สร้างลักษณะของอิเหนาในค่านต่อไปนี้ ประการแรก อิเหนาสามารถจับบัญชาการรบไค้รอบคอบกว่า ฝ่ายท้าวกะหมังกุหนิง อิเหนาทราบว่าศึกกะหมังกุหนิงเป็นศึกใหญ่ จะเห็นกองทัพฝ่ายกูเรบั้นจะต้องเป็นทัพใหญ่ที่สามารถ อิเหนา จึงกำชับให้เลือกผู้คนให้ดี เอาชนิดที่เข้มแข็งองอาจแล้วคล่อง ว่องไว

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

ทำสองเสนาะ

๑) จิงคำรัสตร์สสังตำมะหงง
 ภารดคชสารชาญชัย
 เลือกสรโรยชาจงสามารถ
 แต่มืนคิงก็ถึงทันควัน
 เราจะทำคตศึกใหญ่ให้ยอยน
 แม่นไฟรหีนีมือกลางแปลง

เร่งเตรียมจตุรงค์ทัพใหญ่
 รับริดจักไว้ให้ครบครัน
 ที่อยู่คงองอาจแข็งขัน
 เข้าโรมรุกบุกมันพันแห่ง
 คว้ากำลังวีรพลเข้มแข็ง
 เห็นหักโค่นไม่แคลงวิญญาน

20 Copy

ท้าวกระหมั่งกฤษิ๊งเคลื่อน
 ทัพ
 ฝีมือจักรพันธู์ โปษยกฤต

ส่วนกองทัพฝ่ายกะหมั่งกฤษิ๊ง ท้าวกระหมั่งกฤษิ๊งบัญชาการให้
 เกณฑ์ทหารทั้งสี่เหล่าคือ พลช้าง พลม้า พลรถ และพลเคียวเท้า
 ให้โคจรสามแสน โดยเลือกผู้ที่มีความสามารถองอาจใน
 สงคราม แต่เพราะความใจร้อน ไม่รอบคอบ ท้าวกระหมั่งกฤษิ๊ง
 ครั้วว่าจะยกทัพไปในวันรุ่งขึ้น แม้โหรจะพูดว่าดวงชะตาของ
 พระองค์กับโอรสถึงชาติก็ไม่ทั้ง ฉะนั้นเมื่อไม่มีคำสั่งเปลี่ยนแปลง
 เสนาบดีฝ่ายกะหมั่งกฤษิ๊งจึงให้ประชุมนายทัพนายกองพร้อมกัน
 เกณฑ์คนเต็มอัตราศึก หมวกหุ้มของโกรจะบอกขาดปายใช้ไม่ได้
 ทั้งสิ้น อันเป็นจุดอ่อนของกองทัพฝ่ายกะหมั่งกฤษิ๊งที่เสียเปรียบ
 อีเหเนาประการหนึ่ง

21 M.S.

อีเหเนาจากการแสดง
 ละครในของกรมศิลป์ากร

นอกจากอีเหเนาจะสามารถจัดบัญชาการรบได้รอบคอบแล้ว
 ประการที่สองอีเหเนายังรอบรู้ลักษณะพิชัยสงครามเป็นอย่างดี
 เมื่อกองทัพฝ่ายอีเหเนาประจันหน้ากับกองทัพกะหมั่งกฤษิ๊ง อีเหเนา
 ตั้งแถวทัพที่ฝ่าย กะหมั่งกฤษิ๊งตั้งรับอยู่นั้น เป็นแบบนาคนาม

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

กลดาวคือตั้งอยู่ใกล้ธารน้ำไหล มีต้นไม้ร่มรื่น จึงบัญญัติให้
 ตั้งทัพฝ่ายวงศ์เทวัญเป็นแบบครุฑนาม อันเป็นชัยภูมิเหมาะ
 จะตั้งทัพอยู่ใกล้ต้นไม้ใหญ่ หรือจอมปลวก หรือภูเขา ฉะนั้น
 กองทัพฝ่ายวงศ์เทวัญจึงตั้งอยู่ในชัยภูมิที่ซุ่มกองทัพฝ่ายกะหมิง
 กุหนิงอยู่ในเชิง ไม่แต่เท่านั้น อิเหนายังบัญชาการให้วาง
 กองทหารให้เบียดกันเป็นพันปลา กลยุทธ์ของอิเหนารั้งตั้งรับ
 เป็นรูปประคัมพันปลานั้น หากแลแต่ไกลยังมีโคกเกาะระเห่ให้คี่
 ก็จะมีประจักษ์แถวหน้ากระดานตั้งอยู่ อิเหนาสามารถวาง
 ท้าวกะหมิงกุหนิงได้ เป็นเหตุให้ท้าวกะหมิงกุหนิงกะฉิบพลาต
 ทาง การรบอีกประการหนึ่ง ทหารกองหน้าฝ่ายกะหมิงกุหนิง
 จึงถูกกระสุนปืนไฟล้มตายลงระเนนระนาด

ท่านองเสนาะ

๑) ตะลุมบอนพอนพันกันกลางแปลง ต่อแย้งยุทธซึ่งชิงชัย
 ตายระคัมทับกันดังพอนฟาง เลือดนองทองช้างเหลวไท

22 Copy

อิเหนารบท้าวกะหมิงกุหนิง
 ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต

นอกจากอิเหนาจะสามารถจัดบัญชาการรบได้อย่างรอบคอบ
 และรอบรู้ลักษณะศิขัยสงครามกว่าท้าวกะหมิงกุหนิงแล้ว
 ประการที่สาม ผู้พันชกโคได้เสริมบทบาทของอิเหนาให้เด่นขึ้น
 ในค่านมีความเฉลียวฉลาด มีไหวพริบ ทางการนำสงคราม
 เมื่ออิเหนาเห็นว่า ท้าวกะหมิงกุหนิงมีความชำนาญทางการรบ
 บนหลังม้า หากจะฉลวยชีวิตบนหลังม้าเห็นยากนัก จึงกระโจน

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

ลงจากมา ทำให้สู้กับควายเพลงกระบี่ ท้าวกะหมังกุดหนึ่ง
เห็นอิเหนาเค็กคราวลูกหลาน ลงจากหลังมารำรายอย่าง
มิเกรงคนซึ่งอยู่บนหลังมีอาวุธยาวกว่า พระองค์จะเอา
เปรียบเค็กก็ละอายพระทัย จึงถอดโกลนกระโจนจากหลังมา
ฉวยกระบี่เข้าประจักษ์อิเหนาโดยมิชักช้า อิเหนาต่อสู้ควาย
สมองยิ่งกว่าจะไหมเอาควายกำลังเหมือนท้าวกะหมังกุดหนึ่ง
ผู้เกิดโศกเพราะทิ้งเสียโอรสไป อิเหนาพอได้เห็นฝีมือ
ท้าวกะหมังกุดหนึ่ง ก็รู้สึกว่ายากที่จะเอาชนะ จึงทำให้สู้กัน
ควายเพลงกรีซ ท้าวกะหมังกุดหนึ่งผู้เป็นเอกในการไต่อาวูช
เป็นที่เลื่องลือไปในชวา พอไต่หังคำท่าก็ขึ้นคีถึงกับประมาทว่า

ท่านองเสนาะ

๐

อันเพลงกรีซวามลายู

ครั้งนี้อิเหนาจะวายชนม์
กูรู้สั่นทักไม่ชักสน

ตอนนี้อิเหนาเปลี่ยนยุทธวิธีใหม่ เป็นฝ่ายบุกกระชั้นชิดทันที
ไม่เปิดโอกาสให้ท้าวกะหมังกุดหนึ่งตั้งตัวคิด อิเหนาใช้ยุทธวิธี
แบบช่างประสานงานเช่นนี้ใครมีกำลังแข็งแกร่งกว่า น้ำหนักมากกว่า
ยอมไต่เปรียบ ท้าวกะหมังกุดหนึ่งชราแล้วมาสู้กับคนหนุ่มคราว
ลูกหลาน แรงต้านไม่พอจะรับไหวได้ จึงต้องเป็นฝ่ายถอย
และหันที่ถอยเตากาวนิคังหวะ อิเหนาก็ใช้กรีซจ้วงแทงท้าว
กะหมังกุดหนึ่งเต็มแรง ท้าวกะหมังกุดหนึ่งก็ล้มลงและสิ้นใจทันที

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
23 Copy	อิเหนากับจินตหรา ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	<p>ส่วนบทบาทของอิเหนาทางคำเป็นนักรักผู้มีความสามารถ จะเห็นได้จากคำตอบโต้อย่างคมคาย มีเหตุผล แสดงความสามารถเชิงวาทะของอิเหนาตอนนางจินตหราตัดพ้อต่อว่าอิเหนา ตอนนี้ผู้บันทึกได้เสริมบทบาทนักรักของอิเหนาให้เด่นขึ้น โดยสร้างลักษณะนิสัยของนางจินตหราให้มีจริตแจ่มอง หึงหวง ริษยานางบุษบาผู้เหนือกว่านาง คือเป็นธิดาของกษัตริย์วงศ์เทวา และเป็นคู่คุณาหงษ์ของอิเหนา เมื่อนางจินตหราทราบว่าอิเหนาจะตองจากไปช่วยรบที่เมืองคันทากก็โกรธแค้นหึงหวง ตัดพ้อต่อว่าอิเหนาเรื่องนางบุษบา ลักษณะเช่นนี้ทำให้นางจินตหราสมเป็นบุคคลในชีวิตจริง และลักษณะผู้หญิงแบบจินตหราที่เป็นกาวใจของนางในวรรณคดี เพราะโดยปกติผู้หญิงไม่กล้ามีปากเสียงกับสามี เป็นข้างต่ำหลังตลอด ตอนนี้จึงแสดงสิทธิของผู้หญิงมากขึ้น</p>
24 M.S.	อิเหนาจากการแสดงละครในของกรมศิลป์ากร	<p>รูปโฉมอันงดงาม สง่าปานเทพ ของอิเหนาก็ช่วยส่งเสริมความเป็นนักรักของอิเหนายิ่งขึ้น</p>
25 Copy	อิเหนาพมบุษบา ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	<p>นอกจากนั้น อิเหนายังเป็นผู้ที่ใฝ่ใจในสตรีที่มีรูปโฉมงดงาม ดังคำรำพึงของอิเหนาตอนอ่านสารของท้าวฤเรนัน</p> <p>ทำนองเสนาะ</p> <p>๐) บุษบาจะงามสักเพียงไร หลงรักรูปนางแต่อย่างนั้น แม้งามเหมือนจินตหราวาที</p> <p>จึงต้องใจระทุทุกบุรี จะพากันมาช่วยไม่พอที่ ถึงจะเสียชีวิก็ควรรัก</p>

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

- 26 Copy อีเหนายกทัพจากหนโทยา
ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต
- นอกจากนี้อีเหนายังมีพระทัยอ่อนไหวง่าย โดยเฉพาะใน
ด้านความรัก อีเหนายิ่งอ่อนแอมาก ปล่อยคนให้ตกเป็นทาส
ของความรัก เมื่อต้องพลัดพรากจากนางผู้เป็นที่รัก อีเหนา
ได้แสดงความสามารถที่เห็นชัดเจนน เช่น ตอนจากสามนาง
ไปช่วยทำศึกที่คาคา ขณะทรงช้างที่นั่ง
- ท่านองเสนาะ
- ๑) พระแย้มเขียนมาทองทัตนา เห็นแต่ป่าตมไม้ใบงัง
เอนองคล้องอิงพิงแขนย กร เกยกายหักตร์ถวิลหวัง
รสรักอรอนรบนก่าดัง ชลนัยนไหลดั่งลงพริ้งพริ้วราย
- ตอนอีเหนาคร่ำครวญถึงสามนาง หลังจากเสร็จศึกกะหมิงกุธนิง
- 27 L.S อีเหนาประชวร
ที่วัดโสมนัสวิหาร
- ท่านองเสนาะ
- ๑) พระลุกขึ้นเหวี่ยงและเงงหา เจ้าตามมาร้องเรียกหรือใจน
ลมธวยรวยรสดมดาลัย หอมเหมือนกลิ่นธ ไบมังอร
ยั้งเคลิ้มค้อมกุ่มจิตพิศวง ทอทองคล้องกับบรรจณรช
กึ่งกลับสัมพันธ์นุรอน กรครระกองกอดค่อมอนดอบนุทัย
- 28 Copy อีเหนาพบบุษบา
ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต
- แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ลักษณะนิสัยของอีเหนาตัวเอกของเรื่องนี้
ผู้นิพนธ์ก็มีได้ยกย่องว่ามีคุณสมบัติเลิศ เป็นแบบฉบับ หากวาด
ภาพให้เห็นว่าเหมือนกับคนทั่วไปที่มีกิเลสครอบงำจิตใจ และอยู่
ในกฎแห่งกรรมนับว่าใกล้เคียงกับความจริงในชีวิต เช่น ตอน
อีเหนาตกตะลึงดีมอังก์หลงซบซมนางบุษบาขึ้นต่อหน้าธารกำนัล
เมื่อเห็นนางบุษบา

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

ท่านองเสนาะ

๑) เมื่อนั้น

เหนียวไปรับไหวเทวี
งามจริงยิ่งเทพนิมิต
เสโทไหลหลังทั้งกายา
กรกอดอนุชาที่ตกลง
แค่วียนจูบสียะตราयाใจ
ความรักกุมจิตพิศวง
ไม่เป็นอารมณ์สมประที

ระเคนมন্ত্রীเรื่องศรี
ภูมิคูนางไม่วางตา
ให้คิดเสียคายเป็นหนักหนา
สะบัดปลายเกศาเนื่องไป
จะรู้สึกพระองค์ก็หาไม่
สำคัญพระทัยว่าเทวี
จนลืมองค์ลิมอายนางโฉมศรี
ภูมิหลงขยับขึ้นจับพลัน

29 L.S. จรกาทรุดนั่งลงบังคม
อิเหนา
ที่วัดโสมนัสวิหาร

หรือตอนอิเหนาคิดอิเหนาวิชาจรกาถึงกับขยับกรีซ ตอนระทุ
จรกาทรุดนั่งลงบังคมอิเหนา
ท่านองเสนาะ

๑) ระทุทรุดนั่งลงบังคม

พลางขยับจับกรีซควยอุทธา
สะอื้นจิตคิดไคแล้วเค็นหนี
กรีซเคลื่อนจะเลื่อนตกไป

พระก้มองค์ลงรับหัตถดา
อนุชาที่ยึดพระกรไว้
แกดงกล่าววาที่แกไข
พี่จึงกุมไว้บน้องรัก

30 M.S. อิเหนาจากการแสดง
ละครในของกรมศิลปากร

ลักษณะของอิเหนาที่กล่าวมาได้แก่ มีความสามารถในเชิงวาทะ
มีรูปโฉมงดงาม เป็นผู้ใฝ่ใจในสตรีผู้มีรูปโฉมงดงามและมี
พระทัยอ่อนไหวง่าย โดยเฉพาะด้านความรัก เหล่านี้ช่วยเสริม
บทบาทอิเหนาทางด้านเป็นนักรักผู้มีความสามารถเป็นอย่างดี

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
31 M.S.	อิเหนาจากการแสดงละคร ในของกรมศิลปากร	บทละคร เรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมังกูหนึ่งนอกจากเนื้อเรื่องดี มีโครงเรื่องสำคัญที่ช่วยเน้นความสามารถของอิเหนาทางคำ เป็นนักรบและนักรักแล้ว ผู้เขียนยังสร้างลักษณะของตัวละคร ขึ้นเสริมโครงเรื่องสำคัญนั้น โดยเฉพาะตัวอิเหนาให้มีความ สามารถทางด้านเป็นนักรบเช่น อิเหนาสามารถจับอาวุธการรบ ได้รอบคอบ รอบรู้ลักษณะพิชัยสงคราม และมีความเฉลียวฉลาด มีไหวพริบในการทำสงคราม สร้างอิเหนาให้มีความสามารถ ทางด้านเป็นนักรัก เช่น มีความสามารถในเชิงวาทะ เป็นผู้ ใฝ่ใจในสตรีผู้มีรูปโฉมงดงาม และมีพระทัยอ่อนไหวง่ายโดย เฉพาะในความสัมพันธ์ เป็นต้น
32 Cap.	แบบฝึกหัด (ใช้สไลด์ภาพที่เสียง ตกใจตอนลงหอบซอน)	ตอนนี้ขอให้ทำแบบฝึกหัดข้อ 6 ถึงข้อ 10
33 M.S.	อิเหนาจากการแสดง ละครในของกรมศิลปากร	ดนตรีบรรเลงเพลงแขกขาว
34 Copy	อิเหนารบท้าวกะหมังกูหนึ่ง ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	บทละคร เรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมังกูหนึ่ง นอกจากเนื้อเรื่องดี แล้ว ความไพเราะทางภาษาหรือสุนทรียภาพทางภาษาก็มีอยู่ อย่างพร้อมมูล เช่น การเลือกใช้ถ้อยคำกระชับ โดยเฉพาะ จากการรบที่ต้องการความรวดเร็ว ตอนอิเหนารบชนะท้าว กะหมังกูหนึ่ง

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

ทำนองเสนาะ

๑ เห็นระตูถอยเท้ากำผัด พระกรายกริชแทงออกตลอดหลัง
อมลงคาวดินสิ้นกำผัด มอคมวยชี้วังปลดปลดง

35 Copy

อิเหนาพบบุษบา
ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต

การเลือกคำที่มีเสียงและความหมายไพเราะเป็นพิเศษ
ตอนอิเหนาสัมผัสขับเพลงชมนางบุษบา ตอนเห็นนางเป็น
ครั้งแรก

ทำนองเสนาะ

๑ เจ้าเอ๋ยเจ้าดวงยิหว่า คึงหยาดฟ้ามาแต่กระยาหงัน
โคเห็นโฉมฉายเสียกายครัน จุกใจไม่ทันคิดเอ๋ย

36 Copy

อิเหนากัมจินตะหรา
ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต

การใช้คำง่าย ๆ ตอนสารของท้าวฤเรป็นถึงระตูหมันหยาน
นำคำพื้น ๆ มาใช้เป็นคำเห็บแนม

ทำนองเสนาะ

๑ ในลักษณอักษรสารา วาระตูหมันหยานเป็นผู้ใหญ่
มีราชธิดายาใจ แกล้งให้แต่งตัวไว้อยู่ชาย
จนดูกราร่างกุดๆหงัน ไปหลงรักผูกพันมั่นหมาย
จะให้ซึ่งผิวเขาเอาเค็ดคาย ช่างไม่อายุไพร่ฟ้าประชาชน

37 L.S.

ท้าวกะทรวงุฑทิง
จากการแสดงละคร
ของกรมศิลป์ากร

การใช้เสียงของคำให้เหมาะแก่การดำเนินเรื่อง เช่น อารมณ์
เศร้า ก็มักใช้สระเสียงยาว มีพยัญชนะผสม คือ ค ฆ และ ส
อันเป็นเสียงสะท้อน ก่อให้เกิดความรู้สึกหวนไห้ ตอนอิเหนา

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

ลานางมาหารคีมี กับนางสะการะวาที สองนางคร่ำครวญว่า

ท่านองเสนาะ

๑ โอ้แต่บัดนี้ฉันจะลับเนตร จะแสนทเวษแต่รำสรอยละห้อยหา
รำพลางบังอรซ่อนนุรา กอดบาทภักศคาเข้าโศก

อารมณ์โกรธ คำที่ใช้ มักใช้สระเสียงสั้น เสียงยาวสลัดกับ
เสียงหนักแน่น กระแทกกระทั้น สะคุด อันเป็นลักษณะอารมณ์โกรธ
ตอนท้าวกะหมังกุหนิงโกรธที่ท้าวคานหาไม่ยอมยกพระธิดาให้

ท่านองเสนาะ

๑ เมื่อนั้น ท้าวกะหมังกุหนิงแข็งขัน
ได้ฟังกริ้วโกรธดั่งเพลิงกัลป์ จึงกร ฐั้นสีหนาทประภาสไป

38 Copy

อิเหนายกทัพจากหมันทยา
ฝีมือจักรพันธ์ ไปยกถศ

การเล่นคำในตอนศึกกะหมังกุหนิง มีหลายลักษณะด้วยกัน
คือ การ เล่นคำที่มีเสียงเหมือนกัน แต่ความหมายต่างกัน
ตอนอิเหนาชมคง เมื่อยกทัพจากหมันทยา

ท่านองเสนาะ

๑ นางนวลจับนางนวลนอน เหมือนพี่แหม่นวลสมรจินตะหรา
จากพรากจับจากจ่านรจา เหมือนจากนางสการะวาที
แขกเต่าจับเต่าร้างรอง เหมือนร้างห้องมาหารคีมี
นกแก้วจับแก้วพาที เหมือนแก้วที่ทั้งสามสั่งความมา

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
39 Copy	สังคมาสาระการวิทยาสะก่า ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	การเล่นคำโดยใช้พยัญชนะเดียวกันให้มากที่สุดในวรรคหนึ่ง หรือที่เรียกว่าการเล่นอักษร ตอนสังคมาสาระการกับ วิทยาสะก่า ท่านองเสนาะ ๑) เมื่อนั้น ขั้มน้ำไวว่องป่องประจัญ รายรับกลับแทงไม้เพลงพลา ต่างเรียงเคียงรายย้ายกระบวน ปะทะทวนรวนรุกคดลูกกลดี
40 L.S.	อิเหนาประชวร. ที่วัดโสมนัสวิหาร	การใช้ทิวहारช่วยให้กลอนไพเราะ มีความหมายกินใจ ลึกซึ้งกว่าธรรมดา ตอนอิเหนารำพึงถึงนางมยุษา ท่านองเสนาะ ๑) ถูกใจได้คิดดีการแล้ว รารวะย่ำซ้ำจิตเจ็บอุรา
41 C.U.	จินตะหรา จากการแสดงละครใน ของกรมศิลปากร	ตอนนางจินตะหราคร่ำครวญ ท่านองเสนาะ ๑) แลว่าอนิจจาความรัก ตั้งแต่จะเขี้ยวเป็นเกลียวไป

สังคมาสาระการ
เป็นเชิงชั้นซึ่งชัยในที่ทวน
วิทยาสะก่าคึกคักหันทวน
ดั่งดวงแก้วตกต้องแผ่นผา
ประหนึ่งว่าจะวายชีวี

ฟังประจักษ์ตั้งสายน้ำไหล
ที่ไหนเลยจะไหลคืนมา

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

42 M.S. อิเหนาประชวร
ที่วัดโสมนัสวิหาร

สุนทรียภาพทางภาษามีอยู่พร้อมมูลในบทละคร เรื่องอิเหนา
ตอนศึกกะหมังกูหนิง กลอนที่คัดหลายแห่ง จึงเป็นเพลงที่
นิยมกันในวงมโหรีปี่พาทย์ เช่น เพลงแขกชวา

แขกชวา

๑ ทอดองค์ลงกับที่บรรจถรณ์ จะเปลื้องเครื่องอาภรณ์แก้หว่าไม่
ให้ระทวยระทศสลคใจ แต่ครีตริกนิกโนไปมา
โอว่าโฉมเฉลาเขาวัดกษณ เสียคายศักดิ์อัญแหวนา
จะระคนปนศักดิ์จรกา อนิจจาที่จะทำประการใด
จะคิดโฉนคีนะออกเอ๋ย จะได้เขยชมชิตพิณมัย
พระเรงรอนรันทะยานใจ ดังเพลิงกาฬฉายไหม้ทั้งกายา

43 M.S. ท่าโสม
อิเหนากับจินตะหรา
จากการแสดงละคร
ในของกรมศิลปากร

ละครเรื่อง อิเหนาตอนศึกกะหมังกูหนิง นอกจากจะดีพร้อม
ทั้งความ คือเนื้อเรื่อง ทั้งกลอนแล้ว ยังดีพร้อมทั้งกระบวน
ที่จะเล่นละคร โดยทรงคัดแปลงร้อยกรองโดยเฉพาะให้เป็น
ท่วงทีงดงามเหมาะแก่การเล่นละคร อาจเล่นละครได้สมบูรณ์
ครบองค์หาของละครดี คือ เนื้อเรื่องที่ ว่างาม ร้องเพราะ
เพลงปี่พาทย์เพราะ และกลอนเพราะ ดังการแสดงละครใน
เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง ตอนอิเหนาดานางจินตะหรา
ต่อไปนี้

ลำดับที่

ภาพ

เสียง

44 M.S. ท่าโลมอิเหนากับจินตหรา แยกทย่อม

จากการแสดงละครใน
ของกรมศิลปากร

๑ ครั้นถึงห้องสุวรรณบรรจง
ทอดดอกฤทัยพลางทางพาที่
บัดนี้ตะหมิงเสนา
เป็นเหตุควยคาหาเวียงชัย
ให้ที่กรีธาทัพขึ้น
จะรีบยกพหอนมนตรี
อยู่จึ่งดีเกิดที่จจะลานอง
เสด็จศึกวันไคจะไคลคลา
ราย

๑ เมื่อนั้น

หึงศรีสชัคแคนฤทัยนัก
แล้วตอบถอยนอยหรือพระทรงฤทัย
ลวนกดาวแกลงแสวงเสเลหลอม
พระจะไปคาหาปราบข้าศึก
ควยสงครามในจิตยังติดพัน

เจรจา

๑ ไหนพระชานฟ้าสัญญาอง
ไม่นิราศแรมร้างทางไกล
พระวาจามาเชื่อเป็นพนัก

นั่งแนบแอมองคันางโฉมศรี
ภูมิแจ้งความแก่ทราวมวัย
ถือสารพระนิคามาให้
เกิดการศึกใหญ่ไฟรี
ไปช่วยป้องกันกรุงศรี
พรงนี้ให้ทันพระขวัญชา
อย่าหมนหมองเสราสรอยละหล
กลับมาสวมภิรมย์รัก

จินตหราว่าตีมีศักดิ์
สะบัดพักตร์บินหลังไม้บังคม
ช่างประคิษฐ์คิดความพองามสม
คคคมแยบคายหลายชั้น
หรือรำลึกถึงคุณนางหงษ์
จึงบิดผันพจนามาอาศัย

จะปกป้องครองความที่สมัย
จนบรรลัยมอควยไปควยกัน
จึงหลงรักภักดีไม่เคยคณันท์

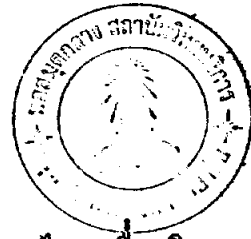
ลำดับที่

ภาพ

เสียง

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
		<p>พาชื่อสุจริตกตสำคัญ
มีรูมาอาภัพกลับกลาย
ยังสมคำสัญญาที่พาที   หมายมั่นว่าเมตตาปราณี
จะหลีกเลี้ยงเป็ยงบายหน้ายหนี
ก็รอยปีพระจะกลับคืนมา</p>
45	Cap. แบบฝึกหัด
(ใช้สไลด์ภาพบุษบาอ่าน
สารคดีลำเจียกซ้อน)	ผู้เรียนได้ทราบคุณค่าของบทละคร เรื่องอิเหนาตอนศึก
กะหมิงกูหนิง คำนวณเนื้อเรื่อง คำนวณกลอน และคำนวณ
ที่จะเล่นละครแล้ว ขอให้ทำแบบฝึกหัดข้อ 11 ถึงข้อ 15
46	M.S. บุษบาอ่านสารคดีลำเจียก
ฝีมือจักรพันธ์ โปษยกฤต	ดนตรีบรรเลงเพลงแขกขาว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำแนะนำการใช้บทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์เทปวิชาภาษาไทยเรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมังกุหนิง
สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

คำแนะนำสำหรับครู

1. ก่อนให้นักเรียนเรียนบทเรียนนี้ ครูควรอธิบายให้นักเรียนเข้าใจวิธีเรียนบทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์เทปอย่างถูกต้อง ครูควรเน้นให้นักเรียนอ่านคำแนะนำในการใช้บทเรียน ก่อนจะเริ่มเรียนและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด
2. ระยะเวลาที่ใช้ในบทเรียนแต่ละหน่วย ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที ฉะนั้นควรให้นักเรียนเรียนบทเรียนครั้งละหนึ่งหน่วย ไม่ควรให้เรียนทุกหน่วยต่อกันไปจนจบ จะทำให้นักเรียนเหนื่อยล้าขาดความสนใจ
3. บทเรียนนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการเรียนเรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมังกุหนิงเท่านั้น ดังนั้นหลังจากเรียนบทเรียนแต่ละบทแล้ว ครูควรอภิปรายเพิ่มเติมร่วมกับนักเรียน จะทำให้การเรียนได้ผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คำแนะนำสำหรับนักเรียน

บทเรียนที่นักเรียนจะได้เรียนต่อไปนี้ เรียกว่าบทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์เทปเรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมังกุหนิง นักเรียนจะต้องเรียนบทเรียนนี้ด้วยตนเอง โดยกระทำตามคำแนะนำต่อไปนี้

1. ให้นักเรียนดูภาพจากสไลด์ และฟังคำบรรยายจากเทปไปพร้อมกันด้วยความตั้งใจ เมื่อมีคำสั่งให้ทำแบบฝึกหัด ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดที่แจกให้

2. ให้นักเรียนใช้กระดาษที่แจกมาให้ ปิดคำทอบบ้านขวามือไว้ก่อน เมื่อทำแบบฝึกหัดแต่ละข้อเสร็จแล้ว จึงจะตรวจคำตอบซึ่งอยู่ทางบ้านขวามือของข้อถัดไป แบบฝึกหัดนี้ไม่คิดคะแนน เพราะฉะนั้นจึงไม่ควรเปิดดูคำตอบก่อน

3. ถ้าคำตอบของนักเรียนถูกต้อง แสดงว่านักเรียนเข้าใจแล้ว ถ้าผิดให้นักเรียนทำความเข้าใจเสียใหม่

4. อย่าทำแบบฝึกหัดเกินไปกว่าที่สั่ง และขอให้ทำทุกข้ออย่าข้ามไป

5. เมื่อเรียนจบแล้ว จะมีข้อทดสอบให้นักเรียนทำเพื่อวัดผลความเข้าใจของนักเรียนอีกครั้งหนึ่ง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อ.....ชั้น.....คะแนนภาษาไทยเมื่อเทอมก่อน.....

แบบฝึกหัดชุดที่ 2
บทเรียนเรื่อง "อิเหนาตอนศึกกะหมังกูหนิง"

บทที่ 2

เนื้อเรื่องอิเหนาตอนท้าวคาคาหาแจงชาวสงคราม
และท้าวกะหมังกูหนิงเตรียมรบ

จงเขียนเครื่องหมาย X ทับอักษรประจำข้อที่ท่านเห็นว่า เป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุด

<p>1. เนื้อเรื่องเบื้องต้นของบทละคร เรื่องอิเหนาก่อนถึงตอนศึกกะหมังกูหนิง ได้แก่ข้อใด</p> <p>ก. อิเหนาหลงนางจินตะหรา จรกาหลงนางบุษบา วิทยาสะก่าหลงนางบุษบา</p> <p>ข. อิเหนาหลงนางบุษบา จรกาหลงนางบุษบา วิทยาสะก่าหลงนางบุษบา</p> <p>ค. อิเหนาหลงนางจินตะหรา วิทยาสะก่าหลงนางบุษบา จรกาหลงนางบุษบา</p> <p>ง. อิเหนาหลงนางจินตะหรา วิทยาสะก่าหลงนางบุษบา อิเหนาหลงนางบุษบา</p>	
<p>2. ข้อใดเป็นแก่นสำคัญของ เรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมังกูหนิง</p> <p>ก. ทียบยกเอาธาตุหญิงธาตุชายมาวิเคราะห์ แล้วขยายออกเป็นบทกวีอย่างลึกซึ้ง</p> <p>ข. แสดงความสามารถของอิเหนาทางด้านการรบอย่างสมศักดิ์ศรี</p> <p>ค. แสดงความสามารถของอิเหนาทางด้านการค้า</p> <p>ง. แสดงให้เห็นความสามารถของอิเหนาในด้านเป็นนักรบและนักรัก</p>	<p>1. ก</p>
<p>ไปรกรรมใดต่อไปนี้</p>	<p>2. ง</p>

3. สารของท้าวทุเรศไปถึงท้าวหมื่นหยามีข้อความอย่างไร

- "ในลักณณ์อักษรสารา วาระศุหมื่นหย่าเป็นผู้ใหญ่
มีราชธิดาอายุ แก่งให้แก่งตัวไว้วาย"
ก. คัดพ้อต่อว่า ข. โกรธเคือง
ค. เสียชื่อเสียงแถม ง. ประชด

4. กลอนตอนนี้แสดงนิสัยของอิเหนาอย่างไร

- "บุษบาจะงามสักเพียงไร จึงต้องใจระศุทุกบุรี
หลงรักรูปนางแก่ออย่างนั้น จะพากันมาวายไมพ้อที่
แม้นงามเหนือจินตะหรา วาตี ถึงจะเสียชีวิก็ถวรก"
ก. มีพระทัยอ่อนโยนง่ายในค่านความรัก
ข. ชอบหญิงอื่นที่ไม่ใช่คู่หมั้นของตน
ค. คิดส่งสารระศุมาหลงรักนางบุษบา
ง. เป็นผู้ใฝ่ใจในสตรีที่มีรูปโฉมงดงาม

3. ค

5. คำกลอนตอนนี้แสดงนิสัยของอิเหนาอย่างไร

- "เลือกสรรโสมอาจสามารถ ที่อยู่กององอาจแข็งขัน
แค้นถึงก็ถึงพันควัน เข้าโรมรุกบุกบันพันแห่ง"
ก. รอบรู้ลักษณะนิสัยสงคราม
ข. รอบรู้เรื่องอาวุธที่จะใช้ในสงคราม
ค. จัดบัญชาการรบไกรอมคอบ
ง. มีไหวพริบในการทำสงคราม

4. ง

5. ค

<p>6. ถ้อยคำของนางจินตะหราต่อไปนี้ มีข้อความอย่างไร</p> <p>"พระจะไปคาถาปราบข้าศึก หรือรำลึกถึงคุณนาหงษ์ ควบสงครามในจิตยังคิดฝัน จึงปิดันพจนามาอาศัย"</p> <p>ก. โกรธเคือง ข. เสียชื่อเสียง ค. ตัดพ้อต่อว่า ง. คร่ำครวญ</p>	
<p>7. อิเหนาท่องจากนางจินตะหราไปเพราะเหตุใด</p> <p>ก. อิเหนาไปหลงรักนางบุษบา ข. สวามิภักดิ์ของห่าวกูเรกับพระราชบิดากวาดสัตว์ธรมมา ค. คานหาเกิดศึกสงคราม ง. สวามิภักดิ์ของห่าวกาหากวาดสัตว์ธรมมา</p>	6. ค
<p>8. บทที่บทก่อนอิเหนานางจินตะหรานับว่าเป็นเยี่ยมยอด เพราะเหตุใด</p> <p>ก. เพราะถ้อยคำของนางจินตะหรามีทั้งรักทั้งแค้น ข. เพราะถ้อยคำของนางจินตะหรามีการตัดต่อว่าอิเหนา ค. เพราะถ้อยคำอันกลมกลายของอิเหนาตอนปลอมโยนนางจินตะหรา ง. เพราะตบิษยกเอาซาตุหญิงซาตุชายมาวิเคราะห์แล้วขยายผลออกเป็นบทที่อย่างซึ่งใจ</p>	7. ข.
<p>ไปรคฆมสไลด์ต่อไป</p>	8. ง

9. คำกลอนตอนนี้แสดงนิสัยอิเหนาอย่างไร

"เอนองค์อิงอิงถึง เขนย กร เกยกายเท็กครัดวิลหวัง
 รสรักร้อร่นน้ก่าล้าง ขลนัยน์ไหลหลังลงพรังพราย"

ก. ระวังความโศกเศร้าไม่ได้

ข. คิดมากในเรื่องความรัก

ค. มีพระทัยอ่อนไหวง่าย

ง. มีพระทัยอ่อนไหวง่าย โดยเฉพาะในด้านความรัก

10. คำกลอนต่อไปนี้ เล่นคำที่มีเสียงเหมือนกันกี่คู่

"คืบแค้จ๊ับแก้จ๊ับโคะเคี้ยว เหมือนเปเลาเปลี้ยวคืบใจในไพรกว้าง"

ก. 1 คู่

ข. 2 คู่

ค. 3 คู่

ง. 4 คู่

11. คำพูดของท้าวกระหมั่งกุดหนึ่งต่อไปนี้ สำคัญอย่างไร

"เอ็นดูบัคตาโศกาลัย ว่ามิไค้อรโหจะมรณา
 แม้นวิหยาจะกำมอดม้วย ที่ก็คงตายด้วยโอรสา
 ไหนไหนนัยจะตายวายชีวา ถึงเร็วถึงช้าก็เหมือนกัน
 ดิಕ್ಕทำสงครามกุกามที เคราะห์ดีก็จะได้ดังไผ่ฝน
 นี้ดังพดกษาณาวรัน จะอาดัญเพราะลูกเหมือนกลาวมา"

ก. เป็นลางบอกเหตุล่วงหน้าของท้าวกระหมั่งกุดหนึ่ง

ข. เป็นคำพูดของพ่อบุรุษ

ค. เป็นเหตุผลสำคัญที่ท้าวกระหมั่งกุดหนึ่งยกทัพไปตีคาหา

ง. เป็นเหตุผลที่ส่องอนุชาศักดิ์ค้ำนไม่ได้

9. ง

10. ข

11. ค

<p>12. คำกลอนตอนนี้เป็นสยงนิสัยของท้าวกะหมิงกุดหนึ่งอย่างไร</p> <p>“เราก้เรื่องกุดชาคักดาเคช อาณาจักรนัคเรศกว้างขวาง จ่าตองมีมานะไม่วาง จะชิงนางบุษบาลาวัญญ์”</p> <p>ก. มีชกคิยะมานะ ข. ม่ระมาททางการรบ ค. มีระหัดยกล้าหาญ ง. รักษาเกียรติถึงชีวิต</p>	
<p>จบบทเรียนบทที่ 2</p>	<p>12. ก</p>

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<p>3. การจับที่เข่าด้วยกันเป็นอันปลง มีประโยชน์อย่างไร</p> <p>ก. สะดวกแก่การตั้งรับข้าศึก</p> <p>ข. มีความยืดหยุ่นในตัว</p> <p>ค. ไม่ต้องเกรงว่าจะมึงกัน หรือ เป็นการยิงฝ่ายเดียวกันเอง</p> <p>ง. ถูกทั้งข้อ ก. ข. และ ค.</p>	
<p>4. ข้อใดแสดงถึงความประมาททางการรบของท้าวกะหมิงกุนหนึ่ง</p> <p>ก. ท้าวกะหมิงกุนหนึ่งสันนิษฐานว่า กองทัพฉิเหนาคือกองทัพจรรยา</p> <p>ข. ท้าวกะหมิงกุนหนึ่งสั่งให้กองทัพโจมนี่ข้าศึก โดยมีใ้สอดตามชื่อเสียงแม่ทัพก่อน</p> <p>ค. ท้าวกะหมิงกุนหนึ่งคิดว่ากองทัพฝ่ายข้าศึกตั้งรับประจัญหน้ากระดาน จึงสั่งให้ทหารเข้าจู่โจมทันที</p> <p>ง. ถูกทั้งข้อ ก. ข. และ ค.</p>	3. ง
<p>ไปรคฆม๘โลกค๘ไป</p>	4. ง
<p>5. คำกลอนต่อไปนี้ แสดงนิสัยของท้าวกะหมิงกุนหนึ่งอย่างไร</p> <p>"เมื่อนั้น ฐวาระเคนมนตรี แตมานะคอบไปค้วยใจหาญ แต่ละองค์ทรงโนมโสภา ใ้เห็นก็เป็นที่น่าเสียดาย ไม่ควรคู้สู้รบกับเรา</p> <p>ก. มีชั้คคิยะมานะ</p> <p>ข. กล้าหาญในการรบ</p> <p>ค. มีวาจากมคาย</p> <p>ง. ถูกทั้งข้อ ก. ข. และ ค.</p> <p>ท้าวกะหมิงกุนหนึ่งเรื่องศรี ฐมีครันครามรามวิญญา เจ้าผู้วงศวานอสนัญหา ชันษาอายุก็ยงเยาว์ จะพากันมาคายเสียเปล่าเปลว ครันจะฆ่าเสียเล่าก็อายใจ"</p>	5. ง

<p>6. คำพูดของท้าวกะหมังกุหนิงต่อไปนี้ กล่าวพาดพิงถึงฐานะของสตรีในสมัยโบราณอย่างไร</p> <p>"สุกแต่แสงนางอยู่ที่ไหน อันถึงนางอย่างนี้ไม่มีกษัตริย์ ก. สตรีไม่กล่าวมีปากเสียง ข. สตรีสู้รบไม่เป็น ค. สตรีเป็นสมบัติของประเทศ ง. สตรีเป็นช่างเท้าหลัง</p>	<p>เราก็จะชิงชัยที่นั่น กรรมเนียนั้นมีแต่บุราณมา"</p>
<p>ไปรกรรมสโลกต่อไปนี้</p>	<p>6. ค</p>
<p>7. คำพูดของวิชาเสก้าต่อไปนี้ กล่าวถึงค่านิยมอันเป็นลักษณะเด่นของสังคมไทยอย่างไร</p> <p>"ดูก่อนอวีราชไนรี โอหังบังอาจประมาทใคร ก. ไม่นิยมชมชอบคนที่อวดดี ข. ไม่นิยมชมชอบคนที่ดูหมิ่นคนอื่น ค. ผู้น้อยต้องน้อมใจผู้ใหญ่ ง. ผู้น้อยต้องไหวผู้ใหญ่</p>	<p>อย่าตราที่ลบหลู่ท่านผู้ใหญ่ จะบนนอบนอมไหวอย่าหึงนิก"</p>
<p>8. คำพูดของวิชาเสก้าตอนโกรธาที่ส่งคามาระตาทำชวนรบต่อไปนี้ แสดงนิสัยของวิชาเสก้าอย่างไร</p> <p>"ดูก่อนเจ้าผู้เรื่องฤทธิรงค์ เชื้อชาติภูตวิงแห่งค้ำนิธิ ก. รอบคอบทางการรบ โดยถามชื่อเสียงของแม่ทัพก่อน ข. มีวาจาคี ค. มีมรรยาทดี ง. ถูกทั้งข้อ ก. ข. และ ค.</p>	<p>รูปทรงงามสมคัมสัน อยู่ที่ตลิ่งเขตธานีบุรีไร"</p> <p>7. ค</p>

<p>12. คำกลอนต่อไปนี้แสดงนิสัยของท้าวกะหมังกุหนิงอย่างไร</p> <p>“เมื่อนั้น ไต่หังขึ้นหมยินดี อันเพลงกริชชวามลายู</p> <p>ก. มีความสามารถในการรบ ข. มีความเชี่ยวชาญในการใช้กริช ค. ขาดความรอบคอบในการทำสงคราม ง. ประมาททางการรบ</p>	
<p>13. คำกลอนตอนอิเหนาว่าท้าวกะหมังกุหนิงต่อไปนี้ ตรงกับข้อใด</p> <p>“เห็นระตูดอยเห่ากาวผิด ล้มลงควากินดินกำลั้ง</p> <p>ก. กวีเลือกใจดอยคำกระซิบ ข. กวีเลือกใจดอยคำเหมาะแก่การดำเนินเรื่อง ค. กวีมีการเล่นคำ ง. ถูกทั้งข้อ ก. ข. และ ค.</p> <p>พระกรายกริชแทงออกตลอดหลัง มอกม้วยชีวังปลดปลง”</p>	12. ง
<p>14. คำกลอนต่อไปนี้ พรรณนาลักษณะของผู้ใด</p> <p>“หนักแกงคังแสงทับทิม เกศ่าปลายงอนงามทรง</p> <p>ก. ลิงคามาระกา ข. อิเหนา ค. ท้าวกะหมังกุหนิง ง. วิทยาสะก่า</p> <p>เฟริศพริ้มเพรารับกับขนง เอวองศ์สารพัดไม้ขัดตา”</p>	13. ง
	14. ง

15. คำกลอนตอนต่อไปนี้ ตรงกับข้อใด

- "ครั้งนี้ถวิลหรือมาสินาศ เมาจิตคิดประมาทไม่พอที่
 เพราะรักบุตรสุดสวาทแสนทวี จะหักทวนภูมิไม่เชื่อฟัง"
- ก. เป็นสาเหตุที่ทำให้ท้าวกะหมังกุนิงต้องเสียชีวิต
 ข. ท้าวกะหมังกุนิงเสียชีวิตเพราะประมาท
 ค. ท้าวกะหมังกุนิงเสียชีวิตเพราะไม่ยอมฟังสองอนุชา
 ง. ท้าวกะหมังกุนิงเสียชีวิตเพราะรักลูก

จบบทเรียนบทที่ 3

15. ก

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อ.....ชั้น.....คะแนนภาษาไทยเมื่อเทอมก่อน.....

แบบฝึกหัดชุดที่ 4

บทเรียนเรื่อง "อิเหนาตอนศึกกะหมังกูหนิง"

บทที่ 4

เนื้อเรื่องตอนอิเหนาเข้าเฝ้า

และคุณค่าของบทละคร เรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมังกูหนิง

จงเขียนเครื่องหมาย X ทับอักษรประจำข้อที่ท่านเห็นว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุด

1. คำพูดของประสันตา ที่เลียดกูพระทัยอิเหนา ตอนรู้ว่าระตูจรกายกทัฬหามาช่วยคาหาเข้าไป
ตรงกับข้อใด

"จึงว่าเราลำบากยากใจ

สูทนเป็นไปแทบตาย

ท่านมาช่วยมือเอาสรภ

นั่งกินสำหรับเล่นง่ายง่าย

เมื่อมีชัยท่านได้พลอยสบาย

แมนแน่ก็จะตายแก่พวกเรา"

ก. แสดงให้เห็นนิสัยประสันตาว่าชอบเข้าเหยียบบุคคลอื่นโดยใช้โวหารคมคาย และ
ปากคอเราะร้าย

ข. อุปนิสัยของประสันตาช่วยส่งเสริมให้เนื้อเรื่องสนุกสนานขึ้น เหมาะแก่การเล่น
ละคร

ค. สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมสมัยรัตนโกสินทร์ว่า เจ้านายไม่มีใครถือยศศักดิ์มาก
มายนัก

ง. ถูกทั้งข้อ ก. ข. และ ค.

<p>2. คำพูดของท้าวคานหาทอนให้สียะตราไปไหว้เฒ่า แสดงให้เห็นนิสัยของท้าวคานหาอย่างไร</p> <p>"เราพันเป็นเชลยก็เพราะเขา แมนหาไม่พอจะมรณา ก. มีวาจากมคาย ข. ไร้คุณคน ค. รักลูกมาก ง. ก้าวการเป็นเมืองขึ้น</p> <p>คุณอยู่แก่เราหนักหนา เจ้าจะไปเป็นข้าไพร่"</p>	1.ง
<p>3. คำกลอนตอนท้าวคานหารับสั่งให้นางบุษบาไหว้เฒ่า นางบุษบาจำใจไหว้ทั้ง ๆ ที่แค้นเฒ่าตรงกับข้อใด</p> <p>"ยิ่งคิดความหลัง กิ่งแค้นนี้ จำเป็นควายก้อจกใจ ก. นางบุษบาเชื่อฟังคำสั่งผู้ใหญ่ ข. นางบุษบามีนิสัยที่ร้อน ค. นางบุษบามีที่สุมานะ ง. ถูกทั้งข้อ ก. ข. และ ค.</p> <p>นางลักษณะมีใครจะไหว้ได้ จำไหว้บัดหนึ่งพอเป็นที่"</p>	2.ก
<p>4. ตอนจรรกาทรคองคลังบังคมเฒ่า แสดงลักษณะนิสัยจรรกาอย่างไร</p> <p>ก. มีนิสัยอ่อนน้อม ข. มีความอดทน ค. เป็นบุคคลน่าสงสาร ง. ชอบประจบประแจง</p>	3.ง

<p>5. เมื่อเห็นจรรยาถวายบังคม อีเหนาถึงกับคิดจะฆ่า ตรงกับข้อใด</p> <p>ก. แสดงความเห็นแก่ตัวของอีเหนาในค่านความรัก</p> <p>ข. สะท้อนให้เห็นลักษณะบุคลิกในตัวอีเหนา</p> <p>ค. อีเหนาแสดงกิริยาต่อจรรยาเหมือนจรรยาเป็นศัตรูทั่วฉกาจ</p> <p>ง. ถูกทั้งข้อ ก. ข. และ ค.</p>	4.ก
<p>6. ผู้พนงได้สร้างลักษณะของอีเหนาในค่านเป็นนักรบผู้มีความสามารถอย่างไร</p> <p>ก. อีเหนาสามารถจัดบัญชาการรบได้รอบคอบ</p> <p>ข. อีเหนารอบรู้ลักษณะนิสัยสงคราม</p> <p>ค. อีเหนามีไหวพริบในการทำสงคราม</p> <p>ง. ถูกทั้งข้อ ก. ข. และ ค.</p>	5.ง
<p>7. ผู้พนงได้สร้างลักษณะของอีเหนาในค่านเป็นนักรบผู้มีความสามารถอย่างไร</p> <p>ก. อีเหนามีความสามารถในเชิงวาทะ</p> <p>ข. อีเหนาใฝ่ใจในอิสตรีที่มีรูปโฉมงดงาม</p> <p>ค. อีเหนามีพระทัยอ่อนไหวง่ายในค่านความรัก</p> <p>ง. ถูกทั้งข้อ ก. ข. และ ค.</p>	6.ง
<p>8. ข้อใดแสดงว่าอีเหนามีไหวพริบในการทำสงคราม</p> <p>ก. อีเหนาบัญชาการให้จัดทัพเบื้องต้นเป็นพันปลา</p> <p>ข. อีเหนามีความชำนาญในการใช้อาวุธ 3 ประเภท คือ หอก กระบี่ และกริช</p> <p>ค. อีเหนาโปรดให้ตั้งทัพเป็นแบบครุฑนาม</p> <p>ง. อีเหนาทำให้ท้าวกะหมิงผู้หนึ่งผู้ช่วยเพลงกริช</p>	7.ง

<p>9. ลักษณะของผู้หญิงแบบใด เป็นกวีใหม่ของนางในวรรณคดี</p> <p>ก. นางบุษบา</p> <p>ข. นางจันทะทรา</p> <p>ค. นางมาหยารัศมี</p> <p>ง. นางสะการะวาที</p>	8. ง
<p>10. ข้อใดแสดงลักษณะปุถุชนคนธรรมดาที่มีกิเลสครอบงำของอิเหนา</p> <p>ก. อิเหนาเฉลอสติขับเพลงชมนางบุษบาต่อหน้าซารก้านัล</p> <p>ข. อิเหนาขยับกริชตอนระตูจรรกาทรุดตัวลงบังคม</p> <p>ค. อิเหนาเป็นทุกข์โศกเศร้า หมกหมุ่นได้รับความทรมานใจ จนไม่เป็นอันทำการสิ่งใด เพราะเสียถาพนางบุษบา</p> <p>ง. ถูกทั้งข้อ ก. ข. และ ค.</p>	9. ข
<p>11. สารของท้าวฤๅษณ์ถึงระตูหมันหยามีความไพเราะทางภาษาหรือสุนทรีย์ภาพทางภาษาในคำใด</p> <p>"จะให้ซึ่งตัวเขาเอาเกิดคาย ว่างไม่อายุไพร่ฟ้าประชาชน"</p> <p>ก. การเลือกใช้ถ้อยคำกระชับ</p> <p>ข. การใช้คำง่าย ๆ พื้น ๆ มาใช้เป็นคำเห็นแบบ</p> <p>ค. การใช้เสียงของคำให้เหมาะแก่การดำเนินเรื่อง</p> <p>ง. การเล่นคำ</p>	10. ง

<p>12. คำร่ำพันของอิเหนาตอนนางจินตะหรา ตรงกับข้อใด</p> <p>"จำเป็นจำพรากจากกัน สาวสวรรค์คอยอยู่สวรรค์"</p> <p>ก. กวีเลือกใช้ถ้อยคำกระชับ</p> <p>ข. กวีเลือกใช้คำง่าย ๆ</p> <p>ค. กวีมีการกล่าวซ้ำคำ เพื่อเน้นความ</p> <p>ง. กวีเลือกใช้เสียงของคำให้เหมาะแก่การดำเนินเรื่อง</p>	11. ข
<p>13. ตอนอิเหนาหลงขี้มเพลงขมนางบุษบา มีสุนทรียภาพทางภาษาในคำใด</p> <p>"เจ้าเอ๋ยเจ้าดวงยิหวา ตั้งหยาดน้ำมาแต่กระยาหนั้น</p> <p>ได้เห็นโฉมฉายเสียกายกรัน จุกใจไม่ทันคิดเอ๋ย"</p> <p>ก. กวีเลือกใช้ถ้อยคำกระชับ</p> <p>ข. กวีเลือกใช้คำง่าย ๆ</p> <p>ค. กวีเลือกใช้เสียงของคำให้เหมาะแก่การดำเนินเรื่อง</p> <p>ง. กวีเลือกใช้ถ้อยคำที่มีเสียงและความหมายไพเราะเป็นพิเศษ</p>	12. ค
<p>14. คำร่ำพันของนางจินตะหราต่อไปนี้ มีสุนทรียภาพทางภาษาในคำใด</p> <p>"แล้ววาอนิจจาความรัก หึงประจักษ์คั่งสายน้ำไหล</p> <p>ตั้งแต่จะเขี้ยวเป็นเกลียวไป ที่ไหนเลยจะไหลคืนมา"</p> <p>ก. การเลือกใช้คำที่มีเสียงและความหมายไพเราะเป็นพิเศษ</p> <p>ข. การใช้กวีโวหาร</p> <p>ค. การใช้ถ้อยคำกระชับ</p> <p>ง. การใช้เสียงของคำให้เหมาะแก่การดำเนินเรื่อง</p>	13. ง

<p>15. บทละครเรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมิงกุธนิง มีคุณค่าด้านใด</p> <p>ก. ดีพร้อมทั้งความ คือเนื้อเรื่อง</p> <p>ข. ดีพร้อมทั้งกลอน</p> <p>ค. ดีพร้อมทั้งกระบวนที่จะเล่นละคร</p> <p>ง. ถูกทั้งข้อ ก. ข. และ ค.</p>	14. ข
<p>จบบทเรียนแม่บทที่ 4</p>	15. ง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อ ชั้น คะแนนภาษาไทยเมื่อเทอมก่อน

แบบทดสอบ ชุดที่ 1

บทเรียนเรื่อง "อิเหนาตอนศึกกะหมังกุนึง"

บทที่ 1

ความนำ

บทละครเรื่องอิเหนา

โปรดทำเครื่องหมาย X ทับอักษรประจำข้อที่ท่านเห็นว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุด

1. ไทยเราเริ่มเล่นละครในเรื่องอิเหนาในรัชกาลใด

ก. สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ	ข. สมเด็จพระนารายณ์มหาราช
ค. สมเด็จพระเจ้าบรมโกศ	ง. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
2. ผู้แต่งบทละครเรื่องอิเหนาเด็กคือใคร

ก. สมเด็จพระเจ้าบรมโกศ	ข. เจ้าฟ้าสังวาลย์
ค. เจ้าฟ้ากุณฑล	ง. เจ้าฟ้ามงกุฎ
3. เจ้าฟ้ากุณฑลและเจ้าฟ้ามงกุฎพระราชธิดาในสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ ไก่ทรงทราบเรื่องอิเหนาจากใคร

ก. ข้าหลวงชาวมลายู	ข. ข้าหลวงชาวชวา
ค. ข้าหลวงชาวไทย	ง. ข้าหลวงชาวอินเดีย
4. ผู้แต่งบทละครเรื่องอิเหนา เพื่อเป็นต้นฉบับสำหรับพระนคร คือใคร

ก. สมเด็จพระเจ้าบรมโกศ	ข. รัชกาลที่ 1
ค. รัชกาลที่ 2	ง. รัชกาลที่ 3

ชื่อ.....ชั้น.....คะแนนภาษาไทยเมื่อเทอมก่อน....

แบบทดสอบ ชุดที่ 2

บทเรียนเรื่อง "อิเหนาตอนศึกกะหมังกุหนิง

บทที่ 2

เนื้อเรื่องอิเหนาตอนท้าวคานาแจ่งชาวสงคราม

และท้าวกะหมังกุหนิงเตรียมรบ

จงเขียนเครื่องหมาย X ทับอักษรประจำข้อที่ท่านเห็นว่า เป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุด

1. เนื้อเรื่องเบื้องต้นของบทละคร เรื่องอิเหนาก่อนถึงตอนศึกกะหมังกุหนิง ได้แก่ข้อใด
 - ก. จรกาหลงบุษบา อิเหนาหลงจินตะหรา วิทยาสะก่าหลงบุษบา
 - ข. อิเหนาหลงจินตะหรา จรกาหลงบุษบา วิทยาสะก่าหลงบุษบา
 - ค. จรกาหลงบุษบา วิทยาสะก่าหลงบุษบา อิเหนาหลงจินตะหรา
 - ง. อิเหนาหลงจินตะหรา จรกาหลงบุษบา อิเหนาหลงบุษบา
2. ข้อใดเป็นโครงเรื่องสำคัญของบทละคร เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง
 - ก. แสดงให้เห็นความสามารถของอิเหนาในคานเป็นนักรบ
 - ข. แสดงให้เห็นความสามารถของอิเหนาในคานเป็นนักรัก
 - ค. แสดงให้เห็นความสามารถของอิเหนาในคานเป็นนักร้องเสียดสี
 - ง. แสดงให้เห็นความสามารถของอิเหนาในคานเป็นนักรบและนักรัก
3. เนื้อเรื่องตอนใดในบทละคร เรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมังกุหนิงที่หยิบยกเอาชาคฤหิงชาตุราย มาวิเคราะห์ แล้วขยายออกเป็นบทหรืออย่างลึกซึ้ง
 - ก. ตอนอิเหนาได้รับสารท้าวกูเรบัน พระราชบิดา
 - ข. ตอนอิเหนาอานางจินตะหรา
 - ค. ตอนอิเหนาลานางมาหยารัศมีกับนางสะการะวาทิ
 - ง. ตอนอิเหนาขบนางบุษบา

8. บทชมดงตอนนี้ได้รับยกย่องว่าเป็นเยี่ยมบทหนึ่ง เพราะเหตุใด
- “นางนวลจับนางนวลนอน เหมือนพี่แนบนวลสมรจินตะหรา
จากพรากจับจากจ่านรราจา เหมือนจากนางสะการะวาตี”
- ก. มีการเล่นคำ โดยใช้พยัญชนะเดียวกันให้มากที่สุดคในวรรคหนึ่ง
ข. มีการเล่นคำ โดยใช้สระเดียวกันให้มากที่สุดคในวรรคหนึ่ง
ค. มีการเล่นคำ โดยกล่าวคำซ้ำ
ง. มีการเล่นคำที่มีเสียงเหมือนกัน แต่ความหมายต่างกัน
9. เหตุผลสำคัญที่ท้าวกะหมิงกฤษณ์ยกทัพไปตีคาคา คืออย่างไร
- ก. ถือว่าท้าวคาคาทรยศคน โดยไม่ยอมยกพระธิดาให้
ข. ต้องการจะลองฝีมือกับพวกกษัตริย์วงศ์เทวา
ค. ทุกคนต้องตาย จะตายเร็วหรือตายช้าก็เหมือนกัน
ง. เป็นพ่อผู้รักลูกยิ่งชีวิต
10. คำกลอนต่อไปนี้แสดงให้เห็นนิสัยของท้าวกะหมิงกฤษณ์อย่างไร
- “เมื่อเราบัญชาการกำหนดคทัช แล้วจะกลั้มคอยู่อย่างไรได้
อายแก่ไพร่ฟ้าเสนาใน จะว่ากลั้วฤทธิ์ไกรไพริน
จำจะไปต้อนถอรฤทธิ ถึงน้วยมิดมิให้ใครคหมีน
เกียรติยศจะไว้ในชานินทร์ จนสุดสิ้นคินแค้นแผ่นดินฟ้า”
- ก. มีจิตใจกล้าหาญ
ข. ไม่เกรงกลัวความตาย
ค. รักษาเกียรติยศยิ่งชีวิต
ง. ถูกทั้งข้อ ก. ข. และ ค.

ชื่อ.....ชั้น.....คะแนนภาษาไทยเมื่อเดิมน.....

แบบทดสอบ ชุดที่ 3

บทเรียนเรื่อง "อิเหนาตอนศึกกะหมังกูหนิง"

บทที่ 3

เนื้อเรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมังกูหนิง

จงเขียนเครื่องหมาย X ทับอักษรประจำข้อที่ท่านเห็นว่า เป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุด

1. ข้อใดแสดงว่าอิเหนาสามารถจัดบัญชาการรบได้อย่างฉลาด
 - ก. อิเหนาโปรดให้ตั้งทัพเป็นแบบครุฑนาม
 - ข. อิเหนาโปรดให้จัดกองทัพเรียงกันเป็นพื้นปลา
 - ค. อิเหนาโปรดให้เคลื่อนทัพเมื่อฤกษ์ดี ดวงตะวันแจ่มจรัส
 - ง. อิเหนาโปรดให้ตั้งทัพแบบเบญจเสนา
2. ข้อใดแสดงว่าอิเหนารอบรู้ลักษณะนิสัยสงคราม
 - ก. อิเหนาโปรดให้ตั้งทัพเป็นแบบครุฑนาม
 - ข. อิเหนาโปรดให้จัดกองทัพเรียงกันเป็นพื้นปลา
 - ค. อิเหนาโปรดให้เคลื่อนทัพเมื่อฤกษ์ดี ดวงตะวันแจ่มจรัส
 - ง. อิเหนาโปรดให้เลือกแก่ทหารที่มีความสามารถตอนจัดทัพ
3. การจัดทัพแบบใดมีความยืดหยุ่นในตัว สะดวกแก่การตั้งรับข้าศึก
 - ก. การวางกองทหารประจูดวงหน้ากระดาน
 - ข. การวางกองทหารแบบเส้นขนาน
 - ค. การวางกองทหารให้เรียงกันเป็นพื้นปลา
 - ง. การวางกองทหารแบบแนบทัพ

4. "ท้าวกะหมังกูหนึ่งคิดว่ากองทัพฝ่ายข้าศึกตั้งรับประจุกแถวหน้ากระดาน จึงสั่งให้ทหารเข้าจู่โจมทันที โดยมีใ้สอบถามชื่อเสียงแม่ทัพก่อน เพราะคาดว่าเป็นกองทัพจรรยา" ตรงกับลักษณะของท้าวกะหมังกูหนึ่งข้อใด
- ท้าวกะหมังกูหนึ่งรอบรู้ลักษณะพิชัยสงคราม
 - ท้าวกะหมังกูหนึ่งจัดบัญชาการรบได้อย่างฉลาด
 - ท้าวกะหมังกูหนึ่งขาดความรอบคอบทางการรบ
 - ท้าวกะหมังกูหนึ่งมีพระทัยกล้าหาญทางการรบ
5. คำพูดของท้าวกะหมังกูหนึ่งที่ว่า สตรีเป็นสมบัติของประเทศ ตรงกับข้อใด
- สะท้อนให้เห็นนิสัยของท้าวกะหมังกูหนึ่ง
 - สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของสังคมไทยที่มีต่อสตรีในยุคนั้น
 - แสดงว่าสตรีสู้รบไม่เป็น
 - แสดงว่าสตรีเป็นข้างเตาหลัง
6. คำพูดของวิद्याสะก่าที่กล่าวแก่โอเหนาว่า "อย่าพาทิลบหลูหลานผู้ใหญ่" ตรงกับข้อใด
- แสดงว่าวิद्याสะก่าไม่นิยมชมชอบคนที่อวดดี
 - แสดงว่าวิद्याสะก่าไม่นิยมชมชอบคนที่ดูหมิ่นคนอื่น
 - สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของสังคมไทยที่ว่า ผู้น้อยต้องนับถือผู้ใหญ่
 - เป็นลักษณะเด่นของสังคมไทย
7. การแสดงมหรหารมคมคายต่อผีปาก และบทรายรำทอสูของแม่ทัพที่ออกมารบกันตัวต่อตัว ในตอนที่ท้าวกะหมังกูหนึ่งสำคัญอย่างไร
- เป็นการรบแบบโบราณ
 - เป็นการแสดงละครไ้คงงดงาม
 - เป็นทางให้ทราบชื่อเสียงเรียงนามของแม่ทัพ
 - เป็นทางให้ตัวละครได้แสดงความสามารถ

8. คำกลอนตอนพรรณนาการรบระหว่างท้าวกะหมังกุหนิงกับอิเหนาคือไปนี้ ตรงกับข้อใด
- " กระบี่ตอกระบี่ที่กระทบ เป็นประกายกลุ่มกลมกันไปมา "
- ก. มีการเล่นคำที่มีเสียงเหมือนกัน แต่ความหมายต่างกัน
- ข. มีการเล่นสัมผัสอักษร
- ค. มีการเลือกใช้ถ้อยคำกระชับ
- ง. มีการเลือกใช้คำให้เหมาะแก่การดำเนินเรื่อง
9. ตอนศึกกะหมังกุหนิง แสดงนิสัยของท้าวกะหมังกุหนิงอย่างไร
- ก. มีชดช้อยะมานะ
- ข. รักษาเกียรติยิ่งชีวิต
- ค. ประมาททางการรบ
- ง. ถูกทั้งข้อ ก. ข. และ ค.
10. ข้อใดคือสาเหตุที่ทำให้ท้าวกะหมังกุหนิงต้องเสียชีวิต
- ก. ท้าวกะหมังกุหนิงไม่เก่งทางการใช้อาวุธด้วยกริช
- ข. ท้าวกะหมังกุหนิงมีชดช้อยะมานะที่อยากจะสู้กับพวกกษัตริย์วงศ์เทวา
- ค. ท้าวกะหมังกุหนิงยกทัพไปตีคาหา เพราะถือว่าทำกาหาหมิ่นเกียรติไม่ยอมยกพระธิดาให้
- ง. ท้าวกะหมังกุหนิงประมาทคิดจะสู้กับพวกวงศ์เทวาที่เก่งกว่า เพราะรักบุตรยิ่งกว่าชีวิต

ชื่อ.....ชั้น.....คะแนนภาษาไทยเมื่อเทอมก่อน.....

แบบทดสอบชุดที่ 4

บทเรียนเรื่อง "อิเหนาตอนศึกกะหมังกุหนิง"

บทที่ 4

เนื้อเรื่องตอนอิเหนาเข้าเฝ้า

และคุณค่าของบทละครเรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมังกุหนิง

จงเขียนเครื่องหมาย X ทับอักษรประจำข้อที่ท่านเห็นว่า เป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุด

1. บทละครเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง มีคุณค่าด้านใด
 - ก. คือพร้อมทั้งความ คือเนื้อเรื่อง
 - ข. คือพร้อมทั้งกลอน
 - ค. คือพร้อมทั้งกระบวนที่จะเล่นละคร
 - ง. ถูกทั้งข้อ ก. ข. และ ค.
2. บทละครเรื่องอิเหนาตอนศึกกะหมังกุหนิง คือพร้อมทั้งความ คือเนื้อเรื่องอย่างไรใด
 - ก. มีโครงเรื่องสำคัญ คือ ต้องการจะเน้นความสามารถทางการรบของท้าวกะหมังกุหนิง
 - ข. มีโครงเรื่องสำคัญ คือ ต้องการจะเน้นความรักของพ่อผู้รักลูกยิ่งชีวิต
 - ค. มีโครงเรื่องสำคัญ คือ ต้องการจะเน้นความประมาททางการรบของท้าวกะหมังกุหนิง
 - ง. มีโครงเรื่องสำคัญ คือ ต้องการจะเน้นความสามารถทางการรบและทางความรักของอิเหนา
3. ข้อใดแสดงความสามารถของอิเหนาทางด้านเป็นนักรบ
 - ก. อิเหนาจับบัญชาการรบได้รอบคอบ
 - ข. อิเหนารอบรู้ลักษณะพิชัยสงคราม
 - ค. อิเหนามีไหวพริบในการทำสงคราม
 - ง. ถูกทั้งข้อ ก. ข. และ ค.

4. ข้อใดแสดงความสามารถของอิเหนาทางคำเป็นนักรัก
- อิเหนามีความสามารถเชิงวาตะ
 - อิเหนามีพระทัยอ่อนไหวง่ายในคำความรัก
 - อิเหนาไม่พระทัยในสตรีที่มีรูปโฉมงดงาม
 - ถูกทั้งข้อ ก. ข. และ ค.
5. บทละครเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิง คือพร้อมทั้งกลอน คือ มีสุนทรียภาพทางภาษาในคำใด
- การใช้กวีโวหาร
 - การเล่นคำ
 - การเลือกใช้ถ้อยคำให้เข้าใจ กระชับ ให้มีเสียงและความหมายไพเราะเป็นพิเศษ และให้เหมาะแก่การดำเนินเรื่อง
 - ถูกทั้งข้อ ก. ข. และ ค.
6. คำกลอนต่อไปนี้ มีสุนทรียภาพทางภาษาในคำใด
- "เห็นจะรักเมียจริงยิ่งกว่าญาติ ไหนจะคลาดจากเมืองหมันหยาดได้"
- การเลือกใช้ถ้อยคำให้เข้าใจ
 - การเลือกใช้ถ้อยคำให้กระชับ ไม่มีคำฟุ่มเฟือย
 - การเลือกใช้ถ้อยคำให้มีเสียงและความหมายไพเราะเป็นพิเศษ
 - การเลือกใช้ถ้อยคำให้เหมาะแก่การดำเนินเรื่อง
7. คำกลอนต่อไปนี้ มีสุนทรียภาพทางภาษาในคำใด
- "ลมหวานอวลกลิ่นสุมาลี เหมือนกลิ่นผ้าหยาดซึ่งเปลี่ยนมา
 แว่วเสียงสำเนียงนุหรงร้อง ว่าเสียงสามนิ่มน้อง เสนหา"
- การเลือกใช้ถ้อยคำให้เข้าใจ
 - การเลือกใช้ถ้อยคำให้กระชับ ไม่มีคำฟุ่มเฟือย
 - การเลือกใช้ถ้อยคำให้มีเสียงและความหมายไพเราะเป็นพิเศษ
 - การเลือกใช้ถ้อยคำให้เหมาะแก่การดำเนินเรื่อง

8. คำกลอนต่อไปนี้มีส่วนหรือภาพทางภาษาในคำใด

"บ้างสถิตชั้ตพุงทอกคู่	เกาทัณฑ์นูนาวແລງ
ตะลุมบอนพอนพันกันกลางแปลง	ทอแยงบุทขยิงชิงชัย
ตายระดับทับกันตั้งพอนฟาง	เลือคนองห้องข้างเหลวไหล
กองหลังประกัณฑ์นูนขึ้นไป	ควนายไลไพรเข้ามุกบัน"

- ก. การเลือกใช้ถ้อยคำให้ง่าย
 ข. การเลือกใช้ถ้อยคำให้กระชับ ไม่มีคำฟุ่มเฟือย
 ค. การเลือกใช้ถ้อยคำให้มีเสียงและความหมายไพเราะเป็นพิเศษ
 ง. การเลือกใช้ถ้อยคำให้เหมาะแก่การดำเนินเรื่อง

9. คำกลอนต่อไปนี้มีส่วนหรือภาพทางภาษาในคำใด

"ไค้พิ้งคั้งแก้นแสนทวี	คังอักคีจี้จุกควงใจ
แมคเสียงสิงหนาทบรรหาร	เหมม้นอหังการหยาบใหญ่
จะชิงควงพิทวาของกูไป	คี่แล้วจะไค้เห็นกัน"

- ก. การเลือกใช้ถ้อยคำให้ง่าย
 ข. การเลือกใช้ถ้อยคำให้กระชับ ไม่มีคำฟุ่มเฟือย
 ค. การเลือกใช้ถ้อยคำให้มีเสียงและความหมายไพเราะเป็นพิเศษ
 ง. การเลือกใช้ถ้อยคำให้เหมาะแก่การดำเนินเรื่อง

10. คำกลอนต่อไปนี้มีส่วนหรือภาพทางภาษาในคำใด

"เอนองคองอิงชิง เชนย	กรเกยกายพิกตร์จิวหวัง
รสรกรอนรนพนกำลั้ง	ชลนัยน์ไหลหลังลงพรั่งพราย"

- ก. การเล่นคำที่มีเสียงเหมือนกัน แต่ความหมายต่างกัน
 ข. การเล่นสัมผัสอักษร
 ค. การเล่นสัมผัสสระ
 ง. การกล่าวซ้ำคำ

15. บทบาทของนางบุษบา ในตอนศึกกะหมังकुหนึ่ง สะท้อนให้เห็นค่านิยมของสังคมไทยที่มีต่อสตรีในสมัยรัตนโกสินทร์อย่างไร
- ก. ควรเลือกคู่ครองอยู่ในคุณพินิจของบิดามารดา
 - ข. เมื่ออยู่ในฐานะภรรยาต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของสามี
 - ค. สตรีเป็นสมบัติอย่างหนึ่งซึ่งผู้มีอำนาจสามารถทำสงครามเพื่อแย่งชิงนางได้
 - ง. สังคมในสมัยนั้นยกย่องสตรีที่รักษานวลสงวนตัว

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 ระบุความยากและอำนาจจำแนกของ ข้อทดสอบในแบบทดสอบ

หน่วยที่	ข้อที่	P_H	P_L	p	r
1	1	80	40	.60	.40
	2	80	60	.70	.20
	3	60	35	.47	.25
	4	75	55	.65	.20
	5	90	70	.80	.20
	6	95	35	.65	.60
	7	90	70	.80	.20
	8	90	70	.80	.20
	9	90	70	.80	.20
	10	90	65	.77	.25
	11	90	50	.70	.40
2	1	95	50	.72	.45
	2	90	70	.80	.20
	3	90	60	.75	.30
	4	85	60	.72	.25
	5	95	65	.80	.30
	6	80	50	.65	.30
	7	95	60	.77	.35
	8	60	35	.47	.25
	9	80	50	.65	.30
	10	80	60	.70	.20

ตารางที่ 3 (ต่อ)

หน่วยที่	ข้อที่	P _H	P _L	p	r
3	1	85	50	.67	.35
	2	95	50	.72	.45
	3	95	65	.80	.30
	4	90	70	.80	.20
	5	95	55	.75	.40
	6	95	55	.75	.40
	7	75	50	.62	.25
	8	75	55	.65	.20
	9	90	70	.80	.20
	10	90	65	.77	.25
4	1	90	70	.80	.20
	2	80	60	.80	.20
	3	90	70	.80	.20
	4	90	65	.77	.25
	5	95	65	.80	.30
	6	70	30	.50	.40
	7	85	60	.72	.25
	8	70	45	.57	.25
	9	65	40	.52	.25
	10	85	50	.67	.35

ตารางที่ 3 (ต่อ)

หน่วยที่	ข้อที่	P_H	P_L	p	r
	11	75	40	.57	.35
	12	65	20	.42	.45
	13	95	65	.80	.30
	14	90	60	.75	.30
	15	75	50	.62	.25

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการทำแบบทดสอบ

X	f	fX	fX ²
45	1	45	2025
43	3	129	5547
42	2	84	3538
40	2	80	3200
39	1	39	1521
38	3	114	4332
37	4	148	5476
36	1	36	1296
35	1	35	1225
34	1	34	1156
33	1	33	1089
32	1	32	1024
31	1	31	961
30	2	60	1800
29	2	58	1682
28	2	56	1568
27	2	54	1458
26	2	52	1352
25	1	25	625
24	2	48	1152
23	1	23	529
21	1	21	441
19	1	19	361
17	1	17	289
15	1	15	225
N = 40		$\Sigma fX = 1288$	$\Sigma fX^2 = 43862$

การหาความเชื่อถือได้ของแบบทดสอบ

1. คำนวณค่ามัธยฐานเลขคณิตของคะแนนการทำแบบทดสอบ

$$\begin{aligned}\bar{X} &= \text{มัธยฐานเลขคณิตของคะแนนการทำแบบทดสอบ} \\ &= \frac{\sum fX}{N} \\ &= \frac{1288}{40} \\ &= 32.2\end{aligned}$$

2. คำนวณค่าความแปรปรวนของคะแนนการทำแบบทดสอบ (s^2)

$$\begin{aligned}s &= \text{ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน} \\ &= \sqrt{\frac{\sum fX^2}{N} - \left[\frac{\sum fX}{N}\right]^2} \\ &= \sqrt{\frac{43862}{40} - \left[\frac{1288}{40}\right]^2} \\ &= \sqrt{59.71}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}s^2 &= \text{ความแปรปรวนของคะแนนการทำแบบทดสอบ} \\ &= 59.71\end{aligned}$$

3. คำนวณหาความเชื่อถือได้ของแบบทดสอบ (Reliability) โดยใช้สูตรของคูเดอร์ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson 21)

$$R_{K-21} = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\bar{X}(K-\bar{X})}{KS^2} \right]$$

- R_{K-21} = ความเชื่อถือได้ของแบบทดสอบ
 K = จำนวนข้อสอบในแบบทดสอบ
 \bar{X} = มัชฌิมเลขคณิตของคะแนนการทำแบบทดสอบ
 S^2 = ความแปรปรวนของคะแนนการทำแบบทดสอบ

$$\begin{aligned}
 R_{K-21} &= \frac{46}{46 - 1} \left[1 - \frac{32.2 (46 - 32.2)}{46 \cdot 59.71} \right] \\
 &= 0.856
 \end{aligned}$$

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 แสดงความแตกต่างของคะแนนการทดสอบก่อนเรียนบทเรียนและ
หลังเรียนบทเรียน และการทดสอบความมีนัยสำคัญของผลต่าง
ระหว่างคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบก่อนและหลังเรียนบทเรียน

คนที่	ทดสอบก่อนเรียน		ทดสอบหลังเรียน		คะแนน	
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	ความก้าวหน้า	d^2
	I		F		d	
1	24	52.17	39	84.78	15	225
2	23	50.00	38	82.60	15	225
3	19	41.30	39	84.78	20	400
4	31	67.39	42	91.30	11	121
5	17	36.95	36	78.26	19	361
6	24	52.17	43	93.47	19	361
7	28	60.86	39	84.78	11	121
8	18	39.13	37	80.43	19	361
9	25	54.34	43	93.47	18	324
10	29	63.04	42	91.30	13	169
11	29	63.04	42	91.30	13	169
12	34	73.91	46	100.00	12	144
13	30	65.21	41	89.13	11	121
14	23	50.00	42	91.30	19	361
15	17	36.95	38	82.60	21	441
16	34	73.91	46	100.00	12	144
17	22	47.82	37	80.00	15	225

ตารางที่ 5 (ต่อ)

คนที่	ทดสอบก่อนเรียน		ทดสอบหลังเรียน		คะแนน ความก้าวหน้า	
	คะแนน I	ร้อยละ	คะแนน F	ร้อยละ	d	d ²
18	16	34.78	40	86.95	24	576
19	29	63.04	44	95.65	15	225
20	31	67.39	45	97.82	14	196
21	33	71.73	46	100.00	13	169
22	22	47.82	41	89.13	19	361
23	28	60.86	42	91.30	14	196
24	29	63.04	41	89.13	12	144
25	18	39.13	40	86.95	22	484
26	28	60.86	42	91.30	14	196
27	29	63.04	42	91.30	13	169
28	15	32.60	35	76.08	20	400
29	20	43.47	38	82.60	18	324
30	33	71.73	46	100.00	13	169
31	36	78.26	46	100.00	10	100
32	34	73.91	46	100.00	12	144
33	30	65.21	44	95.65	14	196
34	25	54.34	40	86.95	15	225
35	25	54.34	44	95.65	19	361
36	31	67.39	46	100.00	15	225
37	14	30.43	37	80.43	23	529

ตารางที่ 5 (ต่อ)

คนที่	ทดสอบก่อนเรียน		ทดสอบหลังเรียน		คะแนน ความก้าวหน้า	
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	d	d ²
	I		F			
38	22	47.82	39	84.78	17	289
39	25	54.34	38	82.60	13	169
40	22	47.82	43	93.47	21	441
41	27	58.69	41	89.13	14	196
42	28	60.86	43	93.47	15	225
43	28	60.86	42	91.30	14	196
44	21	45.65	41	89.13	20	400
45	17	36.95	38	82.60	21	441
46	19	41.30	40	86.95	21	441
47	26	56.52	44	95.65	18	324
48	22	47.82	44	95.65	22	484
49	23	50.00	42	91.30	19	361
50	31	67.39	46	100.00	15	225
51	32	69.56	45	97.82	13	169
52	22	47.82	40	86.95	18	324
53	19	41.30	38	82.60	19	361
54	29	63.04	44	95.65	15	225
55	21	45.65	42	91.30	21	441
56	23	50.00	40	86.95	17	289
57	23	50.00	40	86.95	17	289

ตารางที่ 5 (ต่อ)

คนที่	ทดสอบก่อนเรียน		ทดสอบหลังเรียน		คะแนน ความก้าวหน้า	
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	d	d ²
	I		F			
58	18	39.13	41	89.13	23	529
59	25	54.34	43	93.47	18	324
60	27	58.69	46	100.00	19	361
61	27	58.69	39	84.78	12	144
62	23	50.00	38	82.60	15	225
63	31	67.39	43	93.47	12	144
64	30	65.21	41	89.13	11	121
65	32	69.56	45	97.82	13	169
66	25	54.34	42	91.30	17	289
67	30	65.21	43	93.47	13	169
68	31	67.39	42	91.30	11	121
69	27	58.69	42	91.30	15	225
70	30	65.21	45	97.82	15	225
71	27	58.69	42	91.30	15	225
72	27	58.69	43	93.47	16	256
73	35	76.08	39	84.78	4	16
74	37	80.43	41	89.13	4	16
75	36	78.26	46	100.00	10	100
76	30	65.21	43	93.47	13	169
77	31	67.39	45	97.82	14	196

ตารางที่ 5 (ต่อ)

คนที่	ทดสอบก่อนเรียน		ทดสอบหลังเรียน		คะแนน	
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	ความก้าวหน้า	
	I		F		d	d ²
78	31	67.39	46	100.00	15	225
79	34	73.91	46	100.00	12	144
80	33	71.73	45	97.82	12	144
81	23	50.00	40	86.95	17	289
82	31	67.39	45	97.82	14	196
83	34	73.91	45	97.82	11	121
84	25	54.34	43	93.47	18	324
85	32	69.56	44	95.65	12	144
86	32	69.56	44	95.65	12	144
87	30	65.21	42	91.30	12	144
88	26	56.52	44	95.65	18	324
89	32	69.56	46	100.00	14	196
90	25	54.34	40	86.95	15	225
91	32	69.56	43	93.47	11	121
92	25	54.34	43	93.47	18	324
93	21	45.65	44	95.65	23	529
94	14	30.43	37	80.43	23	529
95	20	43.47	37	80.43	17	289
96	27	58.69	43	93.47	16	256

ตารางที่ 5 (ต่อ)

คนที่	ทดสอบก่อนเรียน		ทดสอบหลังเรียน		คะแนน ความก้าวหน้า	
	คะแนน	รอยละ	คะแนน	รอยละ	d	d ²
	I		F			
97	20	43.47	39	84.78	19	361
98	27	58.69	42	91.30	15	225
99	28	60.86	38	82.60	10	100
100	23	50.00	41	89.13	18	324
รวม	2637	57.32	4191	91.10	1554	25654

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การทดสอบความมีนัยสำคัญ

1. ตั้งสมมติฐาน : คะแนนเฉลี่ยของการทำแบบทดสอบก่อนเรียนบทเรียนเท่ากับคะแนนเฉลี่ยของการทำแบบทดสอบหลังเรียนบทเรียน

$$H_0 : M_1 = M_2$$

2. กำหนดค่ามัธยิมเลขคณิตของผลต่าง (\bar{d})

$$\bar{d} = \frac{\sum d}{N}$$

$$d = \text{ผลต่างระหว่างคะแนนการทดสอบก่อนเรียนบทเรียนและคะแนนการทดสอบหลังเรียนบทเรียน}$$

$$\sum d = \text{คะแนนรวมของผลต่างระหว่างคะแนนการทดสอบก่อนเรียนบทเรียนและคะแนนการทดสอบหลังเรียนบทเรียน}$$

$$N = \text{จำนวนผู้เข้าทดสอบ}$$

$$= \frac{1554}{100}$$

$$\therefore \bar{d} = 15.54$$

3. กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผลต่าง

$$S.D._d = \text{ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลต่าง}$$

$$= \sqrt{\frac{\sum d^2}{N} - \left(\frac{\sum d}{N}\right)^2}$$

$$= \sqrt{\frac{25654}{100} - \left(\frac{1554}{100}\right)^2}$$

$$= \sqrt{15.05}$$

$$S.D._d = 3.87$$

$$\begin{aligned}
 \sigma_{\bar{d}} &= \text{ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผลต่าง} \\
 &= \frac{S.D. \cdot d}{\sqrt{N - 1}} \\
 &= \frac{3.87}{\sqrt{100 - 1}} \\
 \therefore \sigma_{\bar{d}} &= 0.38
 \end{aligned}$$

4. ค่าจำนวนอัตราส่วนวิกฤต (z)

$$\begin{aligned}
 z &= \frac{\bar{d}}{\sigma_{\bar{d}}} \\
 &= \frac{15.54}{0.38} \\
 &= 40.89
 \end{aligned}$$

ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01 ค่า z จากตารางมาตรฐานมีค่า = 2.58

$$\text{ค่า } z \text{ ที่คำนวณได้มีค่า} = 40.89 > 2.58$$

จากตัวเลขดังกล่าว แสดงว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนการทำแบบทดสอบก่อนเรียน
 บทเรียนและหลังบทเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตารางที่ 6 ตารางวิเคราะห์บทเรียน

หน่วยที่	ข้อที่	ผู้ตอบถูก	หน่วยที่	ข้อที่	ผู้ตอบถูก	หน่วยที่	ข้อที่	ผู้ตอบถูก
1	1	96		9	94	4	1	92
	2	97		10	83		2	89
	3	99		11	90		3	95
	4	97		12	91		4	95
	5	98					5	97
	6	91	3	1	97		6	98
	7	97		2	95		7	99
	8	100		3	98		8	85
	9	95		4	97		9	91
	10	96		5	94		10	99
	11	94		6	94		11	96
2				7	97	12	97	
	1	93		8	95	13	96	
	2	98		9	95	14	90	
	3	96		10	94	15	99	
	4	96		11	99			
	5	96		12	94			
	6	94		13	97			
	7	93		14	95			
8	96		15	93				
						รวม	5032	

ประวัติผู้เขียน

นางสาวอรไท ผลดี เกิดวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2494 ที่จังหวัดฉะบuri จบการ
 ศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์และอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 ปีการศึกษา 2515 ปัจจุบันเป็นอาจารย์ 1 ระดับ 4 ภาควิชาภาษา คณะวิทยาศาสตร์และ
 อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย